

KASAŠKI KLUB
LJUTOMER

KASAŠKA ZVEZA SLOVENIJE

P O S V E T
**Ljutomerski
kasač**

www.ljutomerski-kasac.si

LJUTOMERSKI KASAČ

muzej

Cesta 1. Slovenskega tabora 16
9240 Ljutomer
Telefon: 02/581-18-59
muzejkljutomer@gmail.com

Odperto vsak dan:
pon - pet od 9 do 14 ure

*Za večje skupine v soboto in
nedeljo ter izven delovnega
časa, po predhodni najavi!*

Kasaški klub Ljutomer
Cesta 1. Slovenskega tabora 16,
9240 Ljutomer
Mag. Janez Slavič, predsednik

Posvet ljutomerski kasač
Zbornik razprav
© Kasaški klub Ljutomer, založnik
in izdajatelj

Izdal:
Kasaški klub Ljutomer v sodelovanju
s Kasaško zvezo Slovenije

Uredil:
mag. Janez Slavič, predsednik

Oblikovanje in postavitev:
Tiskarna digitalni tisk, d.o.o., Murska
Sobota
Naslovnica: Saša A. Aracki
Lektoriranje zg. tekstov: Darja Plajnšek

Tisk:
Tiskarna digitalni tisk, d.o.o., Murska
Sobota
Naklada: 200 izvodov
Ljutomer, 2014

Poštna znamka Ljutomerskega kasača v ameriškem
glasilu kasaške zveze ZDA Hoof Beats, 2001

Zadruaga za rejo žrebet Ljutomer (1913)

KASAŠKI KLUB
LJUTOMER

KASAŠKA ZVEZA
SLOVENIJE

Priznana rejska organizacija za pasmo konj ljutomerski kasač

P O S V E T

Ljutomerski kasač

Zbornik razprav

12. septembra 2014 ob 10. uri
v Kulturnem domu Križevci pri Ljutomeru

Kasaški klub Ljutomer
Cesta 1. Slovenskega tabora 16, 9240 Ljutomer
Mag. Janez Slavič, predsednik

Posvet ljutomerski kasač
Zbornik razprav
© Kasaški klub Ljutomer, založnik in izdajatelj

Izdal
Kasaški klub Ljutomer v sodelovanju s Kasaško zvezo Slovenije

Uredil: mag. Janez Slavič, predsednik

Oblikovanje naslovnice: Saša Aracki
Grafična postavitev: Tiskarna digitalni tisk, d.o.o., Murska Sobota
Lektoriranje zg. tekstov: Darja Plajnshek

Tisk: Tiskarna digitalni tisk, d.o.o., Murska Sobota
Naklada: 200 izvodov
Ljutomer, 2014

CIP - Kataložni zapis o publikaciji

Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

636.127.1(497.4Ljutomer)(082)

POSVET ljutomerski kasač (2014 ; Križevci pri Ljutomeru)

Posvet ljutomerski kasač, 12. september 2014 v Kulturnem domu
Križevci pri Ljutomeru : [zbornik razprav] / [uredil Janez Slavič]. -
Ljutomer : Kasaški klub, 2014

ISBN 978-961-281-538-7

1. Gl. stv. nasl. 2. Slavič, Janko, 1943-
275381504

Zaslужni prof. dr. Andrej Šalehar

ZGODOVINSKI VIRI O SLOVENSKI PASMI LJUTOMERSKI KASAČ (Napisano do leta 1945)	5
---	---

Dr. Matjaž Mesarič, doc. dr. Špela Malovrh

RAZVOJ REJE LJUTOMERSKEGA KASAČA	33
--	----

Dr. Matjaž Mesarič

MORFOLOŠKE ZNAČILNOSTI LJUTOMERSKEGA KASAČA	43
---	----

Dr. Špela Malovrh, izr. prof. dr. Janko Slavič, dr. Matjaž Mesarič

VPLIVNI PREDNIKI PRI PASMI LJUTOMERSKI KASAČ	49
--	----

Vlado Žnidarič, ing. kmet.

LJUTOMERSKI KASAČ – LINIJA LEPKE	71
--	----

Marija Hernja Masten, univ. dipl. zgodovinarica

DOLGA POT UVELJAVITVE LJUTOMERSKE KONJEREJE	77
---	----

Monika Čuš, univ. dipl. zgodovinarica

KONJEREJSKE DRUŽINE LJUTOMERSKEGA OBMOČJA NA KMETIJSKI RAZSTAVI V RADGONI LETA 1877	89
--	----

ZGODOVINSKI VIRI O SLOVENSKI PASMI LJUTOMERSKI KASAČ

Napisano do leta 1945

*Zaslужni prof. dr. Andrej Šalehar
Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta*

Uvod

Zadnje desetletje je bilo in še vedno je aktualno vprašanje, kje in kako so nastale naše avtohtone pasme, in velikokrat, čigave so te pasme. Najbolj znan primer je bila pasma lipicanski konj, ki pa ni bil osamljen, ker so se s podobnimi problemi srečevale ali se še srečujejo tudi nekatere druge slovenske avtohtone pasme domačih živali, recimo: posavski konj, istrska pramenka, istrski gonič in druge, pa tudi kranjska čebela. V slovenski definiciji za »avtohtona pasma (domorodna, izvirna, prvotna, domača)« je zapisano, da je to tista pasma domačih živali, za katero je na osnovi zgodovinskih virov o pasmi dokazano, da je pasma po izvoru iz Republike Slovenije, da je bila Republika Slovenija prvotno okolje za razvoj pasme in da za njo obstaja slovenska rejska dokumentacija. Tako že definicija sama daje možnosti za realizacijo četrtega odstavka 68. člena Zakona o živinoreji, ki govori tudi o mednarodnem zavarovanju slovenskih avtohtonih pasem.

Za slovenske lokalne pasme (avtohtone in tradicionalne) domačih živali od leta 2006 dalje iščemo in sistematično urejamo zgodovinske vire o njihovem nastanku in o njihovi reji v Republiki Sloveniji. Na digitalni knjižnici Slovenije sta bili objavljeni bibliografiji »Zgodovinski viri o slovenskih avtohtonih in tradicionalnih pasmah do leta 1945« (Šalehar, 2009) in »Slovenske knjige in tiski s področja živinoreje, izdaje do leta 1945. Četrta izdaja« (Šalehar, 2013). Osnovno izhodišče je bila baza informacij, ki jih je Narodna in univerzitetna knjižnica (NUK) zbrala v »Slovenski retrospektivni bibliografiji člankov (Bibliografski opisi člankov iz obdobja 1797–1945)«. S tem pregledom smo dobili prve osnovne izhodiščne bibliografske podatke, ki so usmerjali naše delo pri pregledu gradiv in virov, ki so shranjeni po knjižnicah v Sloveniji in tudi v tujini. Pomemben zgodovinski vir predstavlja tudi zakonodaja na področju živinoreje, ki je bila v veljavi na območju Slovenije. Pregledali smo jo za obdobje od leta 1740 do leta 1945. V zadnjih letih, še posebej po letu 2010, ko je neposredno dostopnih vse več digitaliziranih knjig, tiskov, publikacij in drugih gradiv, se je spremenilo tudi iskanje zgodovinskih virov. Pomembno je, da imamo v Sloveniji Digitalno knjižnico Slovenije, kjer stalno dopolnjujejo zbirko digitaliziranih slovenskih knjig in serijskih publikacij. To olajšuje tudi pripravo bibliografskih gradiv na področju slovenske živinoreje in tudi pri tej bibliografiji je bila poleg drugih digitaliziranih zbirk v zelo dobro pomoč.

Splošno o objavah o slovenskih pasmah konj (napisano do leta 1945)

O konjereji in konjih na Kranjskem je obširno pisal že Valvasor (1689). Pregledno so Valvasorjevi zapisi o konjih, še posebej o kraških konjih, splošno o konjereji, kobilarnah, konjušnici in vrstah konj zbrani v članku »Zapisi o živinoreji v Valvasorjevi Slavi vojvodine Kranjske« (Šalehar, 2014). V sestavku »Stare pasme konj v Sloveniji« so pasme, ki so bile najdene v objavah do leta 1945, predvsem naslednje: noriški konj, lipicanski konj, belgijski konj, ljutomerski kasač, medžimurski konj in haflinger. Po odredbi kmetijskega ministrstva je bila nekdanja Dravska banovina leta 1934 razdeljena v področje hladnokrvnih konj s tremi okoliši (medžimurski konj, srednje težki noriški konj, lahki noriški konj) in v dva pasemska okoliša toplokrvnih konj (amerikanski dirkač, lipicanec) – Šalehar in sod. (2014). Konjerejo in pasme konj pred drugo svetovno vojno je kritično presojal Oblak (1938), ko piše: *»Glede naših konjskih pasem imamo sličen primer kot pri govedu. Imamo vse polno pasem pa malo ali skoraj nič pasemsko čistokrvnih konj ter zato malo vreden plemenski material. Že pod Avstrijo se je v tem pogledu veliko grešilo, ker so pri nas vedno plemenili žrebci vseh mogočih pasem. Sicer je bila v Avstriji konjereja centralizirana in deloma pod vojaško upravo, vendar se je kljub temu grešilo, ker se je uvajalo vse preveč pasem. Kot glavna pasma se je predvsem uvajala noriška, na bivšem Šatejerskem pa tudi belgijska pasma. Poleg teh dveh mrzlokrvnih pasem je v naših krajih plemenilo skoro v vseh krajih tudi večje število toplokrvnih žrebcev vseh mogočih pasem, kakor arabci, angleži, noniusi, amerikanski dirkači, normanci in lipicanci..... predlagal, da naj bo vzreja konj usmerjena k reji za kmete najbolj ekonomskega konja, kar sta srednjetežki noriški konj in medžimurski konj. Oba tipa konj pa bi lahko brez škode lahko spojili v enega, v »Slovenskega mrzlokrvca«. S takim konjem bi se zadovoljili vsi pravi konjerejci.«*

Za področje konjereje so v Sloveniji pred letom 1945 izhajale tudi posebne revije: Konjerejec (1925 – 1930), Konjerejec (priloga Kmetovalca – v letih 1913 – 1922) in Konjerejec¹ (prevod revije: Der Pferderzuechter - Graz – 1908 – 1918). V letih 1932 – 1936 je izhajal Konjerejec Dravske banovine - letno poročilo Konjerejskega društva za Dravsko banovino (1932 – 1936?). V teh revijah, v Kmetijskih in rokodelskih novicah, v Slovenskem gospodarju in Kmetovalcu smo našli o konjereji in pasmah konj največ objav. Poudariti je treba, da je o posameznih pasmah zelo različno število objav. Za izumrle slovenske pasme konj smo tako našli: bohinjski konj – 15 objav, kobariški konj – 32 objav, kraški konj – 32 objav in posavinjski (savinjski) konj – 31 objav. Za sedanje slovenske avtohtone pasme konj je zelo malo objav (le posredno) za posavskega konja, enako za slovenskega hladnokravnega konja in več za lipicanskega konja. Največ objav je najdeno za ljutomerskega kasača. Pregledno so analizirane te objave v članku: Prvotne, izgubljene, pretopljene pasme konj v Sloveniji – Šalehar in sod. (2013).

1 Revija je bila odkrita v Univerzitetni knjižnici v Gradcu.

Bibliografija o pasmi ljutomerski kasač (napisano do leta 1945)

Objave in zapisi o slovenski pasmi ljutomerski kasač do leta 1945 so zbrani v tem delu. Do sedaj je najdeno skupaj 326 bibliografskih enot. Pri iskanju objav in zapisov o ljutomerskem kasaču smo se osredotočili v prvi vrsti na monografije in serijske publikacije, ki so izhajale na področju današnje Slovenije. Že na začetku omenimo še dva pregledna članka: Slavič (1936 – A 12 – (zaporedna številka v bibliografiji)): Iz zgodovine reje kasaških konjev v okolici Ljutomera in Jakelj (1952 – A 4 in A 5): O zgodovini kasačev in razvoju kasaštva v okolici Ljutomera. Pomembnejši poudarki: zgodovina nastajanja ljutomerskega kasača, žrebci, leto 1905 – priznanje, da je ljutomerski kasač za vojaške namene enakovreden drugim toplokrvnim konjem (materialna pomoč), zadruga za rejo žrebet na Cvenu (1909), čas po prvi svetovni vojni, čas po drugi svetovni vojni, test kasačev na dirkah in kilometrski časi – navedeni podatki po letih (od 1883 dalje). Jurkovič (1963 – A 6) je razvoj ljutomerskega kasača znanstveno raziskal in rezultate objavil v svoji disertaciji »Ljutomerski kasač. Prilog poznavanja razvitka i stanja uzgoja.«

Najstarejše objave

Prva objava v Štajerskem leksikonu je iz leta 1823 (B 1), ki za Veržej poroča, da imajo »slavno« konjerejo. Leta 1847 (B 2) je objavljen opis filiale Štajerske kmetijske družbe Radgone, kjer v poglavju živinoreja poročajo »... *schöne Schlag der Pferde (gewöhnlich Verseer oder Luttenberger Schlag genannt)*« - (prevod: ... lepa pasma konj (navadno imenovana veržejska ali ljutomerska pasma). V nadaljevanju pišejo še o vsakoletnem premiranju konj in o pripustnih postajah. Zanimiv je tudi poseben sestavek z opisom konjereje na področju Ljutomera (1858 – B 3). Avtor poroča o odlični konjereji na vzhodnem delu ljutomerskega področja, ki je dolgo štiri ure in široko 1,5 do 2 uri (hoda). Tu je 1536 plemenskih kobil. V nadaljevanju je predstavitev konj, reja in prehrana konj. Štajerska kmetijska družba leta 1860 (B 4) v slavnostni izdaji o vojvodini Štajerski opisuje oplemenjene veržejske konje. Marburger Zeitung (1871 – B5) objavlja obvestilo o predvideni kmetijski in gozdarski razstavi na Ptuju ter dodaja, da bo takrat tudi kasaška dirka. Ni pa (še) najdeno nobeno obvestilo, ki bi potrdilo, da je dirka tudi bila.

Prva leta kasaških dirk v Ljutomeru

Začetke ljutomerskih konjskih dirk je v Slovenskem etnografu pregledno opisal Angelos Baš (1974 – 1975 - A 1). Objava je neposredno dostopna na spletu: <http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-FFRPP9DY>.

O pripravi in izvedbi prve kasaške dirke v Ljutomeru je poročal Marburger Zeitung dne 29. julija (B 6) in 18. septembra 1874 (B 7). Dirka je bila dovoljena le za konje iz ljutomerskega rejskega področja. Dolžina steze je bila 2000 klafter², udeležilo pa se je 25

2 klafter = 1 seženj = 1,896 metra

dirkačev. Trindvajset jih je dirko končalo v devetih do štirinajstih minutah, brez nesreče. Že v naslednji številki, dne 20. septembra 1874 (B 8), Marburger Zeitung sporoča, da so na dirki tudi sklenili ustanoviti dirkaško društvo, ki bi organiziralo kasaške dirke vsako leto.

Faksimile objav:

(Leb-Weilfahren.) In Zutterberg hat ein Komite von hiesigen Mitgliedern sich gebildet, welches für den 12. September ein Leb-Weilfahren veranstaltet. Nur Einspänner dürfen sich betheiligen und nur mit Pferden aus dem Zutterberger Stadtbetriebe. Die Entfernung wird 2000 Riesen betragen. Jede Partie im Werthe von 110 fl. und höher sollen betheilt werden. Das Komite hofft, durch diese Wetten die hiesige Pferdezucht zu fördern und beschließt, mit jeder Betheilung der Staatspreise für Pferdezucht ein solches Betheilen zu verbinden.

Slika 1: Marburger Zeitung, 13(1874)90, str. 3

(Pferdepreise.) In Zutterberg hat die Preisvertheilung an Pferdezüchter stattgefunden. Die Zahl der Preise belief sich der Auszeichnung gemäß auf zwanzig und hatten zur Verwertung Züchter aus dem Zutterberger Städtchen mit zweihundert Pferden sich eingefunden. Die Menge der prämiierten Thiere war so bedeutend, daß die Kommission sich bestimmt hat, die Preise um vier zu vermehren, die anderenorts erpart worden und fügt der Obmann (H. v. Hochster) einen Preis aus eigenen Mitteln bei. Nach der Vertheilung begann die Leb-Weilfahrt der Einspänner, an welcher sich hundertzwanzig betheiligten. Die Kranbahn hatte eine Länge von zweitausend Riesen und wurde von hundertzwanzig Wettbewerbern in neun bis vierzehn Minuten ohne Unfall befahren.

Slika 2: Marburger Zeitung, 13(1874)112, str. 3

(Kranbahn.) Aufgezeichnet der Preisvertheilung für Pferdezucht und der Leb-Weilfahrt, welche in Zutterberg stattgefunden, ist beschloffen worden, einen Preis zu geben. Aufgezeichnet soll ein Wettbewerber veranstaltet werden.

Slika 3: Marburger Zeitung, 13(1874)113, str. 3

O kasaški dirki naslednje leto, 1875, je poročal Slovenski gospodar (B 10). Opisana je tudi ljutomerska konjereja, ki daje kmetu največji dobiček. Veliko konj je požlahtnjenih z angleškim plemenom (pasma). V Novicah (1877 – B 11) je objavljen daljši sestavek z naslovom »Dirjanje konj na Cvenu pri Ljutomeru na Štajerskem«, ki so ga povzeli iz Slovenskega gospodarja. Poroča o četrti kasaški dirki na Cvenskem pašniku, udeležilo se ga je 21 dirkačev in omenja »lične živalce Ljutomerske (konji angleškega plemena)«. Zbralo se je 2000 gledalcev. Najhitrejši je prevozil 2080 sežnjev dolgo progo v osmih minutah. Na koncu piše: »Dirka z našimi kobilicami postala je v Ljutomerskem okraju prava ljudska svečanost. Tudi pa zasluži dirka z našimi ličnimi konji vso pozornost; moglo se bodo naše živalce, ako le še malo napredujemo, meriti z vsemi Avstrijskimi, potem pa tudi čaka lep dobiček naše kmete...« Četrto kasaško dirko je opisal tudi Marburger Zeitung

(1877 – B 14). Slovenski gospodar (1877 – B 11) poroča o zborovanju ljutomerskega konjerejskega društva, kjer sta predavala dva predavatelja iz Graza. Prvi je poučeval o izbiri žrebca za kobile, o reji brejih kobil in žrebet, o prehrani in gibanju žrebet ter na koncu še o novem »čistokrvnem« angleškem žrebcu, ki ga je za ta rejski okraj dodelila vlada. Na koncu je kmete opozoril, naj ne prodajajo dobrih kobil in naj jih uporabijo doma za pleme. Drugi predavatelj je razlagal, kako naj bodo zgrajeni hlevi in ograde za konje ter o potrebi po vodenju rejske dokumentacije (porekla, pripustni listi, konjski registri). Novice (1878 – B 17) so objavile vabilo in pogoje za udeležbo, Slovenski gospodar (1878 – B 18) pa je poročal o peti kasaški dirki, kjer je bil najboljši čas: 10 minut 44 sekund. Slovenski gospodar (1881 – B 26) je objavil v nadaljevanjih članek »Iz Ljutomera (Naši konji)«, ki je prvi podrobnejši opis razvoja pasme ljutomerski kasač v slovenskem jeziku. Uvodoma je zapisano, da se konji zadnji čas imenujejo »ljutomerski angleži, po starem pa veržejski konji. Ti so posebno in edino pleme bržčas v celi Avstriji. Odlikujejo se po svoji lepi obliki... vsaki konjerejec, ako hoče iz svoje domače »plohe«³ krepko žlahtno pleme doseči, poiskati si žrebca pri Angležih... okrepčati z izvirnimi angleškimi žrebci, ki se zdaj nahajajo v Ljutomeru: štirje so čistokrvni, izvirni angleži, plemena Norfolk, trije polokrvni angleži in eden rus, plemena Orlov... ljutomerski konji so dobili pravo veljavo takrat, kedar je začelo naše dirkarsko društvo svoje delovanje... štajersko konjerejsko društvo je žrebca »Krolik« prevzelo pod pogojem, da je še ploden... namerava se spraviti njegova krv v naše konje... Mi imamo toraj zdaj angleške žrebce, da bi postali postali naši konji močnejši in krepkejši, posebno za dirko. Pa vendar ni vse odvisno od žrebca, marveč od konjerejca samega. Ne smemo toraj gledati samo na lepo obliko konja, ampak na to, koliko zdrži in kak zna bežati...«

Pregledne in druge izbrane objave

O ljutomerskem kasaču in kasaških dirkah je najdeno zelo veliko objav. O tem so poročali v časopisih: Slovenski narod, Slovenec, Slovenski gospodar, Domovina, Kmetovalec, Konjerejec, Konjerejec (Gradec), Konjerejec Dravske banovine, Marburger Zeitung in drugi. Med temi objavami smo jih nekaj, po naši presoji, pomembnejših, izbrali za predstavitev razvoja konjereje in ljutomerskega kasača.

Gospodarstvena priloga k Slovenskem gospodarju (1887 – B 44) je v enajstih nadaljevanjih objavila članek Precenitev konj, ki natančno opisuje posamezne telesne dele konja, plemenitost in neplemenitost konj, vrsto in rabo konj.

Gospodarstvena priloga k Slovenskem gospodarju (1888 – B 45) predstavlja Štajersko konjerejo, ki je razdeljena v štiri plemenske okraje. V zadnji četrti plemenski okraj, »... ki ima plemenito jahalno in vprežno žival (za ces. konjico) ter obsega okr. glavarstvo Ljutomer in Ptuj...«

3 ploha = pleme = pasma

V časopisu Domovina (1895 – B 62) je v članku Naša konjereja opisana kasaška dirka v Mariboru in v Ljutomeru, 2. oz. 8. septembra. Dirkarsko društvo bi moralo bolj skrbeti za potrebno reklamo in povečati bi morali nagrade.

Slovenski gospodar (1902 – B 102) v članku Konjerejci iz ljutomerskega in sosednih okrajev piše:

Konjerejci iz ljutomerskega in sosednih okrajev se poživljajo, naj namreč predsedstva ljutomerskega dirkarskega društva svoja po evropskih štrebih (tj. ameriških dirkalnih) vzreja prodajna štreba, štrebe ali štrebe, kateri so ali bi pa kdaj postali za dirko sposobni, in sicer malenk: pisme, starost, barvo, velikost in zadnje celo dotične živali. — Navesti je tudi, če je štreba ali štrebec tekmovala še kdaj pri neki dirki in s kakim uspehom (rešeni). Po posredovanju mariborskega dirkarskega društva bodo se vsi ti, pravino sem prijavljeni konji, brezplačno inšerirali (oglaševali), v glasilo (časniku) imenovanem »Sport«, ki izhaja vsak dan na Dunaju in je zelo razširjen v športnih krogih, tedaj med ljudmi, ki take konje potrebujejo, kupujejo in jih prav drago plačujejo. Kerist vsakega konjereja je, da se zamuja, ne premira te prilike, ki mu lahko v kratkem času dobrega kupca na dom privede. — Jos. Mura, predsed. ljutom. dirkarskega društva.

Slika 4: Slovenski gospodar, 36(1902)4, str. 6

Ljutomerske konje so vzgojili slovenski kmetje in na dirkah so poudarjali slovenstvo na razne načine. Slovenski gospodar (1906 – B 114) poroča o slovenski zastavi na dirkališču, kar je nemško časopisje obsodilo kot izzivanje. Domovina (1906 – B 115) pa je opozorila »... merodajne faktorje dirkalskega društva na narodno mlačnost, da si – odkar se vrše dirke na novem dirkališču – ne upajo s trobojnico na dan. V prejšnjih letih udomačen običaj, da je sred dirkališča plapolala naša zastava in pričala o narodni zavednosti kmetov iz Murskega polja se je zadnji čas opustil na ljubo nekaterim nemškim šovinistom... na dirki dne 2. t. m. si se zastoj oziral po naši trobojnici...« Podobno poroča tudi Slovenski gospodar (1906 – B 116): »Bili so pri nas časi, ko so mogočne trobojnice od daleč kazale značaj in narodnost ljudstva in ozemlja, na kojem sredini se vrše naše dirke... sramotno dejstvo, da si naši koreniti murskopoljski Slovenci, dika sploh vsega slovenskega kmetstva, niso upali s slovensko trobojnico na dan...« Narodni list (1907 – B 117) objavlja, da so za jesensko dirko nabili samo nemške lepake in zaključuje »Dirka je za slovenske kmete, ne pa za ljutomerske nemškutarje.«

Konjerejc (1913 – B 149) poroča o slovesnosti ob otvoritvi združnega žrebetišče na Cvenu pri Ljutomeru, katerega je zgradila ljutomerska zadruga za vzrejo žrebet s pomočjo državne podpore.

Konjerejec (1925 - B 211) je objavil članek »Kolo jahača in vozača v Ljutomeru 1875 – 1925«, kjer je med drugim zapisano: »Dober konj mora imeti poleg dobrega eksterijera tudi dobro zdravje, voljo za delo, hitrost in železno vztrajnost...dirke, pri katerih je mogoče spoznati, v kaki smeri ima konj zdravje, voljo za delo, hitrost in vztrajnost... Dirke, dasi sport

so torej potrebno sredstvo, ki najbolj pospešujejo vzgojo dobrega konja in ki so pripomogle tudi v ljutomerskem srezu do povzdiga konjereje, ki slovi danes upravičeno daleč preko mej naše države...«. V nadaljevanju je iz zgodovine ljutomerskega konja zapisano, da je MarijaTerezija uvedla konje z orientalsko in lipicansko krvjo, ki so se ohranili iz roda v rod na ljutomerskih kmetijah. Napredek v reji ljutomerskih konj se kaže tudi v najboljšem kilometrskem času, ki je bil v letu 1883 3:13 in v letu 1925 1:30,7.

Veble (1934 – B 272) je v članku Naša konjereja ob jubileju Kmetovalca zapisal: *»Naš ljutomerski amerikanec je pa enako kot lipicanec tudi plod našega podnebja; on je sicer angleški polkrvec; pri nas se je v teku enega stoletja dobro prilagodil podnebju. Odgovarja povsem tipu konja, ki ga zahteva sedanji duh časa.«*

Krajevni leksikon Dravske banovine (1937 – A 21) poroča na 377. strani: *»Posebnost Murskega polja nad Ljutomerom je stara sistematična konjereja. Znani so muropoljski amerikanski dirkači (kasači), ki so menda najboljši v srednji Evropi. Središče te panoge je na Cvenu pri Ljutomeru, kjer sta Zadruga za rejo žrebet in dirkališče.«*

Traber-Zuchtbuch (1897, 1909)

Slika 5: Naslovnica; Traber-Zuchtbuch 1897

Mag. Janko Slavič, dr. vet. med., (2011 – A 13) je rodovniški knjigi (A 10) pregledal in naredil spisek vpisanih ljutomerskih kasačev (v rodovniški knjigi iz leta 1897 je več kot 80 in iz leta 1909 več kot 300 zapisov) in v komentarju zapisal: *»...Vsi potomci teh plemenjakov so bili vpisani v prvo rodovniško knjigo leta 1897, v tretjo rodovniško knjigo pa leta 1909. Kljub temu, da so bili po zootehniško genealoški rezultati v teh rodovniških knjigah še skromni, in vendar imajo v avtohtonem okolju svojega avtohtonega nastajanja kasaški konji slovenske pasme ljutomerski kasač z mednarodno primerljivo izgradnji biotske raznovrstnosti 130 letne prisotnosti in bolj verodostojne pisne dokumente o svojem izvoru kot katera koli druga obstoječa pasma konj v državi Sloveniji.«*

Zaključki

O ljutomerskem kasaču in konjereji na področju Ljutomera in okolice smo našli skupaj 326 bibliografskih enot. V povzetkih so nekatere pomembnejše opisane v predhodnih poglavjih in naredimo lahko naslednje zaključke:

1. Konjereja na področju Ljutomera in okolice je znana že več stoletij – pišejo o posebni veržejski ali ljutomerski pasmi konj.
2. Ljutomerski kasač je plod sistematičnega rejskega dela na pomurskih kmetijah in je nastal v Sloveniji.
3. Ljutomerske dirke so se pričele v letu 1874 in so se obdržale vse do danes.
4. Na dirkah so sistematično merili kilometrske čase, ki so osnova za odbiro plemenskih živali in jih redno vpisovali v rejsko dokumentacijo.
5. Ljutomerski kasač je vpisan v Traber-Zuchtbuch (1897, 1909), skupaj je več kot 400 zapisov.
6. Ljutomerski kasač izpolnjuje pogoje, ki jih določa definicija za slovensko avtohtono pasmo.

Viri

- Oblak Ivan. Konjereja. V: Za izboljšanje življenjskih pogojev našega kmetijstva. Poročilo o kmetijski anketi, Ljubljana 30. 5–3.6.1938, str. 279 – 290
- Šalehar, Andrej. Zgodovinski viri o slovenskih avtohtonih in tradicionalnih pasmah do leta 1945. Ljubljana 2009, 101 stran - <http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-ZTF15AIY> – 6.6.2014
- Šalehar, Andrej, Žan Lotrič, Metka, Potočnik, Klemen. Prvotne, izgubljene, pretopljene pasme konj v Sloveniji. Acta agriculturae Slovenica, 102/2, 107 – 117, Ljubljana 2013 - <http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-VJBQC1TO> – 6.6.2014
- Šalehar, Andrej. Slovenske knjige in tiski na področju živinoreje. Napisano do leta 1945. Četrta dopolnjena izdaja. Slovenj Gradec 2013, 112 strani - <http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-YMBT7EGJ> – 6.6.2014
- Šalehar, Andrej, Žan Lotrič, Metka, Potočnik, Klemen. Stare pasme konj. str. 69 – 74. V: Šalehar, Andrej in sod. Razvoj pasem domačih živali v Sloveniji : prvotne, izgubljene, pretopljene pasme. Rodica 2014, 234 strani - <http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-FJ4A344Z> – 6.6.2014
- Šalehar, Andrej. Zapisi o živinoreji v Valvasorjevi Slavi vojvodine Kranjske (1689). 80(2014)2, str. 28 – 30, Kmetovalec - http://www.genska-banka.si/fileadmin/uploads/Zgodovinski_viri/Zgodovinski_viri_2014/Salehar_Valvaso_2014.pdf - 6.6.2014

Slika 6: Oba plakata sta dostopna na dLib-si

Univerza v Ljubljani
Biotehniška fakulteta
Oddelek za zootehniko
Groblje 3, 1230 Domžale

PRISPEVKI K BIBLIOGRAFIJI:
ZGODOVINSKI VIRI O SLOVENSKI PASMI
LJUTOMERSKI KASAČ

NAPISANO DO LETA 1945
ČETRTO DOPOLNJENA IZDAJA

Zaslужni prof. dr. Andrej Šalehar

Rodica, 10. junij 2014

SPISEK BIBLIOGRAFIJ

Pri bibliografskih podatkih je označeno, na katerem spletnem naslovu je delo dosegljivo. V primeru, da je napisano samo na splošno (recimo: <http://dLib.si>), se to poišče na spletu s pomočjo bibliografskih podatkov. Dela, kjer ni nobene oznake, so na voljo pri avtorju – večinoma so skenirana ali pa je znano, kje je na voljo (v kateri knjižnici).

A. KNJIGE, PREGLEDNI ČLANKI, ...

Urejeno po abecednem redu

Vpisane so tudi nekatere pregledne objave, ki so izšle po letu 1945

- A 1. Baš, Angelos, Slovenski etnograf. »Začetki Ljutomerskih konjskih dirk.« letnik 27/28 (1974-1975) str. 63 - 80. (<http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-FFRPP9DY> – 31. 1. 2014)
- A 2. Ferčej, Jože. Razvoj živinoreje v Sloveniji. Zbornik Biotehniške fakultete Univ. E. K. v Ljubljani. Supl. 12, 1988, str. 51 – 81
- A 3. Govedoreja. Prašičereja. Ovčereja. Konjereja. Kokošereja. V: Muck Oton. Kmetijstvo za gozdarje. I. del: Poljedelstvo in živinoreja. FAGV, Ljubljana, 1956, str. 100 – 109
- A 4. Jakelj, Gregor. O zgodovini kasačev in razvoju kasaštva v okolici Ljutomera. 2(1952)7, str. 182 - 194, Živinorejec
- A 5. Jakelj, Gregor. O zgodovini kasačev in razvoju kasaštva v okolici Ljutomera. 2(1952)11-12, str. 224 – 229, Živinorejec
- A 6. Jurkovič, Jože. Ljutomerski kasač: prilog poznavanju razvitka i stanja uzgoja. Doktorska disertacija, Sarajevo 1963, 208 strani (sig. NUK: DS II181372)
- A 7. Krajevni leksikon Dravske banovine. Ljubljana 1937, 776 strani - (<http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-IHXHRWQE> – 31. 1. 2014)
- A 8. Novak, Vilko. Živinoreja. B V: Gospodarska in družbena zgodovina Slovencev. Zgodovina agrarnih panog. Ljubljana 1970, str. 343 - 394
- A 9. Oblak, Ivan. Konjereja. V: Za izboljšanje življenjskih pogojev našega kmetijstva. Poročilo o kmetijski anketi, Ljubljana 30.5 – 3.6 1938, str. 279 – 290
- A 10. Österreichisch-ungarisches Traber-Zuchtbuch. 1. 1897 - 4. 1919, Wiener Trabrenn-Verein Wien. Suppl.: Geburts-Register zum österreichisch-ungarischen Traber-Zuchtbuch – sig. 17785 (Kataloge der Österreichischen Nationalbibliothek) - (http://aleph21-prod-acc.obvsg.at/F/XAKAQ87I24BL7L626TJR1FSKS4Q8QYIRUUTED5IMJ5ML9XXHNU-06499?func=full-set-set&set_number=006324&set_entry=000002&format=999 – 9. 6. 2014)
- A 11. Pasma (konji). V: Jelačin Ivo. Živinoreja. Skripta, Ljubljana, pred letom 1958, str. 40 – 49
- A 12. Poročilo o delovanju Kmetijske družbe za Slovenijo leta 1928. Ljubljana 1929, 46 strani

- A 13. Slavič, Alojz. Iz zgodovine reje kasaških konj v okolici Ljutomera. V: Konjerejec dravske banovine. Letno poročilo za leto 1935 in 1936. Ljubljana 1936, str. 38 – 52
- A 14. Slavič, Janko. Traber – Zuchtbuch 1897. Tipkopis, Ljutomer 2011, 11 strani
- A 15. Stefančič, Ante. Začetek in razvoj veterinarstva na Slovenskem do prve svetovne vojne. SAZU, Ljubljana, 1966, 141 strani
- A 16. Stefančič, Ante: Slovenska živinoreja v 19. stoletju. 1(1951) št. 1, str. 28 – 31 in št.2, str. 33 – 36 in št. 3 – 4, str. 95 – 105, Živinorejec
- A 17. Veble. K zakonski osnovi naše konjereje. V: Konjerejec dravske banovine. Letno poročilo za leto 1935 in 1936. Ljubljana 1936, str. 52 – 59
- A 18. Veble. Stanje naše konjereje leta 1934, v številkah, slikah in tabelah. V: Konjerejec dravske banovine. Letno poročilo za leto 1934. Ljubljana 1934, str. 4 - 19
- A 19. Veble. Stanje naše konjereje leta 1936 v številkah, slikah in tabelah. V: Konjerejec dravske banovine. Letno poročilo za leto 1935 in 1936. Ljubljana 1936, str. 7 – 16
- A 20. Veble. Uspehi konjerejske ankete v Mariboru. V: Konjerejec dravske banovine. Letno poročilo za leto 1934. Ljubljana 1934, str. 19 - 26
- A 21. Veble. Zakonska osnova naše konjereje. V: Konjerejec dravske banovine. Letno poročilo za leto 1934. Ljubljana 1934, str. 26 – 33
- A 22. Wenko, Beno. Živinoreja. V: Kmetijstvo dravske banovine. Ljubljana, 1933, str. 76 - 101
- A 23. Zavrnik, Velimir. Živinoreja. V: Kratka zgodovina veterinarstva na Slovenskem med obema svetovnima vojnama 1918 – 1941. Zbornik BF, Veterinarstvo, Suplement 5, 1979, str. 97 – 109
- A 24. Živinorejska razstava na V. Ljubljanskem velesejmu dne 6. septembra 1925. Ljubljana 1925, 18 strani
- A 25. Žnidarič, Vlado. Pomen reje ljutomerskega kasača nekoč in danes. Diplomaska naloga, Maribor 1979, 77 strani

B. SERIJSKE PUBLIKACIJE IN DRUGE OBJAVE

Urejeno po kronološkem redu

- B 1. Wernsee. Str. 346. V: Schmutz Carl. Historisches Topographisches Lexicon der Steiermark. Vierter Theil. Gratz 1823, 522 strani – (<http://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-Z1CRBOWR/?query=%27keywords%3dSchmutz%2c+Carl%40OR%40fts%3dSchmutz%2c+Carl%27&pageSize=25> – 8.5.2014)
- B 2. Hofrichter J. C. Aus einer Beschreibung der Filiale der Landwirthschafts-Gesellschaft des Herzogthuns Steiermark, Radkersburg im Gratzter Kreise. (1847)3, str. 220 – 227. Zeitschrift des Vereins für deutsche Statistik – (http://books.google.si/books?id=C5wvAAAAYAAJ&printsec=frontcover&dq=Zeitschrift+des+Vereins+f%C3%BCr+deutsche+Statistik&hl=sl&sa=X&ei=0cdoU4-EJaz2ygPU34CYBw&redir_esc=y#v=onepage&q=luttenberger%20schlag&f=false – 6. 5. 2014)
- B 3. Fillwax. Notizen über den Betrieb der Pferdezucht in dem Gebiete der ehemaligen k. k. Bezirkshauptmannschaft Luttenberg in Steiermark. (1858)XI, str. 81 – 97. Vierteljahresschrift für wissenschaftliche Veterinärkunde – (<http://babel.hathitrust.org/cgi/pt?id=coo.31924053092718;view=1up;seq=5> – 6. 5. 2014)
- B 4. Pferdezucht. Str. 186 - 189. V: Hlubek F. X. Ein treues Bild des Herzogthumes Steiermark. Gratz 1860, 478 strani - (http://books.google.si/books?id=fRBPAAAcAAJ&printsec=frontcover&dq=ein+treues+bild+des+herzogthumes+steiermark&hl=sl&sa=X&ei=FAprU6XWFO-P1gIAO&redir_esc=y#v=onepage&q=ein%20treues%20bild%20des%20herzogthumes%20steiermark&f=false – 8.5.2014)
- B 5. Ausstellung in Pettau. 10(1871)49, str. 3. Marburger Zeitung - (<http://www.dLib.si> - 11. 5. 2014)
- B 6. Trabe-wettfahren. 13(1874)90, str. 3. Marburger Zeitung - (<http://www.dLib.si> - 31. 1. 2014)
- B 7. Pferdezucht-Trab Wettfahren. 13(1874)112, str. 3. Marburger Zeitung - (<http://www.dLib.si> - 31. 1. 2014)
- B 8. Rennverein. Trabe-wettfahren. 13(1874)113, str. 3. Marburger Zeitung - (<http://www.dLib.si> - 31. 1. 2014)
- B 9. Konjereja. 3(1875)13, str. 7 – 8, Slovenski tednik - (<http://www.dLib.si> - 8. 5. 2014)
- B 10. Iz Babinec (Ljutomersko konjarstvo). 9(1875)38, str. 311, Slovenski gospodar - (<http://www.dLib.si> - 31. 1. 2014)
- B 11. Dirjanje konj na Cvenu pri Ljutomeru na Štajarskem. 35(1877)39, str. 308, Kmetijske in rokodelske novice - (<http://www.dLib.si> - 31. 1. 2014)
- B 12. Kryl. J. O konjerejstvu nekaj. 11(1877)21, str. 168 – 169, Slovenski gospodar - (<http://www.dLib.si> - 8.5.2014)
- B 13. Landwirthschaftliche Ausstellung in Radkersburg. 16(1877)102, str. 3. Marburger Zeitung - (<http://www.dLib.si> - 11. 5. 2014)
- B 14. Wettfahren. 16(1877)113, str. 3, Marburger Zeitung - (<http://www.dLib.si> - 11. 5. 2014)

- B 15. Trab-Wettfahren. 17(1878)108, str. 3. Marburger Zeitung - ([http://www. dLib.si](http://www.dLib.si) - 11. 5. 2014)
- B 16. Hebung der Viehzucht. 17(1878)117, str. 3, Marburger Zeitung. - ([http://www. dLib. si](http://www.dLib.si) - 11. 5. 2014)
- B 17. Vabilo k dirki s kobilami z eno vprego. 36(1878)35, str. 271, Kmetijske in rokodelske novice - ([http://www. dLib.si](http://www.dLib.si) - 31. 1. 2014)
- B 18. K. J. Iz Ljutomera Premiranje konj, dirke, razstava goveje živine). 12(1878)39, str. 316 – 317, Slovenski gospodar - ([http://www. dLib.si](http://www.dLib.si) - 8.5.2014)
- B 19. Gospodarske novice. 37(1879)39, str. 308, Kmetijske in rokodelske novice - ([http:// www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-ESEODAK3](http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-ESEODAK3) – 31. 1. 2014)
- B 20. Deželna razstava v Gradci. 38(1880)37, str. 297, Kmetijske in rokodelske novice - ([http://www. dLib.si](http://www.dLib.si) - 31. 1. 2014)
- B 21. Iz Ljutomera. 14(1880)8, str. 60. Slovenski gospodar - ([http://www. dLib.si](http://www.dLib.si) - 8.5.2014)
- B 22. Iz Ljutomera (Graška razstava). 14(1880)13, str. 99 - 100. Slovenski gospodar - ([http://www. dLib.si](http://www.dLib.si) - 8.5.2014)
- B 23. Iz Babinec (Kaznovana neresničnost). 14(1880)39, str. 308. Slovenski gospodar - ([http://www. dLib.si](http://www.dLib.si) - 8.5.2014)
- B 24. Fr. H., P. Miklavž, k. Iz Ljutomera. 15(1881)33, str. 260, Slovenski gospodar - ([http:// www. dLib.si](http://www.dLib.si) - 31.1.2014)
- B 25. Gospodarske stvari. Ljutomerska dirka in razstava goveje živine. 15(1881)38, str. 297 – 298, Slovenski gospodar - ([http://www. dLib.si](http://www.dLib.si) - 31.1.2014)
- B 26. Iz Ljutomera (Naši konji). 15(1881)19, str. 149 in štev. 21, str. 164 - 165 in štev. 22, str. 170 – 171 in štev. 24, str. 187, Slovenski gospodar - ([http://www. dLib.si](http://www.dLib.si) - 31.1.2014)
- B 27. Gospodarske stvari. Premiranje konj. 16(1882)31, str. 243, Slovenski gospodar - ([http://www. dLib.si](http://www.dLib.si) - 31.1.2014)
- B 28. Iz Ljutomera (Dirke). 16(1882)33, str. 259 - 260, Slovenski gospodar - ([http://www. dLib.si](http://www.dLib.si) - 31.1.2014)
- B 29. Iz Ljutomera. (Premiranje konj, dirke). 16(1882)38, str. 311 - 312, Slovenski gospodar - ([http://www. dLib.si](http://www.dLib.si) - 31.1.2014)
- B 30. Dirke na Cvenu pri Ljutomeru. 15(1882)189, str. 3. Slovenski narod - ([http://www. dLib.si](http://www.dLib.si) - 8.5.2014)
- B 31. Dirka v Ljutomeru. 15(1882)215, str. 3. Slovenski narod - ([http://www. dLib.si](http://www.dLib.si) - 8.5.2014)
- B 32. Premiranje konj bode v Mariboru. 11(1883)115, Slovenec: političen list za slovenski narod - ([http://www. dLib.si](http://www.dLib.si) - 31.1.2014)
- B 33. Potovanje križem domovine. 16(1883)224, str. 1 – 3, Slovenski narod - ([http://www. dLib.si](http://www.dLib.si) - 8.5.2014)
- B 34. Dirka in odlikovanje konj v Ljutomeru. 18(1884)39, Gospodarstvena priloga 105, str. 417 – 418, Slovenski gospodar - ([http://www. dLib.si](http://www.dLib.si) - 31.1.2014)

- B 35. Slovenska predavanja o konje- in govedorejstvu. 18(1884)21, Gospodarstvena priloga 101, str. 401, Slovenski gospodar - (<http://www.dLib.si> - 31.1.2014)
- B 36. Pospeševanje živinoreje na Štajerskem. 42(1884)4, str. 25 – 26, Kmetijske in rokodelske novice - (<http://www.dLib.si> - 31.1.2014)
- B 37. Društvo za povzdigo konjerejstva na Štajarskem. (14(1886) 194, Slovenec: političen list za slovenski narod - (<http://www.dLib.si> - 31.1.2014)
- B 38. Iz Ljutomera. (14(1886)208, str. 2 - 3 Slovenec: političen list za slovenski narod - (<http://www.dLib.si> - 31.1.2014)
- B 39. Iz Ljutomera. 19(1886)221, Slovenski narod - (<http://www.dLib.si> - 31.1.2014)
- B 40. Kretanov, Prostoslav. Potopisne arabeske. 19(1886)225, Slovenski narod - (<http://www.dLib.si> - 31.1.2014)
- B 41. Vabilo h konjski dirki. 15(1887)196, str. 4, Slovenec - (<http://www.dLib.si> - 31.1.2014)
- B 42. Povabilo h konjski dirki v Ljutomeru. 20(1887)191, str. 3, Slovenski narod - (<http://www.dLib.si> - 8.5.2014)
- B 43. Iz Ljutomera (naše dirkarsko društvo) 21(1887)34, Gospodasrtvena priloga 139, str. 556, Slovenski gospodar - (<http://www.dLib.si> - 8.5.2014)
- B 44. Precenitev konja. 21(1887)2, Gospodasrtvena priloga 132, str. 525 in štev. 7, Gospodarstvena priloga 133, str. 529 – 530 in štev. 12, Gospodarstvena priloga 134, str. 533– 534 in štev. 16, Gospodarstvena priloga 135, str. 537 – 538 in štev. 21, Gospodarstvena priloga 136, st. 541 in štev. 26, Gospodarstvena priloga 137, str. 545 in štev. 30, Gospodarstvena priloga 138, str. 549 – 550 in štev. 34, Gospodarstvena priloga 139, str. 553 – 554 in štev. 39, Gospodarstvena priloga 140, str. 557 in štev. 43, Gospodarstvena priloga 141, str. 561 in štev. 47, Gospodarstvena priloga 142, str. 565, Slovenski gospodar - (<http://www.dLib.si> - 8.5.2014)
- B 45. Štajerska konjereja. Tečaj 22(1888)51 Gospodarstvena priloga 12, str. 45 – 46, Slovenski gospodar - (<http://www.dLib.si> - 31.1.2014)
- B 46. Iz Ljutomera. 21(1888)209, str. 3, Slovenski narod - (<http://www.dLib.si> - 8.5.2014)
- B 47. Iz Slovenskih goric. 22(1889)232, str. 2, Slovenski narod - (<http://www.dLib.si> - 8.5.2014)
- B 48. Poljedelsko ministrstvo. 17(1889)157, str. 4, Slovenec - (<http://www.dLib.si> - 8.5.2014)
- B 49. Povabilo h konjski dirki v Ljutomeru. 22(1889)194, str. 3, Slovenski narod - (<http://www.dLib.si> - 8.5.2014)
- B 50. Iz Ljutomera (konjske dirke). 23(1889)34, Gospodarstvena priloga 8, str. 31, Slovenski gospodar - (<http://www.dLib.si> - 8.5.2014)
- B 51. Državni zbor. Ministerstvo za poljedelstvo. 19(1891)283, Slovenec: političen list za slovenski narod - (<http://www.dLib.si> - 31.1.2014)
- B 52. Premiranje konj. 1(1891)9, str. 89, Domovina - (<http://www.dLib.si> - 31.1.2014)
- B 53. Dirkalsko društvo ljutomersko. 2(1892)20, str. 247 – 248, Domovina - (<http://www.dLib.si> - 31.1.2014)

- B 54. Važno za konjerejce. 26(1892)35, str. 35, Slovenski gospodar - (<http://www.dLib.si> - 31.1.2014)
- B 55. Franc Josipova šola v Ljutomeru. 3(1893)35, str. 1 – 2, Domovina - (<http://www.dLib.si> - 8.5.2014)
- B 56. Kmetijsko napredovanje na Murskem polji. 27(1893)23, str. 191, Slovenski gospodar - (<http://www.dLib.si> - 8.5.2014)
- B 57. Konjske dirke v Ljutomeru. 4(1894)25, str. 3, Domovina - (<http://www.dLib.si> - 8.5.2014)
- B 58. Na Cvenu pri Ljutomeru. 4(1894)28, str. 3, Domovina - (<http://www.dLib.si> - 8.5.2014)
- B 59. Ljutomersko konjerejsko in dirkalno društvo. 27(1894)153, str. 4, Slovenski narod - (<http://www.dLib.si> - 8.5.2014)
- B 60. Ljutomersko konjerejsko in dirkalno društvo. 28(1894)27, str. 234, Slovenski gospodar - (<http://www.dLib.si> - 8.5.2014)
- B 61. Pri Ljutomerski konjski dirki. 28(1894)3927, str. 336, Slovenski gospodar - (<http://www.dLib.si> - 8.5.2014)
- B 62. Naša konjereja. 5(1895)27, str. 6 – 7, Domovina - (<http://www.dLib.si> - 8.5.2014)
- B 63. Aus Luttenberg. 20(1895)70, str. 5, Deutsche Wacht - (<http://www.dLib.si> - 11. 5. 2014)
- B 64. S Cvena. 7(1897)19, Domovina - (<http://www.dLib.si> - 31.1.2014)
- B 65. Iz Ljutomera. 7(1897)12, str. 4 - 5, Domovina - (<http://www.dLib.si> - 8.5.2014)
- B 66. Dirkalno društvo ljutomersko. 7(1897)19, str. 4, Domovina - (<http://www.dLib.si> - 8.5.2014)
- B 67. Znamenita vozna dirka. 7(1897)20, str. 4, Domovina - (<http://www.dLib.si> - 8.5.2014)
- B 68. Vabilo k pomladanski konjski dirki v Ljutomeru. 7(1897)20, str. 4 - 5, Domovina - (<http://www.dLib.si> - 8.5.2014)
- B 69. Dirkalno društvo ljutomersko. 7(1897)21, str. 5, Domovina - (<http://www.dLib.si> - 8.5.2014)
- B 70. Iz Cvena pri Ljutomeru. 7(1897)23, str. 7, Domovina - (<http://www.dLib.si> - 8.5.2014)
- B 71. Pri pomladanski dirki v Mariboru. 7(1897)26, str. 5, Domovina - (<http://www.dLib.si> - 8.5.2014)
- B 72. Jesenske konjske dirke. 7(1897)35, str. 5, Domovina - (<http://www.dLib.si> - 8.5.2014)
- B 73. Jesenske konjske dirke v Mariboru. 7(1897)40, str. 5, Domovina - (<http://www.dLib.si> - 8.5.2014)
- B 74. Dirkalno društvo ljutomersko. 31(1897)15, str. 143, Slovenski gospodar - (<http://www.dLib.si> - 8.5.2014)
- B 75. Dirkalno društvo ljutomersko. 31(1897)18, str. 166, Slovenski gospodar - (<http://www.dLib.si> - 8.5.2014)

- B 76. Pomladanska konjska dirka v Ljutomeru. 31(1897)19, str. 176, Slovenski gospodar - (<http://www.dLib.si> - 8.5.2014)
- B 77. Dirkalno društvo ljubomersko. 31(1897)20, str. 190, Slovenski gospodar - (<http://www.dLib.si> - 8.5.2014)
- B 78. S Cvena pri Ljutomeru. 31(1897)21, str. 198, Slovenski gospodar - (<http://www.dLib.si> - 8.5.2014)
- B 79. Vabilo k spomladanski konjski dirki na Cvenu pri Ljutomeru. 8(1898)19, str. 4, Domovina - (<http://www.dLib.si> - 8.5.2014)
- B 80. Vabilo k spomladanski konjski dirki. 32(1898)34, str. 6, Slovenski gospodar - (<http://www.dLib.si> - 8.5.2014)
- B 81. Cven (Društveno življenje). 32(1898)39, str. 4, Slovenski gospodar - (<http://www.dLib.si> - 8.5.2014)
- B 82. Štajerskim konjerejcem. 9(1899)16, str. 124. Domovina - (<http://www.dLib.si> - 8.5.2014)
- B 83. Iz Ljutomera. Premovanje konj zabranjeno. 32(1898)20, str. 5, Slovenski gospodar - (<http://www.dLib.si> - 31.1.2014)
- B 84. Dirkalsko društvo v Ljutomeru. 33(1899)9, str. 6, Slovenski gospodar - (<http://www.dLib.si> - 31.1.2014)
- B 85. Mursa Jos. Ljubomersko dirkalsko društvo. 9(1899)34, str. 269, Domovina - (<http://www.dLib.si> - 31.1.2014)
- B 86. Dirkalsko društvo v Ljutomeru. 33(1899)9, str. 6, Slovenski gospodar - (<http://www.dLib.si> - 31.1.2014)
- B 87. Poziv za štajerske konjerejce. 33(1899)16, str. 5, Slovenski gospodar - (<http://www.dLib.si> - 31.1.2014)
- B 88. Dirkalsko društvo v Ljutomeru. 33(1899)18, str. 5, Slovenski gospodar - (<http://www.dLib.si> - 31.1.2014)
- B 89. Vozna dirke na Cvenu pri Ljutomeru. 33(1899)21, str. 5, Slovenski gospodar - (<http://www.dLib.si> - 31.1.2014)
- B 90. Dirkalsko društvo v Ljutomeru. 33(1899)22, str. 5, Slovenski gospodar - (<http://www.dLib.si> - 31.1.2014)
- B 91. Slomškova slavnost v Ljutomeru. 33(1900)210, str. 2, Slovenski narod - (<http://www.dLib.si> - 31.1.2014)
- B 92. Iz Cvena pri Ljutomeru. 35(1901)37, str. 3. Slovenski gospodar - (<http://www.dLib.si> - 31.1.2014)
- B 93. Na konjski dirki v Mariboru. 35(1901)40, str. 4, Slovenski gospodar - (<http://www.dLib.si> - 9. 5. 2014)
- B 94. Dirkalsko društvo v Ljutomeru. 35(1901)35, str. 6, Slovenski gospodar - (<http://www.dLib.si> - 9. 5. 2014)
- B 95. Vojaški novinci. 35(1901)14, (priloga »Slovenskemu gospodarju« št. 14, str. 1 – 2, Slovenski gospodar - (<http://www.dLib.si> - 9. 5. .2014)

- B 96. Zmagoviti konji slovenskih konjerejcev. 35(1901)41, str. 4, Slovenski gospodar - (<http://www.dLib.si> - 9. 5. 2014)
- B 97. Iz Cvena pri Ljutomeru. 35(1901)37, str. 3, Slovenski gospodar - (<http://www.dLib.si> - 9. 5. 2014)
- B 98. Dirkalsko društvo ljutomersko. 35(1901)34, str. 6, Slovenski gospodar - (<http://www.dLib.si> - 9. 5. 2014)
- B 99. Dirkalsko društvo v Ljutomeru. 35(1901)35, str. 6, Slovenski gospodar - (<http://www.dLib.si> - 9. 5. 2014)
- B 100. Na konjski dirki v Mariboru. 35(1901)40, str. 4, Slovenski gospodar - (<http://www.dLib.si> - 9. 5. 2014)
- B 101. Zmagoviti konji slovenskih konjerejcev. 35(1901)41, str. 4, Slovenski gospodar - (<http://www.dLib.si> - 9. 5. 2014)
- B 102. Mursa Jos. Konjerejci iz ljutomerskega in sosednih okrajev. 36(1902)4, str. 6, Slovenski gospodar - (<http://www.dLib.si> - 9. 5. 2014)
- B 103. Dirkalsko društvo v Ljutomeru. 36(1902)32, str. 5, Slovenski gospodar - (<http://www.dLib.si> - 9. 5. 2014)
- B 104. Dirkalsko društvo v Ljutomeru. 37(1903)33, str. 5, Slovenski gospodar - (<http://www.dLib.si> - 9. 5. 2014)
- B 105. Dirkalsko društvo ljutomersko. 37(1903)13, str. 5, Slovenski gospodar - (<http://www.dLib.si> - 9. 5. 2014)
- B 106. Dirkalsko društvo v Ljutomeru. 37(1903)17, str. 5, Slovenski gospodar - (<http://www.dLib.si> - 9. 5. 2014)
- B 107. Mursa Jos. Dirkalsko društvo v Ljutomeru. 38(1904)19, str. 5, Slovenski gospodar - (<http://www.dLib.si> - 9. 5. 2014)
- B 108. Ljutomersko dirkalsko društvo. 38(1904)18, str. 4, Slovenski gospodar - (<http://www.dLib.si> - 9. 5. 2014)
- B 109. Dirkalsko društvo v Ljutomeru. 39(1905)19, str. 5, Slovenski gospodar - (<http://www.dLib.si> - 9. 5. 2014)
- B 110. Ljutomersko dirkalsko društvo. 39(1905)33, str. 4 - 5, Slovenski gospodar - (<http://www.dLib.si> - 9. 5. 2014)
- B 111. Mursa Jos. Dirkalsko društvo v Ljutomeru. Propozicije za pomladansko dirko za leto 1905. 15(1905)35, str. 5 – 6, Domovina - (<http://www.dLib.si> - 9. 5. 2014)
- B 112. Dirkalsko društvo v Ljutomeru. 40(1906)33, str. 4, Slovenski gospodar - (<http://www.dLib.si> - 9. 5. 2014)
- B 113. Jesenske konjske dirke na Cvenu pri Ljutomeru. 16(1906)94, str. 2 – 3. Domovina - Dirkalsko društvo v Ljutomeru. 39(1905)19, str. 5, Slovenski gospodar - (<http://www.dLib.si> - 9. 5. 2014)
- B 114. Slovenska zastava na dirkališču. 40(1906)21, str. 4, Slovenski gospodar - (<http://www.dLib.si> - 9. 5. 2014)

- B 115. Cven pri Ljutomeru. 16(1906)104, str. 2, Domovina - ([http://www. dLib.si](http://www.dLib.si) - 9. 5. 2014)
- B 116. Predsedništvu dirkalskega društva v Ljutomeru. 40(1906)36, str. 4, Slovenski gospodar - ([http://www. dLib.si](http://www.dLib.si) - 9. 5. 2014)
- B 117. Spomladna konjska dirka v Ljutomeru. 40(1906)17, str. 3, Slovenski gospodar - ([http://www. dLib.si](http://www.dLib.si) - 9. 5. 2014)
- B 118. Ljutomersko dirkalsko društvo. 2(1907)39, str. 5, Narodni list - ([http://www. dLib.si](http://www.dLib.si) - 9. 5. 2014)
- B 119. Iz Ljutomera. 2(1907)42, str. 3, Narodni list - ([http://www. dLib.si](http://www.dLib.si) - 9. 5. 2014)
- B 120. Cven pri Ljutomeru. 2(1907)26, str. 3, Narodni list - ([http://www. dLib.si](http://www.dLib.si) - 9. 5. 2014)
- B 121. Poziv konjerejcem. 37(1908)2, str. 12, Konjerejec (Graz)
- B 122. Zapisnik odborove seje c. kr. družbe za deželno konjerejo na Štajerskem z dne 17. marca 1908. 37(1908)5, str. 26 - 29, Konjerejec (Graz)
- B 123. Juvan. Osrednji svet za konjerejo in razdelitev konjerejskih plemenskih okolišev. 16 februarja, 1909, št. 4, str. 25 – 26, Gospodarski glasnik za Štajersko
- B 124. Osrednji konjerejski svet. 38(1909)2, str. 9 – 11 in štev. 3, str. 16 - 17, Konjerejec (Graz)
- B 125. Nakup dveh ameriških dirjalcev. 38(1909)3, str. 15, Konjerejec (Graz)
- B 126. Paša za žrebeta v Ljutomerju. 38(1909)8, str. 50, Konjerejec (Graz)
- B 127. Rossmanit, A. Ljutomer. 38(1909)9, str. 56 - 57, Konjerejec (Graz)
- B 128. Jesenska dirka v Ljutomeru. 38(1909)10, str. 59, Konjerejec (Graz)
- B 129. Ljutomerska reja dirjavcev. 39(1910)7, str. 44, Konjerejec (Graz)
- B 130. Naši konji na Dunaju. 39(1910)11, str. 67 - 69, Konjerejec (Graz)
- B 131. Ljutomer. 44(1910)14, str. 5 – 6, Slovenski gospodar - ([http://www. dLib.si](http://www.dLib.si) - 9. 5. 2014)
- B 132. Prva zmaga plodu naše ljutomerske reje na dunajskem dirkališču. 40(1911)1, str. 5 - 6, Konjerejec (Graz)
- B 133. Dirkalsko društvo v Ljutomeru. 40(1911)5, str. 30 - 31, Konjerejec (Graz)
- B 134. Dirka v Ljutomeru dne 21. maja 1911. 40(1911)6, str. 39, Konjerejec (Graz)
- B 135. Zmaga ljutomerskega dirjalca. 40(1911)9, str. 58, Konjerejec (Graz)
- B 136. Dirkalsko društvo v Ljutomeru. 40(1911)9, str. 59 - 60, Konjerejec (Graz)
- B 137. Dirjalske dirke v Ljutomeru in Mariboru. 40(1911)10, str. 63 - 65, Konjerejec (Graz)
- B 138. Premovanje konj. 39(1911)158, str. 3, Slovenec - ([http://www. dLib.si](http://www.dLib.si) - 9. 5. 2014)
- B 139. Živinski sejem na Cvenu na Murskem polju. 7(1912)35, str. 5, Narodni list - ([http://www. dLib.si](http://www.dLib.si) - 9. 5. 2014)
- B 140. Dirkalsko društvo v Ljutomeru. 41(1912)6, str. 38, Konjerejec (Graz)
- B 141. Dirkalsko društvo v Ljutomeru. Pomladanska dirka v Ljutomeru. 41(1912)6, str. 37, Konjerejec (Graz)

- B 142. Dirkalsko društvo v Ljutomeru. Navodilo za jesensko dirko... 41(1912)9, str. 61 - 62, Konjerejec (Graz)
- B 143. Dirkalsko društvo v Ljutomeru. Jesensko dirkanje 1912. 41(1912)10, str. 70 - 71, Konjerejec (Graz)
- B 144. Nadomeščanje v okrajih Ljutomer in Brežice. 41(1912)11, str. 73, Konjerejec (Graz)
- B 145. Od ljutomerske zadruge za vzrejo žrebet. 41(1912)11, str. 73 - 74, Konjerejec (Graz)
- B 146. Ljutomersko dirjalsko društvo. Letno poročilo 1912. 42(1913)2, str. 13, Konjerejec (Graz)
- B 147. Dirjalsko društvo v Ljutomeru. Pomladansko dirkanje 1913. 42(1913)6, str. 39 - 41, Konjerejec (Graz)
- B 148. Naši ljutomerski dirjalci v Gradcu in na Dunaju. – Princesin 1:38!. 42(1913)7, str. 49 - 50, Konjerejec (Graz)
- B 149. Otvoritev zadružnega žrebetnjaka na Cvenu pri Ljutomeru. 42(1913)8, str. 58 - 59, Konjerejec (Graz)
- B 150. Dirjalsko društvo v Ljutomeru. Navodilo za jesensko dirko.... 42(1913)9, str. 63 - 64, Konjerejec (Graz)
- B 151. Dirjalsko društvo v Ljutomeru. Jesenka dirka 1913. 42(1913)10, str. 71 - 72, Konjerejec (Graz)
- B 152. Iz Ljutomera. 8(1913)32, str. 5. Narodni list - (<http://www.dLib.si> - 9. 5. 2014)
- B 153. Ljutomerska dirjalska zadruha. Letno poročilo 1913. 43(1914)4, str. 31, Konjerejec (Graz)
- B 154. Ljutomersko dirkalsko društvo. Propozicije za pomladansko dirko 1914. 43(1914)5, str. 34, Konjerejec (Graz)
- B 155. Ljutomersko pomladansko dirkanje v nedeljo dne 17. maja 1914. 43(1914)6, str. 43 - 44, Konjerejec (Graz)
- B 156. Galopna (jezdna) dirka v Ljutomeru. 43(1914)7, str. 50, Konjerejec (Graz)
- B 157. Galopna dirka v Ljutomeru. 43(1914)8, str. 59, Konjerejec (Graz)
- B 158. Žrebelnjak »Mrhalov dvor« v Ljutomeru. 43(1914)12, str. ?, Konjerejec (Graz)
- B 159. Ljutomerski žrebelnjak. 44(1915)1, str. 6, Konjerejec (Graz)
- B 160. Sijajen uspeh naše ljutomerske konjereje. 46(1917)6, str. 35 - 36, Konjerejec (Graz)
- B 161. Ljutomersko dirkaško društvo. Propozicije za jesensko dirko. 46(1917)9, str. 49 - 50, Konjerejec (Graz)
- B 162. Ljutomerska dirka meseca septembra leta 1917. 46(1917)10, str. 54, Konjerejec (Graz)
- B 163. Mohorič Fran. Dr. J. Radoslav Razlag. 14(1918)1 – 4, str. 1 – 56, Časopis za zgodovino in narodopisje - (<http://www.dLib.si> - 9. 5. 2014)
- B 164. Ljutomer. — Konjska dirka. 47(1919)152, Slovenec: političen list za slovenski narod - (<http://www.dLib.si> - 31.1.2014)

- B 165. Konjerejski shod v Mariboru. 36(1919)1, str. 5 - 6, Kmetovalec - ([http://www. dLib. si](http://www.dLib.si) - 31.1.2014)
- B 166. Zanimiva razprava o naši konjereji. 2(1919)6, str. 2 - 3, Domovina - ([http://www. dLib. si](http://www.dLib.si) - 31.1.2014)
- B 167. Knaflič, Mihael. Pridobitev dobrih, plemenskih žrebcev. 36(1919)5, str. 174, Kmetovalec - ([http://www. dLib. si](http://www.dLib.si) - 31.1.2014)
- B 168. Prva jugoslovanska konjska dirka dne 6. julija 1919 v Ljutomeru. 36(1919)13, str. 159 - 160, Kmetovalec - ([http://www. dLib. si](http://www.dLib.si) - 31.1.2014)
- B 169. Ljutomer — Konjska dirka. 52(1919)155, str. 153 – 154, Slovenski narod - ([http:// www. dLib. si](http://www.dLib.si) - 31.1.2014)
- B 170. Ljutomer, konjska dirka. 1(1919)12, str. 2, Ptujski list - ([http://www. dLib. si](http://www.dLib.si) - 31.1.2014)
- B 171. Dirka kmetskih konj v Ljutomeru. 32(1919)29, str. 295 – 296, Domoljub - ([http:// www. dLib. si](http://www.dLib.si) - 9. 5. 2014)
- B 172. Konjske dirke. 47(1919)234, str. 234, Slovenec - ([http://www. dLib. si](http://www.dLib.si) - 9. 5. 2014)
- B 173. Dirka. 1(1919)17, str. 4, Ptujski list - ([http://www. dLib. si](http://www.dLib.si) - 9. 5. 2014)
- B 174. Konjske dirke. 52(1919)238, str. 4, Slovenski narod - ([http://www. dLib. si](http://www.dLib.si) - 9. 5. 2014)
- B 175. Konjerejski shod v Mariboru. 36(1919)1, str. 5, Kmetovalec - ([http://www. dLib. si](http://www.dLib.si) - 9. 5. 2014)
- B 176. Ljutomer – konjske dirke. 52(1919)143, str. 3, Slovenski narod - ([http://www. dLib. si](http://www.dLib.si) - 9. 5. 2014)
- B 177. Načrt zakona o pospeševanju živinoreje v kraljestvu Srbov, Hrvatov in Slovencev. 36(1919)12, str. 136 – 137, Kmetovalec - ([http://www. dLib. si](http://www.dLib.si) - 9. 5. 2014)
- B 178. Koncert in konjske dirke v Mariboru. 47(1919)154, str. 154, Slovenec - - ([http://www. dLib. si](http://www.dLib.si) - 9. 5. 2014)
- B 179. Posvetovanje o pospeševanju živinoreje v Sloveniji. 2(1920)46, str. 3 in št. 52, str. 3 - 4, Nova doba - ([http://www. dLib. si](http://www.dLib.si) - 31.1.2014)
- B 180. Konjska dirka v Ljutomeru. 54(1920)20, str. 5, Slovenski gospodar - ([http://www. dLib. si](http://www.dLib.si) - 9. 5. 2014)
- B 181. Plemenski izbor v vinogradih. 3(1921)8, str. 2, Ptujski list - ([http://www. dLib. si](http://www.dLib.si) - 9. 5. 2014)
- B 182. Fr. Č. Vprašanje državne kobilarne. 38(1921)21, str. 207 - 208, Kmetovalec - ([http:// www. dLib. si](http://www.dLib.si) - 31.1.2014)
- B 183. Rohsmanit, Alfred. Kmetska reja konjev-dirkačev v Ljutomeru. 38(1921)2, str. 21 - 23, Kmetovalec, Konjerejec - ([http://www. dLib. si](http://www.dLib.si) - 31.1.2014)
- B 184. Rohsmanit, Alfred. Kmetska reja konj-dirkačev v Ljutomeru. 2(1921)3, str. 17 - 18, Sport
- B 185. Ravnihar, Etbin. Konjski sport v Jugoslaviji. 2(1921)17, str. 129 - 130, Sport

- B 186. Otvoritvena konjska dirka v Ljutomeru. 2(1921)20, str. 155 - 157, Sport
- B 187. Otvoritvena konjska dirka v Ljutomeru. 2(1921)104, Jutro: dnevnik za gospodarstvo, prosveto in politiko - (<http://www.dLib.si> - 31.1.2014)
- B 188. Konjska dirka v Ljutomeru. 3(1921)19, str. 4 – 5, Kmetijski list - (<http://www.dLib.si> - 9. 5. 2014)
- B 189. Lep uspeh slovenskih konjerejcev. 55(1921)20, str. 3, Slovenski gospodar - (<http://www.dLib.si> - 9. 5. 2014)
- B 190. Dirka v Ljutomeru. 3(1921)18, Ptujski list - (<http://www.dLib.si> - 31.1.2014)
- B 191. Ljutomerska konjska dirka. 3(1922)224, str. 4, Jutro - (<http://www.dLib.si> - 10. 5. 2014)
- B 192. Nov velik uspeh ljutomerske kmečke konjereje. 39(1922)21, priloga Konjerejec št. 5, str. 199, Kmetovalec - (<http://www.dLib.si> - 10. 5. 2014)
- B 193. Č. Konjerejčevo opravilo. 39(1922)23, priloga Konjerejec št. 6, str. 221 - 222, Kmetovalec - (<http://www.dLib.si> - 10. 5. 2014)
- B 194. Vzreja kmečkih trabarjev v Ljutomeru. 39(1922)23, priloga Konjerejec št. 6, str. 224, Kmetovalec - (<http://www.dLib.si> - 10. 5. 2014)
- B 195. Šlajpah. Naša konjereja. 40(1923)15, str. 122 – 123, Kmetovalec - (<http://www.dLib.si> - 10. 5. 2014)
- B 196. A – š P. v P. Naša konjereja. 40(1923)18, str. 146 – 147 in št. 19, str. 156 - 157, Kmetovalec - (<http://www.dLib.si> - 10. 5. 2014)
- B 197. Drvenik, Henrik. Naša konjereja. 40(1923)22, str. 178 in št. 23, str. 187 - 188, Kmetovalec - (<http://www.dLib.si> - 31.1.2014)
- B 198. Društvo za konjske dirke v Ljutomeru. 58(1924)19, str. 6, Slovenski gospodar - (<http://www.dLib.si> - 31.1.2014)
- B 199. Kolo jahača in vozača v Ljutomeru. 58(1924)85, str. 4, Slovenski gospodar - (<http://www.dLib.si> - 11. 5. 2014)
- B 200. Kolo jahača in vozača v Ljutomeru. 6(1924)35, str. 3, Kmetijski list - (<http://www.dLib.si> - 11. 5. 2014)
- B 201. Konjske dirke na Cvenu pri Ljutomeru. 41(1924)10, str. 80, Kmetovalec - (<http://www.dLib.si> - 11. 5. 2014)
- B 202. Krasni uspehi Ljutomerčanov na mariborski kasaški dirki. 41(1924)11, str. 87 - 88, Kmetovalec - (<http://www.dLib.si> - 11. 5. 2014)
- B 203. Reja ljutomerskih dirkačev (kasačev). 41(1924)15, str. 118, Kmetovalec - (<http://www.dLib.si> - 11. 5. 2014)
- B 204. Ne pozabite, da se vršijo dne 15. in 16. t. m. v Ljutomeru velike kasačke dirke. 59(1925)35, str. 5, Slovenski gospodar - (<http://www.dLib.si> - 31.1.2014)
- B 205. Razstava živine na ljubljanskem velesejmu. 1(1925)40, Ilustrirani Slovenec - (<http://www.dLib.si> - 31.1.2014)

- B 206. Petdesetletnica Kolo jahača in vozača v Ljutomeru. 42(1925)14, str. 110, Kmetovalec - (<http://www.dLib.si> - 11. 5. 2014)
- B 207. Petdesetletnica Kolo jahača in vozača v Ljutomeru. 7(1925)32, str. 2, Kmetški list - (<http://www.dLib.si> - 11. 5. 2014)
- B 208. Konjske dirke v Ljutomeru. 6(1925)191, str. 2, Jutro: dnevnik za gospodarstvo, prosveto in politiko - (<http://www.dLib.si> - 31. 1. 2014)
- B 209. Šlajpah, Ignac. Ljutomerska razstava konj. 1(1925)5, str. 3 - 4, Konjerejec
- B 210. Reja toplokrvnih konj v ljutomerskem srezu. 1(1925)2, str. 4, Konjerejec
- B 211. Kolo jahača in vozača v Ljutomeru 1875-1925. 1(1925)4, str. 1 - 6, Konjerejec
- B 212. Naša današnja kmečka reja kasačev v ljutomerskem srezu. 1(1925)2, str. 3 - 4, Konjerejec
- B 213. Šlajpah, Ignac. Konjska razstava na ljubljanskem velesejmu 1925. 1(1925)5, str. 4, Konjerejec
- B 214. Knaflič, Mihael. Utisi iz konjske razstave v Ljutomeru. 1(1925)6, str. 2, Konjerejec
- B 215. Zapisnik. 15. aprila 1925, str. 5, Konjerejec
- B 216. Kolo jahača in vozača v Ljutomeru. 15. septembra 1925, str. 3, Konjerejec
- B 217. Dirkalno društvo Maribor. 15. aprila 1925, str. 7 - 8, Konjerejec
- B 218. Konjske dirke v Ljutomeru. 58(1925)35, str. 185, Slovenski narod - (<http://www.dLib.si> - 31.1.2014)
- B 219. Kasačke dirke v Ljutomeru. 7(1925)88, str. 2, Nova doba - (<http://www.dLib.si> - 31.1.2014)
- B 220. Naša konjereja. 9(1926)23, priloga, Domovina - (<http://www.dLib.si> - 31. 1. 2014)
- B 221. Šlajpah, Ignac. K pasemskemu vprašanju v območju konjrejskega društva za mariborsko oblast. 3(1926)2, str. 3 - 4, Konjerejec
- B 222. Steinhaus, Franc. Konjereja v kraljevini Srbov, Hrvatov in Slovencev. 3(1926)2, str. 1 - 3, Konjerejec
- B 223. Kovačič Fran. Ljutomer. Zgodovina trga in sreza. Maribor (glej strani: 4, 31, 215 - 217), 1926, 374 strani – (<http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-ZXAAEDRW> – 11. 5. 2014)
- B 224. Paulin, Aleš. Nekaj o ljutomerskih dirkačih. 3(1926)5, str. 7, Konjerejec
- B 225. Kolo jahača in vozača v Ljutomeru. 15. junija 1926, str. 3 - 4, Konjerejec
- B 226. Albreht, Rudolf. Dirkalni kasač. 4(1927)5, str. 1 - 3, Konjerejec
- B 227. Kobilarna ali žrebčarna? 4(1927)5, str. 4 - 5, Konjerejec
- B 228. R.. Je li kobilarna Sloveniji potrebna. 4(1927)3, str. 1 - 2, Konjerejec
- B 229. Šlajpah, Ignac. Konjereja v Sloveniji pod samoupravo. 4(1927)6, str. 3 - 4, Konjerejec
- B 230. Kasaške dirke v Ljutomeru. 1. oktobra 1927, str. 3 - 4, Konjerejec
- B 231. Ali potrebujemo v Sloveniji kobilarno ali žrebčarno. 1. oktobra 1927, str. 5, Konjerejec
- B 232. Društvene vesti in druga krajša poročila. 15. marca 1927, str. 5 - 6, Konjerejec

- B 233. Seznam državnih žrebcev na državnih plemenilnih postajah in v zasebni oskrbi za leto 1927. 15. marca 1927, str. 3 - 4, Konjerejec
- B 234. Rohsmanit, Alfred. Letošnje kasačke dirke. 4(1927)3, 2 - 3, Konjerejec
- B 235. Pavlin, Aleš. Še nekaj k vzreji ljutomerskih kasačev. 4(1927)1, str. 5, Konjerejec
- B 236. Černe, Fran. Konjereja v letu 1927. 4(1927)6, str. 2, Konjerejec
- B 237. Albreht, Rudolf. Dirkalni kasač. 4(1927)6, str. 1 in 4(1928)1, 1 - 3, Konjerejec
- B 238. Lenarčič, Josip. Organizacija naše domače konjereje. 11(1928)74, str. 2 in št. 75, str. 1 - 2, Trgovski list
- B 239. Albreht, Rudolf. Dirkalni kasač. 5(1928)2, str. 1 in 5(1928)3, str. 1 - 2, Konjereje
- B 240. Dimitrijevič, Aleksander. Konjereja v ljutomerskem okraju. 5(1928)5/6, str. 4 - 5, Konjerejec
- B 241. Konj v hlevu. 15. junija 1928, str. 2. Konjerejec
- B 242. Velike kasaške dirke. 63(1929)34, str. 8, Slovenski gospodar - (<http://www.dLib.si> - 31.1.2014)
- B 243. Velikih kasaških dirk v Mariboru. 62(1929)207, str. 3, Slovenski narod - (<http://www.dLib.si> - 31.1.2014)
- B 244. Dimitrijevič, Aleksander. Od pluga do starta. 6(1929)3, str. 3, Konjerejec
- B 245. N.. Dirke. 6(1929)3, str. 3 - 5, Konjerejec
- B 246. N.. Kasaški sport v letu 1928. 6(1929)1, str. 5 - 6, Konjerejec
- B 247. Dimitrijevič, Aleksander. Kaj je potrebno za izboljšanje konjereje v Sloveniji. 6(1929)2, str. 5, Konjerejec
- B 248. Obrtna, industrijska in kmetijska razstava v Ljutomeru. (1929)9, str. 78, Gospodar - (<http://www.dLib.si> - 11. 5. 2014)
- B 249. Obrtna, industrijska in kmetijska razstava v Ljutomeru. 10(1929)15, str. 7, Kmetijski list - (<http://www.dLib.si> - 11. 5. 2014)
- B 250. Gospodarski teden v Ljutomeru. 46(1929)14, str. 115, Kmetovalec - (<http://www.dLib.si> - 11. 5. 2014)
- B 251. Rohsmanit, Alfred. Poročilo predsednika Kola vozačev in jahačev v Ljutomeru za leto 1928. 6(1929)1, str. 3 - 5, Konjerejec
- B 252. Nakup plemenskih žrebcev kasačev. 31. marca 1929, str. 9, Konjerejec
- B 253. Slavič, Alojz. Ali spada reja konja dirkača na kmetijo in pod katerimi pogoji. 15. aprila 1929, str. 3 - 4, Konjerejec
- B 254. Slavič, Anton. Reja kasača na kmetiji in njeno pospeševanje. 15. oktober 1929, str. 4 - 8, Konjerejec
- B 255. Društvene in druge krajše vesti. 15. oktober 1929, str. 8, Konjerejec
- B 256. Z nakupom ameriških žrebcev. 31. marca 1930, str. 10, Konjerejec
- B 257. Jahaške in vozaške dirke. 3(1930)26, str. 3, Slovenski list - (<http://www.dLib.si> - 31.1.2014)

- B 258. Premovanje plemenskih konj. 63(1930)143, str. 2, Slovenski narod - ([http://www. dLib.si](http://www.dLib.si) - 31.1.2014)
- B 259. Trabrennen in Ljutomer. 7(1930)145, str. 8, Mariborer Zeitung - (<http://www. dLib.si> - 11. 5. 2014)
- B 260. Spomladanske konjske dirke na Cvenu pri Ljutomeru. 59(1931)122, str. 3, Slovenec: političen list za slovenski narod - (<http://www. dLib.si> - 31.1.2014)
- B 261. Konjereja. Uspehi konjereje v Dravski banovini leta 1930. 48(1930)4, str. 60 – 61, Kmetovalec - (<http://www. dLib.si> - 11. 5. 2014)
- B 262. Za konjsko razstavo. 14(1932)32, str. 7, Kmetski list - (<http://www. dLib.si> - 31.1.2014)
- B 263. Kuehar, Štefan. Težki ali lahki konj. 2(1933)42, str. 3 - 4, Murska krajina: tednik za gospodarstvo, prosveto in politiko - (<http://www. dLib.si> - 31.1.2014)
- B 264. Konjereja v Prekmurju. 2(1933)7, str. 3 - 4 in št. 9, str. 4 in št. 10, str. 3 - 4 in št. 11, str. 4 in št.12, ?, Murska krajina: tednik za gospodarstvo, prosveto in politiko - (<http://www. dLib.si> - 31.1.2014)
- B 265. Pomladanska kasaška dirka na Cvenu pri Ljutomeru. 2(1933)25, str. 2, Murska krajina: tednik za gospodarstvo, prosveto in politiko - (<http://www. dLib.si> - 31.1.2014)
- B 266. Prvi kmečki praznik na Cvenu pri Ljutomeru. 2(1933)34, str. 1, Murska krajina: tednik za gospodarstvo, prosveto in politiko - (<http://www. dLib.si> - 31.1.2014)
- B 267. 7000 kmetov na Cvenu pri Ljutomeru. 14(1933)36, str. 3, Kmetski list - (<http://www. dLib.si> - 11. 5. 2014)
- B 268. Novak I. Kratka zgodovina ljutomerskih dirkačev. 50(1933)22-23, str. 182 – 183, Kmetovalec - (<http://www. dLib.si> - 11. 5. 2014)
- B 269. Narodna manifestacija Murskega polja. 14(1933)36, str. 2, Jutro: ponedeljska izdaja - (<http://www. dLib.si> - 31.1.2014)
- B 270. Novak I. Vprašanje naših dirkalnih društev in dirkališč. 51(1934)1, str. 11 - 13, Kmetovalec - (<http://www. dLib.si> - 11. 5. 2014)
- B 271. Kako smo dirkali na Cvenu. 67(1934)220, str. 2, Slovenski narod - (<http://www. dLib.si> - 31.1.2014)
- B 272. Veble, Franc. Naša konjereja ob jubileju Kmetovalca. 51(1934)4, str. 93 - 96, Kmetovalec - (<http://www. dLib.si> - 31. 1. 2014)
- B 273. Izidi muropoljskih dirk. 15(1934)221, str. 2, Jutro: dnevnik za gospodarstvo, prosveto in politiko - (<http://www. dLib.si> - 31. 1. 2014)
- B 274. Kasačke dirke na Murskem polju. 3(1934)36, str. 3, Murska krajina: tednik za gospodarstvo, prosveto in politiko - (<http://www. dLib.si> - 31. 1. 2014)
- B 275. Jubilejna dirka in jugosl. kasaši derby na Murskem polju. 4(1935)30, str. 2, Murska krajina: tednik za gospodarstvo, prosveto in politiko - (<http://www. dLib.si> - 31. 1. 2014)
- B 276. Jubilejne konjske dirke. 8(1935)33, str. 1, Ponedeljski Slovenec - (<http://www. dLib.si> - 31. 1. 2014)

- B 277. DR. V. Konjska premovanja. 52(1935)17-18, str. 229 – 230, Kmetovalec - (<http://www.dLib.si> - 31. 1. 2014)
- B 278. Veliko zanimanje za muropoljske dirke. 17(1936)20, str. 2, Jutro: ponedeljska izdaja - (<http://www.dLib.si> - 31. 1. 2014)
- B 279. Muropoljske dirke. 69(1936)115, str. 2, Slovenski narod - (<http://www.dLib.si> - 31. 1. 2014)
- B 280. Praznik muropoljskih konjerejcev. 18(1937)108, str. 2, Jutro: dnevnik za gospodarstvo, prosveto in politiko - (<http://www.dLib.si> - 31. 1. 2014)
- B 281. Konjereja. Pasma konj. str. 711 – 714. V: Hinterlechner, Hugon. Domače živali. [1937] II, str. 710-754, Za vsak dan.
- B 282. Dimitrijevič, Aleksander D. Pripovedovanje izkušenjega konjerejca Antona Slaviča iz Grab o vzreji svojih konj. 55(1938) 5-7, str. 84 – 85, str. 99 – 100, str. 115, Kmetovalec - (<http://www.dLib.si> - 31. 1. 2014)
- B 283. Kolo jahačev v Ljutomeru. 71(1938)290, str. 2, Slovenski narod - (<http://www.dLib.si> - 31. 1. 2014)
- B 284. Jesenske konjske dirke pri Ljutomeru. Kolo jahačev in vozačev v Ljutomeru je sestavilo propozicije za to zanimivo prireditev, ki bo 4. septembra na cvenskem dirkališču. 71(1938)178a, str. 2, Slovenski narod - (<http://www.dLib.si> - 31. 1. 2014)
- B 285. Jesenske konjske dirke. 71(1938)205a, str. 2, Slovenski narod - (<http://www.dLib.si> - 31. 1. 2014)
- B 286. Kolo Jahačev v Ljutomeru. 71(1938)290a, str. 2, Slovenski narod - (<http://www.dLib.si> - 31. 1. 2014)
- B 287. Jugoslovenski kasaški derby bo v Ljutomeru. 72(1939)155, str. 2, Slovenski narod - (<http://www.dLib.si> - 31. 1. 2014)
- B 288. Letošnje konjske dirke v Mariboru. Navzlic hudim naliveom in razmočenemu terenu je šlo vse po sreči. 72(1939)116a, str. 2, Slovenski narod - (<http://www.dLib.si> - 31. 1. 2014)
- B 289. Revija muropoljskih konj. 72(1939)91a, str. 2, Slovenski narod - (<http://www.dLib.si> - 31. 1. 2014)
- B 290. Jugoslovenski kasaški derby bo 15. t. m, na Cvenu pri Ljutomeru — Prijavljenih je 6 konj. 72(1939)179a, str. 2, Slovenski narod - (<http://www.dLib.si> - 31. 1. 2014)
- B 291. Konjske dirke. 72(1939)179a, str. 2, Slovenski narod - (<http://www.dLib.si> - 31. 1. 2014)
- B 292. Konjske dirke v Ljutomeru. 72(1939)183a, str. 2, Slovenski narod - (<http://www.dLib.si> - 31. 1. 2014)
- B 293. Trenz Alfred. Nekaj misli o konjoreji v Sloveniji. 56(1939)6, str. 118 – 119, Kmetovalec - (<http://www.dLib.si> - 31. 1. 2014)
- B 294. Letošnje spomladanske konjske dirke na Cvenu pri Ljutomeru. 73(1940)111a, str. 3, Slovenski narod - (<http://www.dLib.si> - 31. 1. 2014)
- B 295. Kreft, Ivan. Kobilarna na Pragerskem pozdravljena!. 2(1939)10, str. 4, Edinost

- B 296. Trenz, Alfred. Nekaj misli o konjereji v Sloveniji. 56(1939)6, str. 118 - 119, Kmetovalec - ([http://www. dLib.si](http://www.dLib.si) - 31. 1. 2014)
- B 297. Kolo vozačev in jahačev v Ljutomeru. 74(1940)34, str. 13, Slovenski gospodar - ([http://www. dLib.si](http://www.dLib.si) - 31. 1. 2014)
- B 298. Franz. Landwirtschaftliche Aufbauarbeit der Zivilverwaltung in der Untersteiermark. (1(1941)154, str. 6, Marburger Zeitung - ([http://www. dLib.si](http://www.dLib.si) - 11. 5. 2014)
- B 299. In Erwartung des Pferderennens in Luttenberg. Trabe-wettfahren. 82(1942)142, str. 6. Marburger Zeitung - ([http://www. dLib.si](http://www.dLib.si) - 31. 1. 2014)
- B 300. Zopet konjske dirke v Luttenbergu. 2(1942)21, str. 8, Štajerski gospodar - ([http://www. dLib.si](http://www.dLib.si) - 31. 1. 2014)
- B 301. Oblak, Ivan. Obnova konjereje. 1(1944)5, str. 33 - 34, Kmetijske Novice

RAZVOJ REJE LJUTOMERSKEGA KASAČA

Dr. Matjaž Mesarič

Univerza v Ljubljani, Veterinarska fakulteta

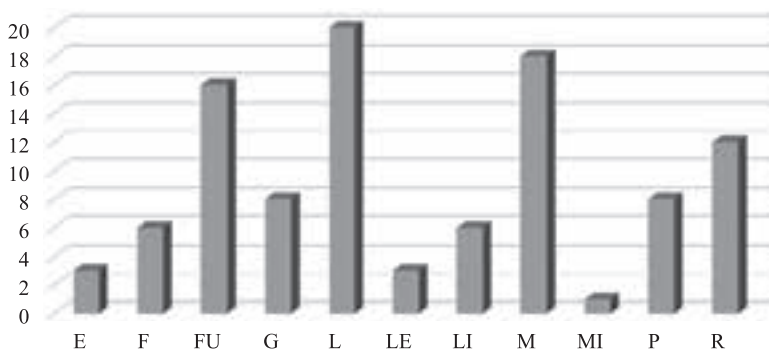
Doc. dr. Špela Malovrh

Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta

Izvor in razvoj pasme

Po navedbah etnologa Baša (1976) so v Ljutomeru in okolici začeli rediti toplokrvne konje v 18. stoletju, ko so na omenjenem ozemlju uvedli konje posebno dobre kakovosti in orientalskega izvora. To so bili predvsem polkrvni konji, ki so se v takratni Avstroogerski redili za potrebe vojske. Okolica Ljutomera je pripadala 4. vzrejnemu področju, za katerega je bilo predvideno vzrejanje lažjega tipa jahalnega in voznega konja. Zaradi kakovostnih konj so se na omenjenem področju lahko uporabljali le angleški in arabski žrebci iz takratnih kobilarn (Piber). V letu 1879 je bilo v Ljutomerskem rejskem področju 1.291 kobil, od katerih jih je bilo 114 vpisanih v register. Število konj se je izredno povečalo. Tako je bilo v letu 1890 skupno že 3.445 konj, kar dokazuje, da je bil Ljutomer v tem času izrazito konjerejsko področje. Precej razvito konjerejo v Ljutomeru verjetno dokazuje ljutomerski grb, ki je obstajal že v 15. stoletju in predstavlja srebrn ščit, v katerem je prikazan po trati dirjajoči enorogi konj. Po Gassebnerju (1894) je bil tip konj na tem področju plemenit, z visokim deležem plemenite krvi, ki so ga imenovali ljutomerski konj. Kobile so bile po podatkih Gassebnerja (1894) visoke, zelo plemenite, solidnih telesnih oblik in zelo dobri hodov. Po kakovosti reje konj se je posebej odlikoval Ljutomer, zato so takratnega ljutomerskega konja opisovali kot poseben soj. Konji so bili poznani po svoji vzdržljivosti in hitrosti, najhitrejši v avstroogerski monarhiji.

Z rezultati genetske raziskave na osnovi mikrosatelitskih označevalcev je Mesarič (2008) potrdil domnevni izvor ljutomerskega kasača iz konj v tipu gidrana, ki ga je navajal Jurkovič (1963) v svoji disertaciji. V preiskavi so bili zbrani najstarejši še živeči rodovi ljutomerskega kasača z namenom ugotoviti izvorni genetski potencial. Kratke genetske razdalje in nepopolna razvrstitev posameznih živali v jasno ločeno skupino so potrdile, da je ljutomerski kasač najbolj soroden ameriškemu kasaču in gidranu. V primeru gidrana in ljutomerskega kasača sta pasmi na osnovi analize posameznih živali oblikovali sicer ločeni skupini, vendar s preskoki posameznih živali med skupinama.

Graf 1: V raziskavi zajeta izvorna populacija konj pasme ljutomerski kasač po rodovih kobil (E-Elina; F-Fuksa; FU-Fulma; G-Gyorgyke; L-Lepke; Le-Let me go; Li-Lilly Caid; M-Mariska; Mi-Mira; P-Pavlina; R-Rosemary)

Ljutomerski rejci so želeli vzrediti še hitrejšega konja, zato se je leta 1884 začelo pretapljati domače toplokrvne kobile v tipu gidrana s kasaškimi žrebci. Prvi kasač, ki je plemenil na področju Ljutomera je bil žrebec *Krolik*, orlov kasač, ki pa ni uspel pustiti značilnega vpliva v kasaški reji. V Avstroogerski so bili tedaj v športnih krogih poznani in cenjeni orlovi kasači, ki so značilno vplivali na tedanjo kasaško rejo. Leta 1884 se je začel v reji uporabljati norfolški kasač *Radautz*, ki je plemenil 15 let in oplodil več kot 900 kobil. Radautz je v reji zapustil večje število izredno lepih in elegantnih konj. Reja konj na področju Ljutomera je bila v skladu s takratnimi hipološkimi standardi, zato so bili konji večinoma pravilnih in skladnih telesnih oblik. V Evropi so bili takrat v kasaški reji zastopani večinoma norfolški kasači, orlovi kasači in v Franciji anglonormanci, pri katerih je reja temeljila na strogih in splošno uveljavljenih načelih klasične hipologije.

Zaradi vse večjega zanimanja za kasaške dirke in vzporedno širjenja popularnosti ameriške reje kasačev so se v tem času začeli prvi uvozi ameriških kasačev, ki so bili poznani po svoji hitrosti. Tako je pojav prvega ameriškega kasača na dirkah na Dunaju povzročil pravo revolucijo v pojmovanju zmožnosti konja v kasu. Uvoz ameriških kasačev pa ni imel vedno zaželenih učinkov na rejo. Kljub izredni hitrosti ameriških kasačev pa so bili ti večkrat slabe telesne zgradbe. Zaradi teh pomanjkljivosti je bilo uvajanje ameriškega kasača v ljutomersko rejo dvomljivo, vendar se rejci niso mogli upreti želji po čim večji hitrosti kasačev. Najbolj zaslužen za uvajanje ameriškega kasača je bil dr. Alfred Rossmanit. Kot mentor in podpornik je pomagal ljutomerskim konjerejem in pospeševal rejo ameriških kasačev v ljutomerski okolici. Kljub neodobravanju tedanje oblasti je Ljutomeru uspelo v letu 1895 dobiti prvega iz Amerike uvoženega žrebca *Browna*. Njegovi potomci so bili znani po hitrosti, ki je prekašala vse dosedanje kasače. Strokovni krogi niso bili naklonjeni uvedbi ameriških kasačev zaradi pogosto slabih eksteriernih lastnosti. Rejci so si zato pomagali tako, da so si sami priskrbeli plemenjake, kot sta bila *Prinz Charming* in *Swarthmore*. Kljub zadovoljivemu strokovnemu znanju rejcev je bil tak način oskrbe s plemenjaki povezan z večjim rizikom, da se zanemari eksterier. Nasprotovanje tedanjih konjerejskih krogov ameriškemu kasaču je začelo upadati leta 1905, ko je vojska priznala

uporabnost kasača za vojaške namene kot enakovrednega ostalim toplokrvnim pasmam. V tem obdobju so plemenili žrebci, med katerimi je najpomembnejši madžarski kasač *Vaselin*, ki je značilno vplival na rejo. Leta 1913 je v Ljutomeru plemenil žrebec *Feniks*, po mnenju strokovnjakov najboljši plemenjak v reji do prve svetovne vojne. Feniks je bil sin uvoženega žrebca *Caida*, ki je prav tako v reji pustil značilen vpliv. Pozneje je plemenilo v ljutomerski reji še enajst žrebcev po Caidu: *Otello*, *Bluff*, *Gladiator*, *Danko*, *Sokol*, *Posilni*, *Juriš*, *Makkfilko*, *Vardar*, *Uskok* in nazadnje *Baka*.

Vpliv ameriškega kasača se je po letu 1934 tako močno povečal, da genetsko ne moremo več ločiti obeh pasem konj. Enostranski pretok genov ameriškega kasača v rejo ljutomerskega kasača prikazuje tudi visoko število prehodov genov na generacijo. Omenjen vpliv ameriškega kasača se v sedanjem času, z vse večjim uvozom konj ameriškega kasača, le še povečuje. Populacija konj ljutomerskega kasača se zmanjšuje, kar še dodatno veča delež ameriškega kasača. Mesarič (2008) v molekularnogenetski raziskavi s pomočjo 17 mikrosatelitskih označevalcev ni uspel ugotoviti statistično značilnih genetskih razlik med ljutomerskim in ameriškim kasačem.

Potrebno je omeniti, da se je reja slovenskih kasaških konj začela v Sloveniji razvijati ob povsem podobnih tehnoloških in zootehniških pogojih kot v katerikoli državi Evrope ali Amerike. Tudi Amerika je namreč od leta 1871 ali le tri leta pred načrtno vzrejo in uporabo ljutomerskega kasača s prvo dirko v Ljutomeru 1874 prehitela rejo teh konj na področju današnje Slovenije. Tako začetek reje ljutomerskega kasača sovпада z uradnim nastankom današnje svetovne pasme ameriških kasačev. Ljutomer z okolico velja za edino področje kasaške reje na svetu, za katero je prišla pobuda od kmečkih konjerejcev.

Jugoslovanski register kasačev obstaja šele od leta 1919. Pred tem obdobjem ni veliko podatkov o reji ljutomerskih kasačev. Obstajajo le podatki o konjih, ki so tekmovali na Dunaju in so bili tam tudi registrirani. Reja kasačev v Ljutomeru je bila do konca 1. svetovne vojne organizirana v sklopu Dirkalnega društva, ki je bil član centralne kasaške organizacije za Avstrijo, s središčem na Dunaju. Z nastankom Jugoslavije je ostala reja brez prave organizacije, ki bi vodila rodovniško knjigo in Register kasačev. Zaradi tega je bila leta 1920 ustanovljena Jugoslovanska kasaška centrala, ki je postala članica srednjeevropskega kasaškega kartela. Podatke o kasačih je v letih 1919 do 1948 zbiral Kasaška centrala Jugoslavije v Mariboru. Po prenehanju delovanja te inštitucije v letu 1948 pa je delo prevzela Zveza za konjski šport Slovenije v Ljubljani. Urejanje kasaških koledarjev je tedaj prevzel dr. Franc Veble, strokovni vodja reje kasaških konj in kasaškega športa v bivši državi že pred drugo svetovno vojno. Dr. Franc Veble je kot začetnik načrtnega strokovnega dela v naši konjereji pripravil rejski pravilnik za sprejem kobil v rodovnik in registracijo naraščaja in leta 1934 so bile v rodovniške knjige vpisane prve kobile. V letu 1945 je vodenje rodovniške službe, prevzel naš prvi šolani strokovnjak - hipolog, ing. Branko Lovše, ki je postal tudi upravnik banovinske žrebčarne. Ta se je v letu 1949 preselila na Pragersko. Žrebčarna je razpolagala s hladnokrvnimi in toplokrvnimi žrebci ter vodila rodovnik za hladnokrvne, toplokrvne in kasaške kobile. Toplokrvni žrebci, v glavnem lipicanci in kasači, so se oddajali na postaje med pripustno sezono. Do ukinitve

leta 1959 je bilo sprejetih v rodovnik 287 kasaških kobil. V letih delovanja je bila žrebčarna najznačilnejša konjerejska ustanova na področju Slovenije, ki je vodila celotno rejo konj. Z ukinitvijo žrebčarne, je prenehala delovati tudi rodovniška služba.

Slika 1: Žrebčarna Pragersko (arhiv g. Miroslav Napast)

Za razvoj in napredek reje je bila po letu 1948 pomembna še kobilarna v Turnišču, ki so jo leta 1965 iz neznanih razlogov premestili v Pančevo. V ljutomerski reji so prišli do večjega vpliva žrebci zrejeni v Turnišču: *Naprej*, *Jagor*, *Armal* in *Lundič*. Kobilarna Ljutomer je občasno tudi posojala svoje pepinjere.

Vse do šestdesetih let so ljutomerske kasače uporabljali za dirke, pa tudi za delo v kmetijstvu, zato so se dosežki na dirkališčih šele v zadnjem desetletju približali dosežkom drugih evropskih rej.

Slika 2: Kobilarna Turnišče (arhiv g. Miroslav Napast)

Med drugo svetovno vojno je imel značilen vpliv na rejo žrebec *Armaphon*, po vojni pa žrebci: *Asso di Briscola*, *Deauville II*, *Speedy Attraction*, *Bartlett*, kot predstavniki linije Peter the Greata.

Slika 3: *Deauville II*, 1947, francoski kasač, 1:24, eksterierno zelo skladen plemenjak v Turnišču, ki je dajal robustnejše in eksterierno boljše potomstvo. (arhiv g. Miroslav Napast)

Po drugi svetovni vojni je bilo zaradi tedanjih političnih razmer šele leta 1967 na pobudo številnih konjerejcev, predvsem kasačev, hladnokrvnih konj in rodovniške službe ustanovljeno Konjerejsko društvo Slovenije. Po dolgotrajnem prizadevanju dr. Jožeta Jurkoviča je leta 1962 je rodovniško službo obnovil tedanji Veterinarski znanstveni zavod Slovenije. Dr. Jurkovič je leta 1963 opravil obsežno raziskavo, v kateri je prikazal razvoj in rejo ljutomerskega kasača tudi na osnovi hipoloških standardov. Populacijo ljutomerskega kasača je uredil na temelju izvornih rodov kobil. Po letu 1962 je bilo v rodovnik sprejetih 120 kasaških kobil.

Konjerejsko društvo Slovenije je bilo aktivno vse do konca 80. let, v letih 1991 in 1992 pa dokončno prenehalo delovati. Povečan interes za aktivno konjeniško udejstvovanje in s tem povezan vse hitrejši razvoj konjeniškega športa, predvsem pa politične spremembe, ki so leta 1991 privedle do osamosvojitve Slovenije, so bile spodbuda za aktivnejši pristop rejcev k problemu usklajenega in organiziranega delovanja. Rejski program in vodenja registra kasačev je prevzel Inštitut za rejo in zdravstveno varstvo kopitarjev s strokovnim vodstvom mag. Janeza Rusa. V letu 1993 je bila ustanovljena Kasaška zveza Slovenije. Ravno na osnovi tradicije reje kasaških konj je KZS pripravila poseben rejski program za ta del kasaške populacije. V rejski program ljutomerskega kasača je bilo ob priznanju Priznane rejske organizacije v letu 2011 vključeno 141 rejcev, ki so redili 893 kasaških konj.

V rodovniško knjigo je bilo od začetka vodenja do leta 1991 sprejetih 200 kasaških kobil, večinoma ljutomerskih kasačev, od leta 1991 pa skupno 316 kobil. Ob sprejemu v rodovnik so bile kobile označene z rodovniškim žigom (kolo) na levo stegno vse do leta 2004.

V zadnjih 20. letih so v reji ljutomerskega kasača plemenili žrebci: 222 *Scurry Lobell*, 232 *Meadow Meritime*, 236 *Keystone Tornado*, 238 *On the Top*, 250 *Benjamin C Lee*, 276 *Gerd November*, 278 *Sparks Nevada*, 302 *Sierra Ranger*, 315 *Victory Scream*, 317 *Mystical Crown*, 341 *Den MS*.

Tabela 1: Podatki o plemenjakih, ki so značilno vplivali na rejo LK v zadnjih desetletjih

<i>ime</i>	<i>Izvor/letnica</i>	<i>Št. potomcev/v rod. knjigi</i>	<i>Čas-rekord</i>
<i>Scurry Lobell</i>	<i>ameriški kasač/1987</i>	109/33	1:13,8
<i>Dynamite Lobell</i>	<i>ameriški kasač/1984</i>	178/77	1:12,8
<i>Cavendish Lobell</i>	<i>ameriški kasač/1984</i>	40/18	1:14,8
<i>Cowardly Lion</i>	<i>ameriški kasač/1981</i>	41/11	1:13,1
<i>Meadow Meritime</i>	<i>ameriški kasač/1986</i>	61/12	1:13,0
<i>Call a Truce</i>	<i>ameriški kasač/1990</i>	65/15	1:12,2
<i>Gerd November</i>	<i>nemški kasač/1993</i>	161/16	1:13,5
<i>Sierra Ranger</i>	<i>ameriški kasač/1995</i>	37/6	1:17,2
<i>Victory Scream</i>	<i>ameriški kasač/1993</i>	55/6	1:11,8
<i>Mystical Crown</i>	<i>ameriški kasač/1990</i>	82/8	1:13,0
<i>Duras</i>	<i>ljutomerski kasač/1988</i>	25/3	1:17,2
<i>Den MS</i>	<i>ljutomerski kasač/1998</i>	52/2	1:13,6

Med priznanimi plemenjaki je v reji ljutomerskega kasača več kot 55 % ameriškega izvora in le okrog 10 % slovenske reje. Ostali (35 %) pa so žrebci ameriškega porekla, vzrejeni v različnih državah sveta.

Slika 4: 341 *Den MS*, rj, 1998,
o: *Scurry Lobell*, m: *Diva MS*, rejec: Slavič Marko, Ključarevci,

Podatki za ljutomerske kasače o rezultatih dirk in registracije so se zbirali v kasaških koledarjih za posamezno leto, podatki iz rodovniške knjige pa še niso bili zbrani in objavljeni. Rejski program je z začetkom vodenja rodovniške knjige temeljil v prvi vrsti na doseženem kilometrskem času in zaslužku, pri čemer so bili prednostni lastni dosežki in dosežki potomstva. Zaradi velikih razlik v lastnostih, v primerjavi z drugimi pasmami, je bila izbira v populaciji ljutomerskega kasača dokaj enostavna. To je vodilo v velik in hiter rejski napredek. Kot primer je izreden razvoj glede kilometrskega časa v kasaškem derblju,

ki se je iz 1:38 v letu 1913 izboljšal na 1:13 leta 2011. V zadnjem desetletju je potrebno omeniti odličnega domačega žrebca Den MS – Ljutomerski kasač, roj. 1998; po Scurry Lobell, rekorderja slovenskih hipodromov s časom 1:13,6.

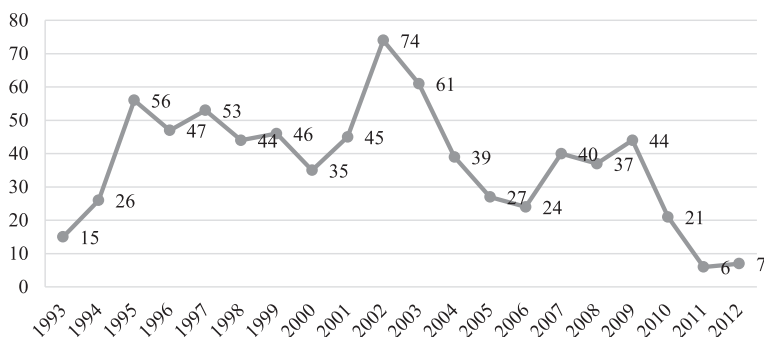
Pregled stanja v reji ljutomerskega kasača

Tabela 2: *Sedanje in ciljno število konj po kategorijah v letu 2012*

Kategorija	Ljutomerski kasač	Kasač	Ciljno število živali
Plemenski žrebci	2	26	50
Plemenske kobile	230	220	1.000
Registrirana žrebeta	33	41	500
Mladi konji v 2. - 4. letu	100	150	450
Ostali konji	100	200	1.000
Skupna velikost populacije	465	637	3.000

V Sloveniji je bilo od leta 1947 do 1991 registriranih 2.291 kasačev. V tem obdobju je plemenilo 129 kasaških žrebcev, od katerih je bilo 50 (38,8 %) uvoženih, 12 (9,3 %) potomcev v tujini pripuščenih kobil in ostalih 67 (51,9 %) domače reje. V istem obdobju je bilo registriranih 864 kasaških kobil od katerih je 294 tudi tekmovalo. Pogosto so bile pripuščene kobile, ki so imele slabe rezultate ali pa so bile izločene iz nadaljnjih tekmovanj zaradi trajnih poškodb, ki so bile večkrat posledica genetsko pogojenih konstitucijskih napak. Število doma vzrejenih plemenjakov se nenehno zmanjšuje, vse več pa se uvažajo plemenjake ameriškega kasača, ki od druge polovice osemdesetih let v reji kasača že močno prevladujejo.

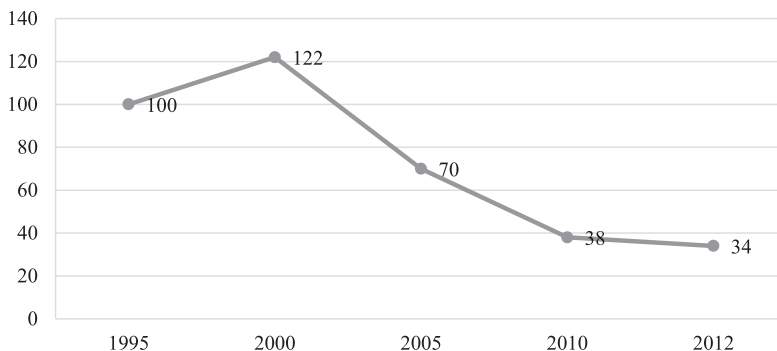
Število kobil, vpisanih v rodovniško knjigo, oziroma po letu 2007 v obe rodovniški knjigi, je v letih od 1992 do 2010 močno nihalo. Do leta 2002 je naraščalo, potem pa občutno zmanjšalo.

Graf 2: *Število kasaških kobil vpisanih v rodovniške knjige od leta 1993 do 2012*

Za plemenske kobile je merodajna ocena telesne gradnje in kilometrski čas. Delovna sposobnost se preverja na kasaških tekmovanjih. Na dosežene rezultate vpliva cela vrsta dejavnikov, kot so genetski, vzreja, trening, voznik, tekmovalna steza, atmosferski pogoji, transport, oprema, zdravstveno stanje, potek tekmovanja in odbira živali.

V reji konj ljutomerski kasač so podatki o številu registriranih žrebet zelo zaskrbljujoči. Od maksimalnega števila 122 registriranih žrebet ljutomerskega kasača v letu 2000 se je v letu 2012 zmanjšalo na samo 34. Upad števila registriranih žrebet pri ljutomerskem kasaču je ocenjen na več kot 70 %.

Graf 3: Število registriranih kasaških žrebet po letih

Ob stalnem zmanjševanju števila registriranih žrebet upada tudi število nastopajočih kasaških konj na kasaških dirkah, ki so edina preizkušnja njihovih delovnih sposobnosti. Doseženi rezultat kasaškega konja na kasaških dirkah je temeljni podatek za ugotavljanje selekcijskega napredka in napovedovanje genetske vrednosti kasaškega konja. Od 131 registriranih žrebet v letu 1995 je opravilo delovni preizkus na kasaških dirkah v letu 1997 le 56 dveletnih kasačev, v letu 2010 le 16 in leta 2012 samo še 11 od 95 registriranih.

Genetska raznolikost LK

Mesarič (2008) je v disertaciji na osnovi 17 preiskovanih mikrosatelitnih lokusih pri ljutomerskih kasačih, ki jih je primerjal s pripadniki še petih pasem, med drugim tudi ameriški kasači, prišel do več zanimivih zaključkov. Ljutomerski kasači so imeli največje povprečno število alelov na lokus (9.53), med večjimi je bila tudi vrednost efektivnega števila alel na lokus (5.35), ki upošteva vpliv redkih alelov (Mesarič, 2008). Koeficient parjenja v sorodstvu, ki ga je mogoče oceniti na osnovi H_o in H_e , je bil pri ljutomerskem kasaču daleč največji, 13.4 %, pričakovani inbriding potomcev pa je potem polovica koeficienta sorodstva in bi znašal 6.7 %, kar pa je precej primerljivo rezultatom iz raziskave Malovrh Špele (2013) na osnovi analize porekla. Pri ljutomerskem kasaču je bil največji razkorak med opaženo (H_o , 0.66) in pričakovano heterozigotnostjo (H_e , 0.76), vzrok za to lahko iščemo v inbreedingu, medtem ko je bila pri ameriških kasačih H_o 0.72 in H_e 0.70, kar pa kaže na t.i. outbreeding oz. parjenje pripadnikov ločenih populacij. Pričakovana heterozigotnost je tista, pri kateri predpostavljamo Hardy-Weinbergovo ravnovesje. Povišana vrednost koeficienta parjenja v sorodstvu (F_{IS}) pri ljutomerskem kasaču je lahko posledica majhne začetne populacije, iz katere se je oblikovala pasma in nenaključnega izbora vzorcev v raziskavi, v katero smo hoteli vključiti največ še živečih kobil začetnih rodov. Bolj verjetna razlaga za povišano vrednost koeficienta parjenja v

sorodstvu je utečena metoda linijskega parjenja znotraj pasme ljutomerski kasač, ki je v veliki meri temeljila na preizkusu delovne sposobnosti (kilometrski čas). Manjši vendar stalni dotok genov ameriškega kasača preko uvoženih žrebcev v rejo ljutomerskega kasača verjetno ni vplival na zmanjšanje F_{IS} , kot bi lahko pričakovali, ker so bile kobile pripuščene večinoma z omejenim številom žrebcev in to predvsem ameriških kasačev (več kot 95 %). Pri ljutomerskem kasaču ni bilo ugotovljenih posebnih značilnosti med koeficientom parjenja v sorodstvu in stopnjo homozigotnosti. To odstopanje od teorije si lahko razlagamo z dejstvom, da je pri konju potrebno vsaj tri leta, da doseže rezultate, kar pomeni, da konji z višjo stopnjo homozigotnosti kažejo večinoma slabše sposobnosti in se večinoma izločijo iz reje.

Zaključki

Pri ljutomerskem kasaču je reja in selekcija tesno povezana z dirkami. Z ljutomerskimi dirkami so ljutomerski konji postali hitrejši od konj iz drugih področjih. Specifičnost reje ljutomerskega kasača je v tem, da so se v začetku konji uporabljali za dela in v prostem času tudi za dirke. Ljutomer je območje v bivši Jugoslaviji, ki je prvo priredilo kasaške dirke in ustanovilo dirkalno društvo v letu 1875. Posebnosti v reji ljutomerskega kasača, da je poleg delovnega konja ob vikendih tekmoval na hipodromih ni več. Reja kasaških konj v Sloveniji je v očitnem upadanju, kar potrjujejo podatki o registriranih žrebetih in v rodovnik sprejetih plemenskih kobilah. Lastniki kasaških konj v Sloveniji se v večini raje odločajo za nakup preizkušenih živali, kot pa za lastno vzrejo kasaških konj. Odraž tega se kaže tudi v realizaciji zastavljenih ciljev glede števila živali z določenim doseženim kilometrskim časom v posameznih kategorijah. Problem je očiten predvsem pri doseganju ciljev pri mlajših konjih npr. 3- in 4-letnikih, kar bo v bodoče seveda še bolj očitno, če se reja ljutomerskega kasača ne obnovi. Reja ljutomerskega kasača ima v Sloveniji dolgoletno in bogato tradicijo, ki jo je potrebno tudi zaradi svoje specifičnosti in biotske raznovrstnosti ohraniti.

Viri

- Baš A. (1976) Ljutomerske konjske dirke. Maribor: Založba Obzorja, 49-59.
- Gassebner H. (1894) Die Pferdezeitucht in den im Reichsrathe vertretenen Königreichen und Ländern der Oesterreich-Ungarische Monarchie. Band 2, Wien.
- Jurkovič J. (1963) Ljutomerski kasač. Disertacija, Sarajevo.
- Malovrh Špela (2013) Genetska pestrost pasme ljutomerski kasač. V: Stanje v reji slovenskih kasaških konj v Sloveniji. Kasaška zveza Slovenije, Ljutomer.
- Masten Marija H. (2012) Muzej reje ljutomerskega kasača, Ljutomer.
- Mesarič M., Rus J. (2011) Konjereja v Sloveniji. Bled
- Mesarič M. (2008). Primerjava mikrosatelitov med različnimi pasmami konj in ugotavljanje nukleotidnega zaporedja gena *SRY* pri nekaterih vrstah lihoprstih

kopitarjev. Disertacija, Ljubljana.

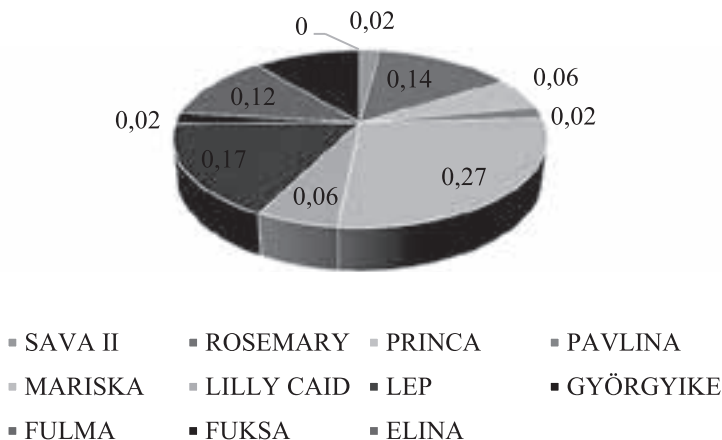
- Romano J. (1967) Istorijski osvrt na stanje i razvoj ustanova za uzgoj konja na teritoriji Jugoslavije od XIV do XX veka. *Stočarstvo*, 21: 139-161.
- Slavič A. (1935-1936) Iz zgodovine reje kasaških konj v okolici Ljutomera. V: Veble F. Konjerejec Dravske Banovine, Letno poročilo konjerejskega društva za dravsko banovino za leto 1935 in 1936. Ljubljana.
- Slavič J., Slavič T., Maučec F. (1994) 120 let kasaškega športa v Ljutomeru. Ljutomer, Konjeniški klub Ljutomer.
- Šebek Ž., Smrkolj C., Hudoklin F., Rumpret A. (2005) 120 let konjskih dirk v Šentjerneju: 1885-2005. Šentjernej, Konjeniški klub.
- Rodovniške knjige. Arhiv Inštituta za rejo in zdravstveno varstvo kopitarjev, Ljubljana.

MORFOLOŠKE ZNAČILNOSTI LJUTOMERSKEGA KASAČA

Dr. Matjaž Mesarič
Univerza v Ljubljani, Veterinarska fakulteta

Standard pasme

Ljutomerski kasači niso izenačeni v zunanosti in tipu, vendarle pa imajo neke stalne značilnosti. Te značilnosti so po podatkih Jurkoviča pri ljutomerskem kasaču manj izražene, posebno pri konjih z manj znanim poreklom, kjer se je občutil večji vpliv izvirne populacije v tipu angleških in arabskih polkrvnih konj, ki so služili kot osnova za pretapljanje pasme. Pri ljutomerskem kasaču je težko določiti standard pasme, ker je bila populacija kobil vključenih v rejo, zelo heterogena. Poleg tega je v reji ljutomerskega kasača plemenilo mnogo žrebcev, ki so bili večinoma ameriški kasači in zrejeni od uvoženih staršev v Evropi, najpogosteje Avstriji in Madžarski. Ti državi sta v začetku tega stoletja imela največ dobrih kasaških žrebcev, ker sta imeli zelo razvit kasaški šport. Poleg tega so bili plemenjaki v avstroogerski monarhiji dostopni lastnikom kobilarn in organiziranim rejcem v Ljutomeru in so različno vplivali na razvoj reje. Nekateri so se imeli vidno vlogo v rodovih kobil vse do danes in značilno doprinesli razvoju reje, medtem ko so drugi imeli le posredno vlogo. Na odločitve o kakovosti plemenjaka je najmočnejše vplival preizkus na dirkah. Z razvojem reje ljutomerskega kasača se je formiralo tudi nekaj rodov kobil, ki so še danes nosilci reje. Nekateri rodovi so se s časom izgubili, drugi pa so se ustvarili s prvimi začetki sistematskega pristopa pretapljanja anglo-arabskih kobil in so prisotni še danes. Ti rodovi so vir večine kasaških dirkalnih konj, ki so tekmovali in tako pripomogli k razvoju kasaškega športa pri nas. Večina teh rodov je bila konsolidirana na najboljše predstavnike rodov in linij ameriških kasačev. V kasaških rejah se je izoblikovalo 29 rodov kobil, v kobilarni Turnišče pa 12. Do danes se je ohranilo le še 11 rodov. Rodovi aktivnih plemenskih kobil so: Fuksa, Fulma, Györgike, Lepke, Lilly Caid, Mariska, in Rosemary. Precejšen del današnjih kasačev v Sloveniji se v rejskem smislu navezuje na posamezne živali, vzrejene v nekdanji kobilarni Turnišče, in na posamezne reje v Ljutomeru.

Graf 1: Zastopanost rodov kobil v reji ljutomerskega kasača

V reji ljutomerskega kasača je plemenilo večje število žrebcev, ki jih lahko razvrstimo v linije: Peter the Great, Axworthy, Bingen in Caid, ki pa ni ena od 4 znanih linij ameriškega kasača. Nekateri plemenjaki niso pripadali nobeni od linij.

Ljutomerski kasač je srednje velik konj z veliko, vendar ne grobo glavo, srednje dolgim in tankim vratom, ne previsokim vihrom in pogosto strmim plečatom. Prsni koš je pogosto ozek in ne dovolj globok, ledja so kratka in čvrsta. Zadnji del je širok in dolg, stegnenica je kratka.

Po barvi dlake je v reji največ rjavcev ali vrancev, brez večjih znamenj in le redkokdaj se pojavljajo lisjaki, belci ali serci.

Rejski cilj

Rejski cilj ljutomerskega kasača zajema ob ohranjanju njegove biotske raznovrstnosti, vzrejo kasaškega konja, skladne telesne gradnje, srednjega okvira, dobrohotnega karakterja in živahnega temperamenta, pravih in izdatnih hodov. Rejski program je usmerjen predvsem v vzrejo vrhunskih tekmovalnih konj, primernih tudi za potrebe gospodarstva in druge panoge konjskega športa.

Osnovne značilnosti slovenske pasme ljutomersko turniških izvornih linij so:

Velikost:	žrebci 155 cm – 165 cm kobile 150 cm – 165 cm
Barve:	vse barve; čim manj belih znakov - depigmentiranih mest;
Telesna zgradba:	<i>glava</i> : srednje velika, plemenita, suha; <i>vrat</i> : srednje dolg do dolg, dobro nasajen in dobro omišičen; <i>telo</i> : dolgo, široko in gl oboko, viher dobro formiran, hrbet srednje dolg, prožen, s krajšimi, širokimi in dobro omišičenimi ledji, križ širok, dolg, dobro omišičen; pleče dolgo;
Fundament:	korekten, čvrst a suh, z dobro formiranimi sklepi; biclji srednje dolgi; kopita srednje velika, pravilno oblikovana;
Gibanje:	hodi, predvsem v kasu so energični, enakomerni, lahkotni, zelo izdatni;
Posebne značilnosti:	primeren za vrhunski profesionalni kasaški šport in ljubiteljsko udejstvovanje na področju konjenišva.

Standardne meritve in ocena telesne zgradbe pri ljutomerskem kasaču

V veliki težnji k čim boljšim časom se je v reji ljutomerskega kasača velikokrat premalo pozornosti posvečalo eksterierju, ki je že od nekdanj slaba stran kasačev, predvsem ameriških v zgodnjem obdobju razvoja pasme. Velikokrat je bilo treba zaradi pomanjkanja plemenjakov spregledati izgled licenciranih žrebcev (Jurkovič, 1963). V preteklosti je veliko rejcev zaradi dobrih ponudb prodalo iz reje veliko žrebcev, ki bi bile dobre plemenske kobile. Obdržali pa so za pleme slabše živali, ki niso mogle doseči željenih rezultatov in eksterierja (Slavič, 1935).

Telesna zunanost je pri ljutomerskem kasaču velika pomanjkljivost v reji. Pri ljutomerskem kasaču se je v zadnjih letih v primerjavi s podatki Jurkoviča (1963) povečal obseg prsi in koščanost. Po ugotovitvah Jurkoviča je višina vihra med 150 cm in 156 cm značilna za tipične predstavnike ljutomerske reje, ki so nastali s križanjem na osnovi anglo-arabskih kobil, verjetno tudi z deležem lipicanske krvi.

Tabela 1: Standardne meritve (cm) pri populaciji ljutomerskega kasača (kobile)

Meritev/Leto	1958	2000	2005	2010
Višina vihra	153,20 ± 3,98	157,14 ± 5,53	157,89 ± 4,11	154,49 ± 5,10
Obseg prsi	169,40 ± 5,67	181,32 ± 7,01	185,06 ± 6,35	179,42 ± 7,37
Obseg piščali	18,38 ± 0,73	19,56 ± 0,85	19,85 ± 0,84	19,00 ± 0,96
Vir	Jurkovič (1963)	Rus (2001)	Rus (2006)	Mesarič (2011)

Podatki o višini vihra, obsega prsi in piščalnice pri kobilah ljutomerskega kasača, vpisanih v rodovniško knjigo, kažejo na to, da se v naslednjih letih pričakuje manjši okvir, vendar močnejši fundament.

Tabela 2: *Pojavnost napak (%) v stoji na okončinah pri ljutomerskem kasaču (kobile, n=298), Mesarič in sod. (2013).*

<i>Napaka</i>	<i>Zadnje noge</i>	<i>Prednje noge</i>
<i>Razpetna stoja</i>	2,35%	6,7%
<i>Spetna stoja ali X</i>	19,13%	49,0%
<i>Klecava stoja</i>	-	3,0%
<i>Strma stoja</i>	1,68%	-
<i>Sabljasta stoja</i>	54,02%	-
<i>Sodasta stoja</i>	5,36%	-

Na zadnjih okončinah je bilo pri ljutomerskem kasaču ugotovljeno več vrst nepravilnosti v stoji, med katerimi so najpogostejše sabljasta, spetna ali X stoja (kravja). Na prednjih okončinah se največkrat pojavlja spetna ali X stoja. Za ljutomerskega kasača so značilne dolge piščalnice, skočni sklepi so močni, vendar slabo izraženi in stoja zadnjih okončin je sabljasta in kravja. Že prof. Jurkovič je v svoji disertaciji opozarjal, da se pri ljutomerskem kasaču ni veliko oziralo na telesno zunanost, ampak samo na kilometrski čas. Tudi rejci so še vedno prepuščeni samostojni odbiri, ko gre za oceno in prognozo določenih hib pri telesni zunanosti konj. Plemenski žrebci, ki so plemenili v reji ljutomerskega kasača, so bili večinoma eksterierno zelo slabi, ker se je večinoma upoštevalo le dosežen rekord. Kljub temu, da je pri kasačih odločilen kilometrski čas, pa je po ugotovitvah različnih strokovnjakov zelo pomembna tudi telesna zgradba. Potrebno je težiti k temu, da se pri ljutomerskem kasaču izboljša eksterier, posebno korektnost okončin. V raziskavi, ki so jo opravili Mesarič in sod. (2013) v populaciji ljutomerskega kasača, ni bilo ugotovljeno statistično značilnega vpliva korektnosti okončin na dosežen kilometrski čas. Omenjene raziskave so pokazale korelacijo (med 0,20 in 0,30) med pravilnim ustrojem okončin in ortopedskimi težavami. Kasači srednjega okvirja z daljšimi okončinami, normalno oblikovanimi kopiti in brez telečje stoje, imajo večje možnosti, da vzdržijo treninge.

Vzrok v neznačilni povezavi med korektnostjo okončin in doseženim kilometrskim časom je verjetno vpliv ostalih negenetskih dejavnikov (delovoljnost, zmožnost kompenzacije dolčenih hib in vzdržljivost), ki kompenzirajo ocenjene napake v zunanosti pri kasačih. Nepravilnosti v gibanju in šepanja so pri konjih glavni razlogi za izločitev, izostanek na tekmovanjih ali treningih. Heritabiliteta je po ugotovitvah večine znanstvenikov pri ortopedskem statusu konj zelo nizka.

Pomembno je, da se pri selekcijskem delu v reji ljutomerskega kasača posebno pozornost nameni oceni zunanosti in se pridobljene podatke poveže z bolezenskimi težavami lokomotornega sistema in izločitvami. V reji ljutomerskega kasača se je očitno izboljšal kilometrski čas, zunanost pa še vedno ostaja šibka točka reje. Z drastičnim upadom števila živali v reji ljutomerskega kasača je tako še pomembneje upoštevati oceno zunanosti pri selekciji.

Napake v pravilnosti stoje pri ljutomerskih kasačih so verjetno tudi posledica tradicionalnega način reje s premalo izpusta v mlajšem obdobju živali (večinoma reje v boksih). Poleg tega je uvoz plemenjakov, ki so sicer imeli odličen rekord, vendar zelo slabo telesno zunanost,

povzročil večjo pojavnost nepravilnosti v stojah pri ljutomerskem kasaču. V sedanjem času je znano, da potrebujejo žrebeta veliko prostega gibanja, ki stimulira razvoj tako kostnega tkiva, kot tudi čvrstost tkiv in veziv v sklepih.

V prihodnje bo potrebno v reji večjo pozornost nameniti korektnosti nog in pravilnosti v stojah, predvsem pa stimulirati rejce k vzreji čim boljših in korektnih žrebet z razvitimi motoričnimi sposobnostmi. S standardizacijo pasme glede tipa in eksteriernih značilnosti bomo v prihodnje lahko ohranili in oživili rejo ljutomerskega kasača v Sloveniji.

Viri:

- Baš A. (1976) Ljutomerske konjske dirke. Maribor: Založba Obzorja, 49-59.
- Gassebner H. (1894) Die Pferdezeit in den im Reichsrathe vertretenen Königreichen und Ländern der Österreich-Ungarische Monarchie. Band 2, Wien.
- Jurkovič J. (1963) Ljutomerski kasač. Disertacija, Sarajevo.
- Masten Marija H. (2012) Muzej reje ljutomerskega kasača, Ljutomer.
- Mesarič M., Rus J. (2011) Konjereja v Sloveniji. Bled
- Mesarič M., Špela Malovrh, Slavič J. (2013) Ocena telesne zunanosti in lokomotorne sposobnosti v reji ljutomerskega kasača. V: Stanje v reji slovenskih kasaških konj v Sloveniji. Kasaška zveza Slovenije, Ljutomer.
- Slavič J., Slavič T., Maučec F. (1994) 120 let kasaškega športa v Ljutomeru. Ljutomer, Konjemiški klub Ljutomer.
- Rodovniške knjige. Arhiv Inštituta za rejo in zdravstveno varstvo kopitarjev, Ljubljana.

VPLIVNI PREDNIKI PRI PASMI LJUTOMERSKI KASAČ

Dr. Špela Malovrh

Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta

Izr. prof. dr. Janko Slavič

Univerza v Ljubljani, Strojna fakulteta

Dr. Matjaž Mesarič

Univerza v Ljubljani, Veterinarska fakulteta

Uvod

Domestikacija in razvoj pasem konj sta tesno povezana s človekovo mobilnostjo; evrazijske civilizacije si brez konj praktično ne moremo predstavljati. Genski sklad oz. genom se je pri konjih prav zaradi mobilnosti oblikoval v pasme in linije nekoliko drugače kot pri ostalih vrstah domačih živali, populacije so bile precej bolj odprte, veliko je bilo migracij. Pojem pasma ni ozko določen in se razlikuje med različnim kulturami in časovnimi obdobji. Za današnji čas sprejemljiva oz. uporabna definicija pasme vključuje sklad genov oz. genetsko osnovo populacije ter določa, da je dotična populacija fenotipsko izenačena in enostavno ločljiva od drugih populacij iste vrste, potomci parjenj osebkov znotraj populacije pa ohranijo originalen fenotip (Sponenberg, 2007). Ključno pri vsaki pasmi je, da poseduje zadosti ponovljiv genotip in s tem tudi ponovljive fenotipske lastnosti.

Pri vseh vrstah domačih živali poznamo dva tipa pasem, t.i. landrace ter standardizirane pasme. Za landrace pasme je značilno, da je njihovo formiranje posledica efekta osnovalcev (angl. founder effect), dolgotrajne izolacije in selekcije in s tem prilagoditve na lokalno okolje. Ta tip pasem je pri konjih redkejši kot pri drugih vrstah domačih živali, saj so konji spremljali ljudi na njihovih potovanjih in tako služili kot migranti v lokalnih populacijah. Med omenjene pasme sodijo šetlandski in islandski poni, kot tudi kolonialni španski konji v Ameriki. Pri standardiziranih pasmah je imela na izgled pasme največji vpliv v naprej zamišljena predstava o idealni živali s strani skupine rejcev in selekcija v smeri tega ideala. Geografska izolacija pri nastanku teh pasem ni igrala nobene vloge, pač pa reprodukcijska izolacija (parjenja le znotraj populacije) s strani rejcev in posledično tudi genetska izolacija (Sponenberg in Christman, cit. po Sponenberg, 2007). Tipična primera standardizirane pasme sta arabec in polnokrvni anglež, pa tudi ameriški kasač, pasma, ki je originalno poimenovana »standardbred«.

Že kar nekaj časa je pri reji konj trend, da se večji poudarek daje določenim tipom oz. uporabi konj, kar ima za posledico zblíževanje pasem, tako genetsko kot fenotipsko. Poleg selekcijskega pritiska v isti smeri, pa so za to v veliki meri odgovorna (kriva) križanja lokalnih pasem z - odvisno od tipa konj - arabski, angleži, belgijci ... (Hendricks, 1995, cit. po Sponenberg, 2007).

Pasemske rejske organizacije s pravili glede vpisa v rodovniške knjige določajo genetski sklad populacije in njegovo upravljanje (Bowling in Ruvinsky, 2007). Osnovci populacije so bili običajno izbrani na osnovi geografskega izvora, barve, koraka, kilometrskega časa, pa tudi sorodstva z določenim žrebcom. Križanja (vnos tujih genov) so bila v nekaterih populacijah za določen čas (nekaj generacij) dovoljena, z namenom vzpostavitve zdravega jedra populacije, kasneje pa je bil vpis živali v rodovniško knjigo mogoč le, če so bili starši vpisani vanjo.

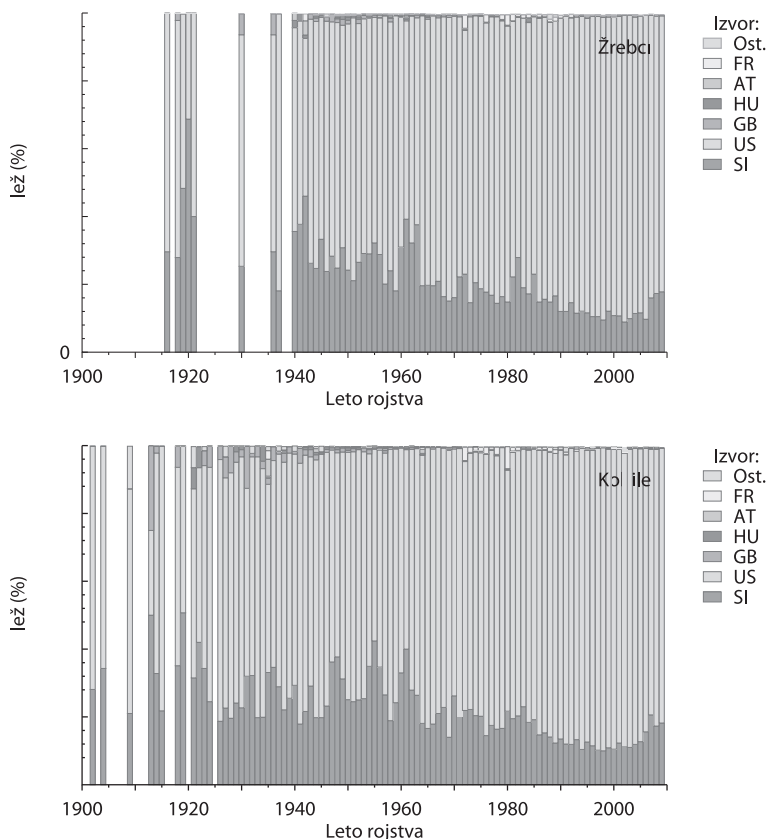
Namen prispevka je osvetliti genetski izvor pasme ljutomerski kasač na osnovi porekla ter predstaviti najvplivnejše prednike, pri tem pa se bomo posvetili tudi žrebcom, ki so plemenili v populaciji ljutomerskega kasača.

Izvor

Nastanek pasme ljutomerski kasač sega v leta okrog 1880 na področje Ljutomera, o čemer bo več in podrobneje napisano v drugih sestavkih, tu pa želimo izpostaviti le nekaj detajlov iz zgodovine. Sprva je bil ljutomerski kasač uporabljen kot delovni konj, kot prestiž in razvedrilo pa so ob nedeljah prirejali dirke z njim. Za doseganje čim boljših rezultatov so začeli domače delovne kobile v tipu gidrana pripuščati s kasaškimi žrebci (Jurkovič, 1963). Za izboljšanje kakovosti se je sprva uporabljalo polnokrvne in polkrvne angleže, anglo-normance (Iz Ljutomera ..., 1881a; 1881b; 1881c; 1881d), Jurkovič (1963) pa navaja še arabce, pa tudi lipicance, kar je omenjeno tudi že v sestavku o 50 letnici delovanja ljutomerskega dirkalnega društva (Kolo jahača in vozača ..., 1925). Za "plemenito rejo okraja" naj bi bila zaslužna cesarica Marija Terezija, ki naj bi jo v drugi polovici 18. stol. uvedla "z orientalsko in lipicansko krvjo" (Kolo jahača in vozača ..., 1925). Prva kasaška žrebca, ki sta plemenila v Ljutomeru, sta bila norfolški kasač Radautz in orlovski kasač Krolik, kar je napisano že v sestavku v nadaljevanjih (Iz Ljutomera ..., 1881a; 1881b; 1881c; 1881d), zajeto pa tudi v dveh preglednih sestavkih Kolo jahača in vozača ... (1925) in Slavič (1936). Veselje nad hitrim in vztrajnim voznim konjem, pa tudi cena, ki so jo konji iz okolice Ljutomera dosegali ob prodaji, kasneje pa tudi usmeritev v rejo športnega konja za potrebe kasaškega športa, so botrovali k temu, da so pri oplemenjevanju pasme uporabljali v glavnem žrebce ameriškega kasača. Sprva so strokovni krogi nasprotovali oplemenjevanju z ameriškim kasačem, pobuda je bila praktično ves čas na strani kmetov - rejcev, ki so imeli podporo s strani graščakov Alfreda Rossamanitta in Rudolfa Lippita ter gospoda Carla Albrechta Pachnerja iz Maribora (Jakelj, 1952a). Tako v kmečkih kot gosposkih hlevih so uporabljali praktično iste plemenjake. Nasprotovanje oplemenjevanju z ameriškim kasačem se je poglobilo, ko je vojska priznala, da ljutomerski kasači ustrezajo njenim potrebam enako kot drugi toplokrvni konji (Jurkovič, 1963).

Ljutomerski kasač je edinstven v tem, da so do šestdesetih let 20. stol. te konje uporabljali za vsa kmetijska dela ter jih trenirali in z njimi tekmovali na dirkah, hkrati pa je to edini športni konj, ki so ga vzrejali v kmečki reji. Ljutomerski kasači so bili sprva vpisani v rodovniške knjige skupne države Avstro-Ogrske. Slavič (2011) je ob pregledu rodovniške knjige Traber-Zuchtbuch (1897–1909), najdene na Dunaju, našel več kot 300 vpisov, ki so se nanašali na kasaške konje, ki so bili v lasti kmetov iz okolice Ljutomera. Kasneje se je Sloveniji pričelo opuščati pridevnik “ljutomerski” ali ga nadomeščati z oznako “slovenski” ali »jugoslovanski«, da bi v populacijo zajeli vse kasače na območju Slovenije oz. Jugoslavije, ne glede na izvor.

Na osnovi podatkov o poreklu ljutomerskih kasačev, ki za živali vsebuje tudi izvor (vir: podatkovna zbirka Kasaške zveze Slovenije) smo s pomočjo programa PEDIG (Boichard, 2002) opravili analizo izvora. V to analizo smo zajeli konje, ki pripadajo pasmi ljutomerski kasač, skupaj z znanimi predniki. Del živali ima nepoznan izvor in pri delu le-teh smo na osnovi potomcev z znanim izvorom določili njihov izvor, pri čemer smo se za preveritev poslužili treh spletnih strani, na katerih je prosto dostopno poreklo za kasače (<http://www.allbreedpedigree.com>, <http://classicfamilies.net>, <http://www.trottdb.info>).

Slika 1: Izvor pri ljutomerskem kasaču pri žrebcih (zgoraj) in kobilah (spodaj) po letih rojstva (vir: podatkovna zbirka Kasaške zveze Slovenije)

Zgodovino ljutomerskih kasačev smo okvirno razdelili na pet obdobji, in sicer: do konca prve svetovne vojne, čas kraljevine Jugoslavije do konca druge svetovne vojne (1919–1945), povojno obdobje (1946–1959), obdobje delovanja Konjerejskega društva Slovenije in obnovitev rodovniške službe s strani tedanjega Veterinarsko znanstvenega zavoda Slovenije (1960–1991) ter obdobje od pričetka delovanja Kasaške zveze Slovenije do danes (1992–2013 v podatkih).

V registru oz. podatkovni zbirki Kasaške zveze Slovenije je do leta 1918 skupno zajetih le 9 konj z znanim letom rojstva, v kasnejših letih se njihovo število večja, žrebcev je tudi v obdobju 1919–1945 malo (33). V letih od 1919 do 1945 je pri žrebcih delež genov slovenskega izvora malo pod 36 %, medtem ko je ta delež pri kobilah okrog 27 % (slika 1). V kasnejših obdobjih se delež genov slovenskega izvora v populaciji ljutomerskega kasača zmanjšuje; v obdobju 1946–1959 je pri žrebcih blizu 27 % in pri kobilah 29 %, v letih 1960–1991 tako pri žrebcih kot kobilah malo nad 20 %, medtem ko delež genov slovenskega izvora v letih 1992 do 2010 pri obeh spolih zavzema le še dobrih 12 %. Daleč največji delež je genov ameriškega kasača, v obdobjih 1919–1945 in 1946–1959 ima pri žrebcih vednost 61 oz. 71 %, pri kobilah pa v obeh obdobjih malo pod 70 %, v letih med 1960 in 1991 78 %, v zadnjem obdobju pa 87 oz. 86 %. Glede na vire, kot so Slavič (1936); Jakelj (1952a, 1952b); Jurkovič (1963), se je za pripuste kobil uporabljalo kasaške žrebce iz Avstrije, Madžarske, Francije, Italije, Galicije, vzhodne Nemčije, ki pa imajo - z izjemo francoskih kasačev - v svojem poreklu praktično le ameriškega kasača. To je tudi razlog, da je doprinos genov omenjenih držav praktično nikakršen. Do leta 1940 so, pri kobilah nekoliko bolj kot pri žrebcih, opazni še geni norfolškega kasača (GB), v letih okrog leta 1980 pa je viden doprinos genov francoskega kasača.

Vplivni predniki

Zastopanost osnovalcev in njihov prispevek ocenjujeta ekvivalent osnovalcev (Lacy, 1989) oz. efektivno število osnovalcev f_e ter efektivno število prednikov f_a (Boichard in sod., 1997). Pričakovani genetski prispevek i -tega osnovalca je verjetnost (p_i) za naključno izbran gen, da izvira od -tega osnovalca (Lacy, 1989). Efektivno število osnovalcev $f_e = 1 / \sum_{i=1}^f p_i^2$ je definirano kot obratna vrednost od verjetnosti, da dva naključno izbrana gena v populaciji izvirata od istega osnovalca, f pa je dejansko število osnovalcev. Efektivno število osnovalcev je pri danem številu osnovalcev tem večje, čim bolj uravnotežen je njihov prispevek. Predstavlja pa število osnovalcev, ki uravnoteženo prispevajo v sklad genov populacije. Ta mera je nekoliko precenjena, zato so Boichard in sod. (1997) predlagali efektivno število prednikov f_a , ki upošteva, da niso neenakomerno zastopani le osnovalci, temveč tudi drugi predniki. Pričakovani robni prispevek (q_j) j -tega prednika, ki je osnovelec ali pa tudi ne, je pričakovani genetski prispevek, ki pa je neodvisen od prispevkov ostalih prednikov, ki so bili upoštevani pred tem prednikom (Boichard in sod., 1997). Efektivno število prednikov $f_a = 1 / \sum_{j=1}^f q_j^2$ se izračuna podobno kot efektivno število osnovalcev in predstavlja minimalno število prednikov (ki niso nujno osnovalci, f je v tem primeru dejansko število prednikov), ki pojasnjujejo genetsko varabilnost opazovane populacije

(Boichard in sod., 1997). Tudi ta mera povsem ne zajame izgube genov od osnovalcev do referenčne populacije zaradi naključnega toka, dopolnjuje pa efektivno število osnovalcev, ker upošteva izgubo genetske variabilnosti zaradi neenakomerne zastopanosti prednikov in posledično ozkih grl v razvoju populacije (Valera in sod., 2005).

Efektivno število prednikov je pričakovano manjše od efektivnega števila osnovalcev, kar so Boichard in sod. (1997) dokazali, da drži na splošno. Razlike med efektivnim številom osnovalcev in efektivnim številom prednikov kažejo na neenakomerno zastopanost genov prednikov. Čim bolj neenakomeren je prispevek prednikov, tem večji je razkorak med efektivnim številom osnovalcev in efektivnim številom prednikov. Praktično pri vseh vrstah domačih živali so velike razlike v številu potomcev predvsem pri plemenjakih, v manjši meri pa tudi pri plemenicah.

Že prej smo omenili, da smo zgodovino oz. razvoj pasme ljutomerski kasač razdelili na pet obdobj, ki jih bomo upoštevali tudi pri vplivnih prednikih. Do leta 1918 v registru ljutomerskih kasačev najdemo le 1 žrebca in 8 kobil s poznanima obema staršema in znano letnico rojstva (tabela 1). Število osnovalcev je pri kobilah 54, pri žrebcu pa 20. Osnovanci so živali v poreklu, katerih oba starša sta nepoznana. Efektivno število osnovalcev je pri kobilah za polovico manjše od dejanskega števila, pričakovano še manjše pa je efektivno število prednikov. Med najvplivnejši predniki pri žrebcu sta njegova starša, Gladiator in Marion A. (tabela 2). Pri kobilah pa med vplivnimi predniki srečamo kar nekaj žrebcev, ki so plemenili v Ljutomeru: Feniks, Vazelin, Boreazelle, Tullnerprinz in Gladiator. Kobila Sena ter žrebca Earl Baltic in Feniks imajo vsi po 12.5 % robnega prispevka v sklad genov, kar pomeni, da je to njihov doprinos genov.

Tabela 1: Zastopanost osnovalcev in prednikov za ljutomerske kasače po spolih in obdobjih

Parameter	Obdobje				
	Do 1918	1919-1945	1946-1959	1960-1991	1992-2013
<i>Pri žrebcih</i>					
Število živali z znanimi starši	1	33	152	512	845
Število osnovalcev	20	238	309	444	671
Efektivno število osnovalcev (f_d)	14.6	141.5	140.4	122.7	96.1
Efektivno število prednikov (f_d)	62.0	27.6	16.7	22.6	20.9
C_{max} (%)	50.0	9.9	14.6	12.0	12.4
N_{50}	1	11	6	9	7
<i>Pri kobilah</i>					
Število živali z znanimi starši	8	101	186	578	921
Število osnovalcev	54	247	313	450	655
Efektivno število osnovalcev (f_d)	26.7	123.5	148.4	123.2	96.0
Efektivno število prednikov (f_d)	10.9	29.9	19.5	22.6	21.4
C_{max} (%)	12.5	8.0	12.1	11.9	11.9
N_{50}	5	11	7	9	7

C_{max} - pričakovani robni prispevek prednika, ki prispeva največ v sklad genov populacije; - število prednikov, ki skupaj v sklad genov prispevajo 50 % variabilnosti

Tabela 2: *Pričakovani prispevek najbolj vplivnih prednikov za ljutomerske kasače po spolih do leta 1918*

Št.	Izvor	Spol	Ime	Leto rojstva	Št. potomcev	Pričakovani prispevek		
						Skupni	Robni	Kumul.
Pri žrebcih								
1	US	2	Marion A.	1902	2	0.5000	0.5000	0.5000
2	AT	1*	Gladiator	1907	6	0.5000	0.5000	1.0000
Pri kobilah								
1	US	2	Sena	1800	1	0.1250	0.1250	0.1250
2	US	1	Earl Baltic	1887	1	0.1250	0.1250	0.2500
3	AT	1*	Feniks	1906	3	0.1250	0.1250	0.3750
4	US	1	Lancelot	1887	1	0.0938	0.0938	0.4688
5	US	2	Georgie M.	1891	1	0.0938	0.0938	0.5625
6	SI	2	Erna	n.d.r.	1	0.0625	0.0625	0.6250
7	HU	1*	Vaselin	1897	6	0.0625	0.0625	0.6875
8	US	1*	Boreazelle	1899	3	0.0625	0.0625	0.7500
9	AT	1*	Tullnerprinz	1899	2	0.0625	0.0625	0.8125
10	AT	2	So-so	1899	1	0.0625	0.0625	0.8750
11	AT	2	Adorna	1903	1	0.0625	0.0625	0.9375
12	AT	1*	Gladiator	1907	6	0.0625	0.0625	1.0000

* – žrebec, ki je plemenil v populaciji ljutomerskega kasača, n.d.r. – neznan datum rojstva

Tabela 3: *Pričakovani prispevek najbolj vplivnih prednikov za ljutomerske kasače po spolih v letih 1919–1945*

Št.	Izvor	Spol	Ime	Leto rojstva	Št. potomcev	Pričakovani prispevek		
						Skupni	Robni	Kumul.
Pri žrebcih								
1	HU	1*	Ipoly	1934	31	0.0985	0.0985	0.0985
2	AT	1*	Johnny	1929	15	0.0758	0.0758	0.1742
3	US	1	Caid	1893	9	0.0634	0.0634	0.2377
4	US	1	Hambletonian	1849	8	0.0627	0.0541	0.2918
5	HU	1*	Ficzko	1937	68	0.0455	0.0436	0.3354
6	AT	1*	Monte Christo	1913	6	0.0379	0.0361	0.3715
7	HU	1*	Baka	1915	7	0.0455	0.0327	0.4042
8	FR	1	Heia	1929	2	0.0303	0.0298	0.4340
9	YU	2	Jerica	1930	2	0.0303	0.0282	0.4622
10	HU	1*	Elsö	1923	5	0.0379	0.0266	0.4888
Pri kobilah								
1	HU	1*	Plunger jr.	1916	12	0.0804	0.0804	0.0804
2	US	1	Caid	1893	9	0.0699	0.0699	0.1504
3	US	1	Hambletonian	1849	8	0.0727	0.0627	0.2130
4	HU	1*	Ipoly	1934	31	0.0569	0.0547	0.2677
5	US	1	Dillon Boy	1897	4	0.0511	0.0479	0.3156
6	US	1	Lord Revelstoke	1901	5	0.0433	0.0406	0.3562
7	YU	2	Pavlina	1914	4	0.0421	0.0394	0.3957
8	US	1	Ernest Axtell	1907	3	0.0384	0.0360	0.4316
9	HU	1*	Elsö	1923	5	0.0408	0.0287	0.4603
10	US	1	Peter the Great	1895	24	0.0322	0.0282	0.4885

* – žrebec, ki je plemenil v populaciji ljutomerskega kasača

V obdobju od konca prve do konca druge svetovne vojne je v registru zajetih 33 žrebcev in 101 kobila (tabela 1), ki imajo v svojem poreklu 238 oz. 247 osnivalcev, pri obeh spolih je efektivno število osnivalcev skoraj za polovico manjše od dejanskega, efektivno število prednikov pa je še bistveno manjše, pri žrebcih 27.6 in pri kobilah 29.9. Efektivno število prednikov je vrednost, ki pove, kolikšno bi bilo število minimalno prednikov, ki pojasnijo

genetsko raznolikost v analizirani populaciji. Največji prispevek enega samega prednika je pri žrebcih 9.9 %, pri kobilah pa je manjši (8.0 %). Pri žrebcih je najvplivnejši Ipoly, madžarski žrebec, pri kobilah pa žrebec Plunger jr. (tabela 3), ki je bil v Avstriji kupljen leta 1930. Za pojasnitev 50 % genetske variabilnosti v populaciji je potrebnih 11 najvplivnejših prednikov tako pri kobilah kot žrebcih (tabela 1). Med deset najvplivnejših prednikov v obdobju 1919–1945 pri žrebcih srečamo še pet žrebcev, ki so plemenili v ljutomerskem okraju (tabela 3), njihov robni prispevek znaša med 7.6 % (Johnny) in 2.7 % (Elsö) ter eno kobilo Jerico z robnim prispevkom 2.8 %. Pri kobilah sta med deset najvplivnejših prednikov poleg žrebca Plunger jr. še dva pripustna žrebca (Ipoly in Elsö) ter kobila Pavlina z blizu 4 % robnega prispevka. Tako pri žrebcih kot pri kobilah je precejšen prispevek dveh ameriških kasačev, Caida in Hambletoniana, pri kobilah pa se na desetem mestu najde še en pomemben ameriški kasač Peter the Great.

Tabela 4: Pričakovani prispevek najbolj vplivnih prednikov za ljutomerske kasače po spolih v letih 1946–1959

Št.	Izvor	Spol	Ime	Leto rojstva	Št. potomcev	Skupni	Pričakovani prispevek Robni	Kumul.
Pri žrebcih								
1	HU	1*	Ficzko	1937	68	0.1464	0.1464	0.1464
2	HU	1*	Ipoly	1934	31	0.1168	0.1168	0.2632
3	IT	1*	Asso di Briscola	1939	44	0.0806	0.0806	0.3438
4	SI	1*	Olko	1938	48	0.0625	0.0625	0.4062
5	HU	1*	Plunger jr.	1916	12	0.0539	0.0539	0.4601
6	IT	1*	Doberdo	1940	53	0.0461	0.0461	0.5062
7	US	1	Caid	1893	9	0.0514	0.0436	0.5498
8	YU	1*	Šejk	1943	20	0.0428	0.0428	0.5925
9	US	1	Gordon Peter	1918	2	0.0337	0.0337	0.6262
10	US	1	Hambletonian	1849	8	0.0542	0.0251	0.6513
Pri kobilah								
1	HU	1*	Ficzko	1937	68	0.1210	0.1210	0.1210
2	HU	1*	Ipoly	1934	31	0.0961	0.0961	0.2171
3	SI	1*	Olko	1938	48	0.0860	0.0860	0.3031
4	IT	1*	Asso di Briscola	1939	44	0.0659	0.0659	0.3690
5	HU	1*	Plunger jr.	1916	12	0.0548	0.0548	0.4237
6	FR	1*	Deauville II	1947	70	0.0511	0.0511	0.4748
7	US	1	Caid	1893	9	0.0578	0.0470	0.5218
8	YU	1*	Šejk	1943	20	0.0309	0.0309	0.5527
9	US	1	Hambletonian	1849	8	0.0526	0.0299	0.5826
10	DE	1*	Etrusker	1949	24	0.0296	0.0284	0.6110

* – žrebec, ki je plemenil v populaciji ljutomerskega kasača

Po drugi svetovni vojni v obdobju 1946–1959 (tabela 1) je bilo pri žrebcih 309 osnovalcev, pri kobilah pa 313. Efektivno število osnovalcev je tudi v tem obdobju nekaj pod polovico dejanskega števila, 140.4 pri žrebcih in 148.4 pri kobilah. Izredno majhno pa je efektivno število prednikov, le 16.7 pri žrebcih in 19.5 pri kobilah, in posledično je pričakovan velik robni prispevek najvplivnejšega prednika, 14.6 % pri žrebcih in 12.1 % pri kobilah. Pri obeh spolih je najvplivnejši prednik žrebec Ficzko iz Madžarske (tabela 4), na drugem mestu je Ipoly (robni prispevek 11.7 % pri žrebcih in 9.6 % pri kobilah), na tretjem oz. četrtem mestu pa sta domači žrebec Olko in Asso di Briscola, l. 1946 iz Italije pripeljani žrebec, z dobrimi 8 % oz. 6 %. Med prvimi desetimi najvplivnejšimi predniki pri žrebcih

srečamo še žrebce, ki so plemenili v Ljutomeru (Plunger jr., Doberdo, Šejk), pri kobilah pa so prav tako Plunger jr. in Šejk ter še Deauville II (francoski kasač) in Etrusker iz vzhodne Nemčije. Spet srečamo že prej omenjena dva ameriška kasača Caida in Hambletoniana, ki se precejkrat pojavljata v rodovniku kasačev. Polovico genetske raznovrstnosti v skladu genov populacije prispeva vsega 6 oz. 7 prednikov (tabela 1).

Tabela 5: Pričakovani prispevek najbolj vplivnih prednikov za ljutomerske kasače po spolih v letih 1960–1991

Št.	Izvor	Spol	Ime	Leto rojstva	Št. potomcev	Skupni	Pričakovani prispevek Robni	Kumul.
Pri žrebcih								
1	US	1	Peter the Great	1895	24	0.1205	0.1205	0.1205
2	US	1	Guy Axworthy	1902	30	0.0957	0.0957	0.2162
3	US	1*	Speedy Attraction	1969	154	0.0933	0.0716	0.2877
4	FR	1*	Deauville II	1947	70	0.0657	0.0616	0.3493
5	IT	1*	Navole	1961	113	0.0972	0.0531	0.4025
6	HU	1*	Ipoly	1934	31	0.0314	0.0314	0.4339
7	HU	1*	Ficzko	1937	68	0.0385	0.0313	0.4651
8	US	1	Volomite	1926	24	0.0466	0.0306	0.4957
9	IT	1*	Doberdo	1940	53	0.0485	0.0303	0.5260
10	US	1	White Hanover	1946	29	0.0427	0.0300	0.5561
Pri kobilah								
1	US	1	Peter the Great	1895	24	0.1187	0.1187	0.1187
2	US	1	Guy Axworthy	1902	30	0.0961	0.0961	0.2148
3	US	1*	Speedy Attraction	1969	154	0.1032	0.0792	0.2939
4	FR	1*	Deauville II	1947	70	0.0596	0.0559	0.3498
5	IT	1*	Navole	1961	113	0.0768	0.0420	0.3918
6	HU	1*	Ficzko	1937	68	0.0450	0.0366	0.4284
7	IT	1*	Doberdo	1940	53	0.0514	0.0321	0.4605
8	HU	1*	Ipoly	1934	31	0.0320	0.0320	0.4925
9	US	1	Volomite	1926	24	0.0477	0.0309	0.5234
10	US	1	White Hanover	1946	29	0.0409	0.0287	0.5521

* – žrebec, ki je plemenil v populaciji ljutomerskega kasača

Za četrto obdobje, od 1960 do 1991, smo že zgoraj omenili, da je bila obujena rodovniška služba, kar se pozna tudi pri večjem številu zajetih živali v rodovnik, pri žrebcih 512 in pri kobilah 578 (tabela 1) oz. letno v povprečju 16 žrebcev in 18 kobil. Osnovalcev je bilo 444 pri žrebcih oz. 450 pri kobilah, medtem ko je efektivno število osnovalcev le še slaba tretjina dejanskega števila, 122.7 pri žrebcih in 123.2 pri kobilah. Efektivno število prednikov je pri obeh spolih 22.6, kar je v primerjavi s predhodnim obdobjem nekoliko boljše. Pri obeh spolih 9 prednikov pojasni 50 % genetske raznolikosti populacije ljutomerskih kasačev, največji robni prispevek pa ima ameriški žrebec Peter the Great (tabela 5), in sicer okrog 12.0 %. Pri obeh spolih je na drugem mestu Guy Axworthy z blizu 10 % prispevka v sklad genov populacije, na tretjem pa je tudi ameriški žrebec Speedy Attraction, ki je plemenil v populaciji ljutomerski kasač in ima v rodovniku 154 sinov in hčera. Poleg žrebca Speedy Attraction je med prvimi desetimi najpomembnejšimi predniki še pet pripustnih žrebcev (francoski Deauville II, italijanska Navole in Doberdo ter madžarska Ipoly in Ficzko), katerih robni prispevki so med 6 in 3 %. Dodatno pa sta na seznamu še dva potomca Peter the Great, in sicer Volomite (vnuk) ter White Hanover (prapravnuk), njuna robna prispevka sta po 3 %.

Od leta 1992 naprej je bilo v rodovnik vpisanih v povprečju 38 žrebcev in 42 kobil, pri čemer se v zadnjih letih to število izrazito zmanjšuje, oz. v celotnem obdobju 1992-2013 845 žrebcev in 921 kobil (tabela 1). Število osnovalcev je v tem zadnjem obdobju največje, 671 pri žrebcih in 655 pri kobilah, vendar se je efektivno število osnovalcev zmanjšalo na 96 pri obeh spolih, zmanjšalo pa se je tudi efektivno število prednikov, na 20.9 pri žrebcih in 21.4 pri kobilah. Blizu 12 % je robni prispevek najvplivnejšega prednika, ki je pri žrebcih Speedy Crown, pri kobilah pa Peter the Great (tabela 6). Med deset najpomembnejših prednikov je le Speedy Attraction plemenil v populaciji ljutomerskega kasača. Vsi ostali najpomembnejši predniki so ameriški kasači iz porekla. Med njimi je kobila Darmiss, ki je mati od Dynamite Lobella (njegov oče je Speedy Crown), ki pa je plemenil v Ljutomeru.

Tabela 6: Pričakovani prispevek najbolj vplivnih prednikov za ljutomerske kasače po spolih v letih 1992–2013

Št.	Izvor	Spol	Ime	Leto rojstva	Št. potomcev	Skupni	Pričakovani prispevek	
							Robni	Kumul.
Pri žrebcih								
1	US	1	Speedy Crown	1968	36	0.1237	0.1237	0.1237
2	US	1	Peter the Great	1895	24	0.1196	0.1036	0.2273
3	US	1	Guy Axworthy	1902	30	0.0917	0.0789	0.3062
4	US	1	Star's Pride	1947	32	0.0971	0.0668	0.3730
5	US	1*	Speedy Attraction	1969	154	0.0661	0.0508	0.4238
6	US	1	Scotland	1925	14	0.0861	0.0454	0.4692
7	US	1	Volomite	1926	24	0.0910	0.0412	0.5104
8	US	1	Dean Hanover	1934	13	0.0551	0.0267	0.5370
9	US	2	Darmiss	1971	1	0.0496	0.0262	0.5633
10	US	1	Rodney	1944	17	0.0702	0.0207	0.5840
Pri kobilah								
1	US	1	Peter the Great	1895	24	0.1186	0.1186	0.1186
2	US	1	Speedy Crown	1968	36	0.1158	0.1008	0.2195
3	US	1	Star's Pride	1947	32	0.0970	0.0788	0.2983
4	US	1*	Speedy Attraction	1969	154	0.0754	0.0686	0.3668
5	US	1	Guy Axworthy	1902	30	0.0904	0.0555	0.4224
6	US	1	Scotland	1925	14	0.0843	0.0444	0.4667
7	US	1	Volomite	1926	24	0.0910	0.0411	0.5079
8	US	1	Dean Hanover	1934	13	0.0587	0.0279	0.5358
9	US	1	Rodney	1944	17	0.0738	0.0257	0.5615
10	US	2	Darmiss	1971	1	0.0472	0.0220	0.5834

* – žrebec, ki je plemenil v populaciji ljutomerskega kasača

Med ostalimi vplivnimi predniki v obdobju 1919–1945 najdemo kar nekaj žrebcev, ki so plemenili v populaciji ljutomerskega kasača (tabela 7). Pri žrebcih so to: Plunger jr. na 11. mestu (robni prispevek 2.6 %), Peter Mozart, Ezer jo, Casanova, Vandetta, Armaphon ter Tullnerprinz na 50. mestu (robni prispevek 0.2 %). Pri kobilah je Plunger jr. na prvem mestu (tabela 3), med vplivnimi predniki ni treh žrebcev prej omenjenih žrebcev (Peter Mozart, Casanova, Tullnerprinz), so pa Baka (15. mesto), Vaselein, Johnny, Nepomuk, Boreazelle, Ficzkó (39. mesto, pri žrebcih na 5. mestu) ter Sokol (tabela 7). Njihov robni prispevek je od dobrih 2 % navzdol. Poleg žrebcev se med pomembnimi oz. vplivnimi predniki v tem obdobju pojavljajo tudi kobile: Nada, Györgyike, Radika, Sava II, Pavlina, Lepke, Let me go; njihovi robni prispevki pa so od 2.6 % do vsega 0.3 %.

V obdobju po drugi svetovni vojni (1946–1959) se pri žrebcih med vplivnimi predniki pojavljajo pripustni žrebci: Deauville II, Ossi in Elsö s po 2 % doprinosa genov, Armaphon, Baka in Etrusker s po 1 % prispevka genov (tabela 8). Podoben prispevek imata tudi kobili Pavlina (2 %) in Györgyike (1 %). Pri kobilah so za prvimi desetimi med vplivnimi predniki pripustni žrebci Elsö, Baka, Doberdo in Rodaun z okoli 2 % robnega prispevka, nekaj nad 1 % imata še Johnny in Dregely, visoko pa so tudi kobile Fuksa, Pavlina, Györgyike in Koketka, vse z nad 1 % robnega prispevka (tabela 9).

Tabela 7: Pričakovani prispevek ostalih pomembnih prednikov za ljutomerske kasače v obdobju 1919–1945

Št.	Izvor	Spol	Ime	Leto rojstva	Št. potomcev	Pričakovani prispevek		
						Skupni	Robni	Kumul.
Pri žrebcih								
11	HU	1*	Plunger jr.	1916	12	0.0303	0.0265	0.5153
12	YU	2	Nada	1923	4	0.0303	0.0260	0.5414
13	US	1*	Peter Mozart	1913	5	0.0303	0.0251	0.5665
16	HU	1*	Ezer jo	1910	2	0.0189	0.0183	0.6242
17	AT	1*	Casanova	1924	1	0.0227	0.0181	0.6423
18	US	1*	Vandetta	1903	3	0.0227	0.0178	0.6601
27	SI	2	Sava II	1924	3	0.0152	0.0140	0.7931
29	AT	1*	Armaphon	1929	5	0.0152	0.0117	0.8184
38	YU	2	Pavlina	1914	4	0.0076	0.0071	0.9022
41	SI	2	Finetta	1927	4	0.0076	0.0064	0.9216
43	YU	2	Lepke	1916	1	0.0076	0.0038	0.9305
45	NN	2	Minka	n.d.r.	1	0.0038	0.0036	0.9379
48	YU	2	Let me go	1903	2	0.0038	0.0036	0.9486
49	YU	2	Radika	n.d.r.	1	0.0038	0.0033	0.9519
50	AT	1*	Tullnerprinz	1899	2	0.0057	0.0017	0.9537
Pri kobilah								
12	HU	1*	Ezer jo	1910	2	0.0241	0.0234	0.5362
13	YU	2	Györgyike	1905	3	0.0309	0.0232	0.5594
15	HU	1*	Baka	1915	7	0.0297	0.0213	0.6032
16	HU	1*	Vaselin	1897	6	0.0441	0.0202	0.6234
17	YU	2	Radika	n.d.r.	1	0.0186	0.0162	0.6396
18	YU	2	Nada	1910	2	0.0173	0.0160	0.6556
20	US	1*	Vandetta	1903	3	0.0198	0.0155	0.6865
21	AT	1*	Armaphon	1929	5	0.0198	0.0153	0.7018
22	YU	2	Fulma	1915	2	0.0198	0.0145	0.7164
23	AT	1*	Johnny	1929	15	0.0297	0.0144	0.7308
25	HU	1*	Nepomuk	1912	2	0.0149	0.0125	0.7563
32	US	1*	Boreazelle	1899	3	0.0099	0.0090	0.8272
39	HU	1*	Ficzko	1937	68	0.0099	0.0073	0.8822
43	YU	1*	Sokol	1920	1	0.0087	0.0062	0.9098
59	YU	2	Lepke	1916	1	0.0074	0.0037	0.9833

* – žrebec, ki je plemenil v populaciji ljutomerskega kasača, n.d.r. – neznan datum rojstva

Za prvimi desetimi najvplivnejšimi predniki v obdobju 1960–1991 pri žrebcih je na 11. in pro kobilah na 12. mestu ameriški žrebec Proud Lindy, ki ima v populaciji ljutomerskega kasača v letih 1987 do 1995 rojenih 97 potomcev (tabeli 10 in 11). Med žrebci, ki so plemenili, so z robnim prispevkom več kot 1 % pri žrebcih Olko, Etrusker in Plunger jr., pri kobilah pa Etrusker, Olko in Elsö. Po okoli 1 % prispevka genov imata pri obeh spolih tudi ameriška žrebca iz porekla Star's Pride in Caid. Pri žrebcih se med vplivnimi predniki

pojaviijo tudi kobile Pavlina (robni prispevek 0.5 %), Koketka in Fulma (tabela 10), pri kobilah pa dodatno še Györgyike, Lepke, Fuksa ter Sava II, vendar je njihov prispevek v sklad genov populacije majhen (tabela 11).

Tabela 8: *Pričakovani prispevek ostalih pomembnih prednikov za ljutomerske kasače pri žrebcih v obdobju 1946–1959*

Št.	Izvor	Spol	Ime	Leto rojstva	Št. potomcev	Pričakovani prispevek		
						Skupni	Robni	Kumul.
11	FR	1*	Deauville II	1947	70	0.0230	0.0227	0.6740
12	YU	2	Pavlina	1914	4	0.0214	0.0200	0.6940
14	AT	1*	Ossi	1928	9	0.0222	0.0180	0.7308
15	HU	1*	Elsö	1923	5	0.0243	0.0171	0.7478
18	AT	1*	Armaphon	1929	5	0.0148	0.0114	0.7883
19	YU	2	Györgyike	1905	3	0.0144	0.0108	0.7991
22	HU	1*	Baka	1915	7	0.0563	0.0100	0.8303
24	DE	1*	Etrusker	1949	24	0.0099	0.0095	0.8492
25	SI	2	Koketka	1919	5	0.0099	0.0091	0.8583
34	YU	2	Fulma	1915	2	0.0078	0.0057	0.9247
42	HU	1*	Nepomuk	1912	2	0.0037	0.0035	0.9603
47	YU	2	Lepke	1916	1	0.0058	0.0029	0.9758
49	HU	1*	Vaselin	1897	6	0.0158	0.0027	0.9813
50	US	1*	Peter Mozart	1913	5	0.0070	0.0024	0.9836
51	AT	1*	Jon	1924	3	0.0033	0.0022	0.9858

* – žrebec, ki je plemenil v populaciji ljutomerskega kasača

Tabela 9: *Pričakovani prispevek ostalih pomembnih prednikov za ljutomerske kasače pri kobilah v obdobju 1946–1959*

Št.	Izvor	Spol	Ime	Leto rojstva	Št. potomcev	Pričakovani prispevek		
						Skupni	Robni	Kumul.
11	HU	1*	Elsö	1923	5	0.0360	0.0253	0.6363
13	IT	1*	Doberdo	1940	53	0.0242	0.0230	0.6832
15	HU	1*	Baka	1915	7	0.0692	0.0188	0.7224
17	IT	1*	Rodaun	1917	4	0.0178	0.0170	0.7580
18	NN	2	Fuksa	n.d.r.	7	0.0158	0.0158	0.7738
19	YU	2	Pavlina	1914	4	0.0165	0.0154	0.7892
20	AT	1*	Johnny	1929	15	0.0141	0.0132	0.8025
21	HU	1*	Dregely	1908	2	0.0124	0.0120	0.8145
22	YU	2	Györgyike	1905	3	0.0158	0.0118	0.8263
23	SI	2	Koketka	1919	5	0.0121	0.0112	0.8375
30	AT	1*	Armaphon	1929	5	0.0087	0.0068	0.8985
31	YU	2	Fulma	1915	2	0.0087	0.0064	0.9049
32	AT	1*	Jon	1924	3	0.0067	0.0060	0.9109
36	YU	2	Lepke	1916	1	0.0097	0.0049	0.9316
39	AT	1*	Monte Christo	1913	6	0.0333	0.0038	0.9435
41	US	1*	Peter Mozart	1913	5	0.0044	0.0036	0.9509
42	HU	1*	Vaselin	1897	6	0.0123	0.0035	0.9544
44	HU	1*	Nepomuk	1912	2	0.0030	0.0029	0.9602

* – žrebec, ki je plemenil v populaciji ljutomerskega kasača, n.d.r. – neznan datum rojstva

Tabela 10: Pričakovani prispevek ostalih pomembnih prednikov za ljutomerske kasače pri žrebcih v obdobju 1960–1991

Št.	Izvor	Spol	Ime	Leto rojstva	Št. potomcev	Pričakovani prispevek		
						Skupni	Robni	Kumul.
11	US	1*	Proud Lindy	1978	97	0.0322	0.0223	0.5784
12	FR	1	Durbar II	1969	29	0.0181	0.0178	0.5961
13	FR	1	Taiaut II	1963	24	0.0181	0.0175	0.6136
14	SI	1*	Olko	1938	48	0.0170	0.0170	0.6307
16	US	1	Dean Hanover	1934	13	0.0450	0.0159	0.6633
18	DE	1*	Etrusker	1949	24	0.0224	0.0147	0.6929
19	US	1	Star's Pride	1947	32	0.0315	0.0117	0.7046
20	US	1	Caid	1893	9	0.0170	0.0117	0.7163
21	HU	1*	Plunger jr.	1916	12	0.0107	0.0107	0.7270
22	US	1	Scotland	1925	14	0.0377	0.0107	0.7377
24	IT	1*	Asso di Briscola	1939	44	0.0144	0.0099	0.7577
39	YU	2	Pavlina	1914	4	0.0051	0.0051	0.8659
45	YU	1*	Šejk	1943	20	0.0038	0.0038	0.8923
58	HU	1*	Baka	1915	7	0.0160	0.0023	0.9298
63	AT	1*	Armaphon	1929	5	0.0020	0.0017	0.9401
69	SI	2	Koketka	1919	5	0.0012	0.0012	0.9479
90	IT	1*	Rodaun	1917	4	0.0038	0.0005	0.9649
98	YU	2	Fulma	1915	2	0.0027	0.0002	0.9675

* – žrebec, ki je plemenil v populaciji ljutomerskega kasača

Tabela 11: Pričakovani prispevek ostalih pomembnih prednikov za ljutomerske kasače pri kobilah v obdobju 1960–1991

Št.	Izvor	Spol	Ime	Leto rojstva	Št. potomcev	Pričakovani prispevek		
						Skupni	Robni	Kumul.
11	FR	1	Taiaut II	1963	24	0.0221	0.0214	0.5735
12	US	1*	Proud Lindy	1978	97	0.0298	0.0206	0.5941
14	DE	1*	Etrusker	1949	24	0.0273	0.0179	0.6304
15	FR	1	Durbar II	1969	29	0.0182	0.0179	0.6483
17	US	1	Caid	1893	9	0.0168	0.0168	0.6820
19	SI	1*	Olko	1938	48	0.0155	0.0135	0.7096
22	HU	1*	Elsö	1923	5	0.0151	0.0113	0.7470
24	US	1	Star's Pride	1947	32	0.0292	0.0109	0.7688
26	IT	1*	Asso di Briscola	1939	44	0.0135	0.0093	0.7885
27	US	1	Hoot Mon	1944	23	0.0122	0.0092	0.7976
31	HU	1*	Plunger jr.	1916	12	0.0103	0.0073	0.8290
32	YU	1*	Šejk	1943	20	0.0064	0.0064	0.8354
42	YU	2	Györgyike	1905	3	0.0041	0.0041	0.8888
43	HU	1*	Baka	1915	7	0.0157	0.0037	0.8925
44	HU	1*	Dregely	1908	2	0.0037	0.0037	0.8962
45	YU	2	Pavlina	1914	4	0.0037	0.0037	0.8999
53	YU	2	Lepke	1916	1	0.0034	0.0026	0.9248
55	IT	1*	Rodaun	1917	4	0.0038	0.0023	0.9295
60	AT	1*	Armaphon	1929	5	0.0021	0.0018	0.9396
69	NN	2	Fuksa	n.d.r.	7	0.0015	0.0015	0.9540
79	YU	2	Fulma	1915	2	0.0026	0.0008	0.9640
86	SI	2	Sava II	1924	3	0.0007	0.0007	0.9693
107	SI	1*	Narod	1945	1	0.0003	0.0002	0.9783
108	AT	1*	Jon	1924	3	0.0002	0.0002	0.9785
113	AT	1*	Prinz Dillon	1915	4	0.0015	0.0001	0.9793
114	SI	2	Koketka	1919	5	0.0013	0.0001	0.9795

* – žrebec, ki je plemenil v populaciji ljutomerskega kasača, n.d.r. – neznan datum rojstva

Tabela 12: Pričakovani prispevek ostalih pomembnih prednikov za ljutomerske kasače pri žrebcih v obdobju 1992–2013

Št.	Izvor	Spol	Ime	Leto rojstva	Št. potomcev	Pričakovani prispevek		
						Skupni	Robni	Kumul.
11	DE	1*	Gerd November	1993	117	0.0396	0.0183	0.6024
12	FR	1*	Deauville II	1947	70	0.0166	0.0155	0.6179
13	IT	1*	On the Top	1989	59	0.0222	0.0153	0.6332
16	US	1*	Scurry Lobell	1987	88	0.0367	0.0119	0.6718
18	US	1*	Proud Lindy	1978	97	0.0258	0.0103	0.6931
19	HU	1*	Ficzko	1937	68	0.0145	0.0100	0.7031
21	HU	1*	Ipoly	1934	31	0.0092	0.0092	0.7222
24	US	1*	Call A Truce	1990	56	0.0240	0.0078	0.7473
27	FR	1	Taiaut II	1963	24	0.0070	0.0068	0.7684
28	FR	1	Durbar II	1969	29	0.0060	0.0059	0.7743
29	IT	1*	Navole	1961	113	0.0223	0.0059	0.7802
30	IT	1*	Doberdo	1940	53	0.0118	0.0059	0.7861
31	US	1*	Mystical Crown	1990	50	0.0160	0.0058	0.7919
34	SI	2	Finejša	1949	9	0.0053	0.0053	0.8081
36	US	1*	Meadow Meritime	1986	32	0.0108	0.0052	0.8186
39	US	1*	Victory Scream	1993	39	0.0109	0.0042	0.8317
40	US	1*	Benjamin C Lee	1990	34	0.0117	0.0040	0.8357
52	US	1*	Sierra Ranger	1995	23	0.0074	0.0031	0.8778
54	US	1	Caid	1893	9	0.0051	0.0030	0.8839
59	SE	1*	Sparks Nevada	1987	25	0.0083	0.0027	0.8980
62	US	1*	Cowardly Lion	1981	45	0.0180	0.0024	0.9055
65	SI	1*	Olko	1938	48	0.0032	0.0022	0.9123
66	SI	2	Dinisa	1977	15	0.0058	0.0021	0.9144
70	DE	1*	Etrusker	1949	24	0.0034	0.0020	0.9226
95	US	1*	Keystone Tornado	1989	35	0.0104	0.0012	0.9586
105	IT	1*	Asso di Briscola	1939	44	0.0023	0.0008	0.9690
111	HU	1*	Plunger jr.	1916	12	0.0020	0.0007	0.9735
122	YU	2	Pavlina	1914	4	0.0005	0.0005	0.9799
127	YU	1*	Šejk	1943	20	0.0005	0.0005	0.9824

* – žrebec, ki je plemenil v populaciji ljutomerskega kasača

V zadnjem obdobju (1992–2013) sta takoj za prvimi desetimi najvplivnejšimi predniki pri obeh spolih Gerd November in Deauville II, prvi z 117 potomci in drugi z 70 potomci v populaciji ljutomerskega kasača (tabeli 12 in 13). Njun robni prispevek je 1.8 % oz. 1.6 % pri žrebcih in oba 1.6 % pri kobilah. Deauville II ima robni in skupni prispevek precej podoben, medtem ko ima Gerd November skupni prispevek (4.0 % pri žrebcih in 3.5 % pri kobilah) precej večji od robnega. Razlika med skupnim in robnim prispevkom je tisti del genetske raznolikosti, ki jo nek prednik deli s svojimi sorodniki, ki so pred njim na listi vplivnih prednikov. Žrebec Navole ima v populaciji ljutomerskega kasača podobno število potomcev kot Gerd November, vendar je pri žrebcih njegov robni prispevek bistveno manjši (tabela 12), medtem ko ga pri kobilah med vplivnimi predniki sploh ni (tabela 13). Med vplivnim predniki tudi v zadnjem obdobju najdemo nekaj domačih kobil: Finejšo, Diniso in Pavlino pri žrebcih (tabela 12), ter Lepke in Pavlino pri kobilah (tabela 13).

Tabela 13: Pričakovani prispevek najbolj vplivnih prednikov za ljutomerske kasače pri kobilah v obdobju 1992–2013

Št.	Izvor	Spol	Ime	Leto rojstva	Št. potomcev	Skupni	Pričakovani prispevek	
							Robni	Kumul.
11	FR	1*	Deauville II	1947	70	0.0174	0.0164	0.5998
12	DE	1*	Gerd November	1993	117	0.0345	0.0159	0.6157
13	US	1*	Scurry Lobell	1987	88	0.0471	0.0153	0.6310
14	IT	1*	Navole	1961	113	0.0256	0.0140	0.6450
16	US	1	Proud Lindy	1978	97	0.0255	0.0117	0.6700
17	IT	1*	On the Top	1989	59	0.0166	0.0114	0.6814
19	US	1	Florican	1947	18	0.0524	0.0099	0.7015
20	HU	1*	Ficzko	1937	68	0.0144	0.0099	0.7114
21	US	1	Keystone Savage	1976	39	0.0167	0.0089	0.7203
22	FR	1	Durbar II	1969	29	0.0090	0.0089	0.7291
23	HU	1*	Ipoly	1934	31	0.0084	0.0084	0.7375
28	FR	1	Taiaut II	1963	24	0.0068	0.0066	0.7730
33	IT	1*	Doberdo	1940	53	0.0106	0.0053	0.8019
36	US	1*	Benjamin C Lee	1990	34	0.0144	0.0049	0.8171
37	US	1*	Meadow Meritime	1986	32	0.0102	0.0044	0.8216
38	US	1*	Victory Scream	1993	39	0.0125	0.0044	0.8260
40	US	1*	Mystical Crown	1990	50	0.0136	0.0043	0.8347
42	US	1	Charlie Somolli	1986	28	0.0140	0.0040	0.8430
48	US	1*	Call A Truce	1990	56	0.0174	0.0037	0.8661
51	US	1*	Sierra Ranger	1995	23	0.0071	0.0031	0.8762
52	US	1	Caid	1893	9	0.0051	0.0029	0.8792
55	SI	1*	Bukefalos	1992	17	0.0049	0.0028	0.8878
61	US	1*	Keystone Tornado	1989	35	0.0128	0.0026	0.9040
63	DE	1*	Etrusker	1949	24	0.0042	0.0025	0.9091
65	SE	1*	Sparks Nevada	1987	25	0.0073	0.0024	0.9139
70	HU	1*	Első	1923	5	0.0063	0.0018	0.9240
71	HU	1*	Baka	1915	7	0.0043	0.0018	0.9258
82	IT	1*	Asso di Briscola	1939	44	0.0023	0.0014	0.9429
103	YU	2	Lepke	1916	1	0.0011	0.0008	0.9664
111	YU	1*	Šejk	1943	20	0.0007	0.0007	0.9724
128	HU	1*	Plunger jr.	1916	12	0.0023	0.0005	0.9818
166	YU	2	Györgyike	1905	3	0.0013	0.0002	0.9917
177	YU	2	Pavlina	1914	4	0.0005	0.0001	0.9931
180	AT	1*	Johnny	1929	15	0.0003	0.0001	0.9934
189	HU	1*	Dregely	1908	2	0.0011	0.0000	0.9939

* – žrebec, ki je plemenil v populaciji ljutomerskega kasača

Pri tem, ali bo nek prednik med bolj ali manj vplivnimi, ali pa ga sploh ne bo med vplivnimi predniki je pomembno, koliko ima on sam potomcev, ali so njegovi potomci poskrbeli za prenos njegovih genov v naslednje generacije in pa, s kolikimi svojimi kolateralnimi sorodniki si deli genetsko raznolikost v populaciji. V tabelah 14, 15 in 16 predstavljamo žrebce, ki so plemenili v populaciji ljutomerskega kasača in imajo v rodovniku v podatkovni zbirki za ljutomerske kasače potomce. Jugoslovanski register kasačev obstaja šele od leta 1919, pred tem pa so znani le podatki o konjih, ki so tekmovali na Dunaju in bili tam tudi registrirani, žal pa ti podatki v sedanji podatkovni zbirki večinoma niso zajeti. Slovenski register kasačev se je pričel voditi leta 1992 s slovensko osamosvojitvijo, tako da so bili pred tem ljutomerski kasači vpisani v jugoslovanski register. Pri zajetih plemenskih žrebcih navajamo ime, izvor, leto rojstva, pomembnejše prednike v poreklu ter število neposrednih potomcev, se pravi sinov in hčera skupaj, ter število potomcev v drugi generaciji, t.j. vnukov in vnukin skupaj, pri čemer smo upoštevali, ali so bili vpisani v slovenski, jugoslovanski ali kak drug (neznani) register.

Orlov kasač Krolik, ki je bil med prvimi kasaškimi žrebci v ljutomerskem okraju (Kolo jahača in vozača ..., 1925), se v poreklu ne pojavlja, medtem ko ima norfolški žrebec Radautz dve hčeri in dve vnukinji (tabela 14). Ameriška žrebca Clear Grit in Lynwood imata oba precej potomcev vpisanih v rodovniški knjigi Traber-Zuchtbuch (1897–1909) iz Avstro-Ogrske (Slavič, 2011), v rodovniku ljutomerskega kasača pa le po enega otroka in enega vnuka. Enako malo potomcev imata zabeleženih tudi žrebca Prinz Charming in Swathmore, ki so ju kmečki rejci sami nabavili zaradi tedanjega nasprotovanja uporabi ameriških kasaških žrebcev pri oplemenjevanju (Kolo jahača in vozača ..., 1925). Madžarski žrebec Vaselin, sin ameriškega žrebca Happy Promise in kobile Waseldrin, ki je bila iz Irske uvožena lovska kobilica (Kolo jahača in vozača ..., 1925), ima prvi nekaj več potomcev v rodovniku, 6 otrok in 9 vnukov (tabela 14).

Žrebec Tullnerprinz, sicer zmagovalec derbija na Dunaju, ni dajal hitrega potomstva (Kolo jahača in vozača ..., 1925), ima v rodovnik vpisane dve hčeri in tri vnukinje. S Feniksom, avstrijskim žrebcom, potomcem uvoženih ameriških staršev Caida in Canate, so v ljutomerskem okraju pripuščali kobile v letih 1914–1917, svojo korektno zunanost je prenašal na potomce, enako tudi hitrost (Kolo jahača in vozača ..., 1925), v rodovnik ima vpisane tri hčere in pet vnukov (1 + 4). Sinova Caida sta tudi žrebca Bluff in Gladiator. Prvega so v ljutomerski okraj dobili po razpadu Avstro-Ogrske iz žrebčarne v Gradcu in je plemenil v letu 1919, imel pa je zelo nekorektno zunanost in enako tudi njegovi potomci (Slavič, 1936; Jurkovič, 1963). V istem času kot Bluff so plemenili še žrebci iz Turnišča, Firlenfanz (ga v rodovniku ni), Vandetta, Mason Matthews, Boreazelle in Monte Christo (Jurkovič, 1963). Med omenjenimi ima v rodovniku največ potomcev Monte Christo (tabela 14), ki je tudi najvišje med vplivnimi predniki v obdobju 1919–1945 (tabela 3).

Gladiator - sin Caida - je bil pripustni žrebec v kobilarni Đorđe Đoke Dunderskega v Kulpinu, od koder so po drugi svetovni vojni pripeljali precej konj v kobilarno v Turnišču, posledično njegove potomce najdemo tudi v populaciji ljutomerskih kasačev (Jurkovič, 1963). Že prej pa se je v Ljutomeru v letu 1926 pričelo uporabljati pet državnih žrebcev, po izvoru iz kobilarne v Kulpinu, ki so bili sinovi Gladiatorja: brata Uskok in Posilni, brata Makkfilko in Vardar ter Juriš. S temi žrebci rejci niso bili zadovoljni, saj niso ustrezali ciljem ljutomerske reje - ne samo hiter konj, temveč tudi primeren za kmečka dela (Slavič, 1936). Caid ima v rodovniku pasme ljutomerski kasač devet potomcev in jo je tudi razlog, da se pojavlja med najvplivnejšimi predniki (tabele 3, 4, 10 in 11), medtem ko se Feniks in Gladiator med vplivnimi predniki pojavita le do leta 1918 (tabela 2).

Zaradi nezadovoljstva rejcev z omenjenimi petimi sinovi Gladiatorja je dirkalno društvo v sodelovanju z zadrugo za vzrejo žrebet že leta 1926 za pripuste najelo avstrijskega žrebca Rodauna (pravnuk George Wilksa), katerega potomci so bili hitri in pravilno grajeni ter so imeli močno postavo, a je bil po treh letih prodan v Nemčijo (Slavič, 1936). V rodovniku ljutomerskega kasača ima Rodaun 4 hčere in 12 vnukov (tabela 14). Manj primerni za kmečka dela in tudi ne posebno hitri so bili potomci v letu 1928 kupljenega plemenjaka Nepomuka, kot nadomestilo prodanega Rodauna (Slavič, 1936). Nepomukovih potomcev ni veliko v rodovniku, le dve hčeri in dve vnukinji (tabela 14).

Za plemenilno sezono leta 1930 so v Ljutomer prispeli žrebci Peter Mozart, Plunger jr. ter Geldorados, nekoliko kasneje pa še Casanova, katerih nakup je omogočila banska uprava dravske banovine (Slavič, 1936). Peter Mozart (oče Peter the Great) in Plunger jr. (linija George Wilks) sta dajala dobre potomce, žal je Peter Mozart po eni sezoni poginil zaradi kolike (Slavič, 1936). Peter Mozart ima v rodovniku 5 otrok in 10 vnukov, Plunger jr. pa 10 otrok in 59 vnukov (tabela 15). Geldorados in Casanova nista upravičila pričakovanj kljub znamenitim prednikom (Jurkovič, 1963), potomcev v rodovniku nimata veliko (tabela 15).

Letih 1935 je dirkalno društvo ob pomoči banske uprave najelo preizkušenega madžarskega žrebca Baka na Dunaju (Slavič, 1936), vnuka od Caida, ki pa je bil tedaj star že 20 let. Baka ima v rodovniku ljutomerskih kasačev 71 vnukov (tabela 15), predvsem na račun potomcev sina Olka (48 otrok, 41 vnukov), nekaj pa tudi na račun že prej v Avstriji rojenega sina Ossija (9 otrok, 11 vnukov). Olko je bil hiter, hitri so bili tudi njegovi potomci (Jurkovič, 1963). Žal je okupator ob umiku ob koncu vojne precej kakovostnih potomcev Bake odpeljal s seboj (Jakelj, 1952a).

V času druge vojne so poleg Plungerja jr. bili v uporabi še tuji žrebci Lumpaci V., Go-on, Johnny in Armaphon ter iz domače vzreje Nelson Viktor, Pulfin in Cvetko (Jurkovič, 1963). Med omenjenimi imata v rodovniku Go-on 20 in Johnny 15 otrok ter 30 oz. 20 vnukov (tabela 15), Nelson Viktor, Pulfin in Cvetko pa se ne pojavljajo kot očetje. Žrebec Armaphon pri rejcih ni bil priljubljen zaradi svetle barve (jabolčni sivec), čeprav je dajal hitre potomce s korektnim okvirjem (Jurkovič, 1963). V rodovniku je vpisanih njegovih 5 otrok in 15 vnukov (tabela 15). Takoj po vojni je bil problem z žrebci, leta 1945 na voljo Go-on, Johnny Ossi ter novi žrebec Jon iz Avstrije, že leta 1946 je bil poleg prej omenjenih uvožen iz Italije Asso di Briscola, ki je dajal velike in robustne potomce (Jurkovič, 1963), v rodovniku lahko najdemo njegovih 44 otrok in 40 vnukov (tabela 15).

Že v kobilarni v Kulpinu so bili pred vojno pomembni pripustni žrebci Dregely, Gladiator, Re-contr, Elsö ter Ipoly, med vojno pa Ipoly in Ficzkó (Jurkovič, 1963). Kobilarna v Kulpinu je bila po drugi svetovni vojni zaradi nacionalizacije razformirana, konji pa s bili v letih 1948 do 1950 pripeljani v kobilarno v Turnišče. Po vojni so se v Turnišču, pa tudi v kmečki reji, uporabljali žrebci Ipoly, Ficzkó, poleg teh pa še Olko, Šejk, ter sinovi od Ipolya (Divjak, Nator, Naprej) in sinova od Ficzkó, Animo in Ano (Jakelj, 1952a). Žrebca Ipoly in Ficzkó imata v rodovniku precej številno potomstvo; Ipoly 31 otrok in 110 vnukov, Ficzkó 68 otrok in 107 vnukov, njuni sinovi pa so prispevali bistveno manj potomcev (tabela 15).

Kot pripustni žrebci v Turnišču in hkrati v kmečki reji so se ob koncu 50-ih let uporabljali Deauville II (francoski kasač, uvožen l. 1955), Doberdo (iz Italije uvožen l. 1956) ter iz Vzhodne Nemčije leta 1958 uvoženi Etrusker (Jurkovič, 1963). Vsi trije se v obdobju 1960–1991 pojavljajo med deset najvplivnejših prednikov (tabela 5), pa tudi v obdobju 1992–2013 najdemo Deauville II na 12. mestu (pri žrebcih) oz. 11. (pri kobilah), Doberdoja okoli 30. mesta in Etruskerja na 70. oz. 63. mestu (tabeli 12 in 13). Deauville II in Doberdo imata oba okrog 60 otrok in blizu 80 vnukov, Etrusker pa malo manj potomcev, 24 otrok in 46 vnukov (tabela 15).

Tabela 14: Žrebci, ki so plemeniti, in število njihovih potomcev v prvi in drugi generaciji

Žrebec	Izvor	Leto roj.	Pomembnejši predniki v poreklu	Št. sinov/hčera		Št. vnukov/vnukinj			
				SI-reg	YU-reg	X-reg	SI-reg	YU-reg	X-reg
Radautz 17	GB	1880	O Dexter			2			2
Clear Grit	US	1885	O Clear Grit			1			1
Lynwood	US	1879	O Bellwood, OOOO Hambletonian			1			1
Toni	YU	1895	O Lynwood			1			
Prinz Charming	AT	1899	O Charming Chimes			1			1
Swarthmore	US	1892	O Strathmore, OO Hambletonian			1			1
Vaselin	HU	1897	O Happy Promise, OO Happy Medium, OOO Hambletonian			6			2
Baldur	HU	1897	O Deputy, OO Hambletonian			1			1
Tullnerprinz	AT	1899	O Doctor Sphinx, OO Sphinx, OOO Electioneer			2			3
Feniks	AT	1906	O Caid, M Canada, OO Highwood, OOO Nutwood			3			5
Ezer jo	HU	1910	OO Axtell, OOO Wiliam L		2				7
Loustic	FR	1905	OO Fuschia		2				
Bluff	US	1902	O Caid, M Ruth Redman, OO Highwood, OOO Nutwood, MOO George Wilkes		1				1
Othello	AT	1913	O Prince Axtell, OO Axtell, MO Caid		3				1
Prinz Dillon	AT	1915	O Dillon Boy, OO Baron Dillon, OOO Baron Wilkes		4				7
Pozor	YU	1919	O Ezer jo, MO Prinz Charming, OOO Axtell		2				2
Vandetta	US	1903	O Bernadotte, OO Wilton, OOO George Wilkes		3				4
Mason Mathews	US	1908	O Moko, OO Baron Wilkes, OOO George Wilkes			1			1
Borazelle	US	1899	O Boreal, OOO Electioneer			3			3
Monte Christo	AT	1913	O Lord Revelstoke, OO Bingen, MO Dillon Boy			6			1
Danko	YU	1917	O Feniks, M Danica, OO Caid		1				1
Sokol	YU	1920	O Bluff, OO Caid, MO Toni		1				1
Gladiator	US	1907	O Caid, M Iva Dee, OO Highwood, OOO Nutwood						
Posilni	YU	1918	O Gladiator, M Silent Rhythmic, OO Caid		2				6
Uskok	YU	1919	O Gladiator, M Silent Rhythmic, OO Caid		2				2
Makčkfilko	YU	1917	O Gladiator, M Marion A., OO Caid		1				2
Vardar	YU	1919	O Gladiator, M Marion A., OO Caid		3				5
Juriš	YU	1921	O Gladiator, M Jere, OO Caid		1				2
Rodaun	IT	1917	O Ernest Axtell, OO Axtell, MO Dillon Boy, OOOO George Wilkes		4				12
Nepomuk	HU	1912	O Border Knight, OO Bingen, OOO May King, OMO Peter the Great		2				2

SI-reg – slovenski register, YU-reg – jugoslovanski register, X-reg – drugi ali neznani register

Tabela 15: *Žrebci, ki so plemeni, in število njihovih potomcev v prvi in drugi generaciji (nadalj.)*

Žrbec	Izvor	Leto roj.	Pomembnejši predniki v poreklu	Št. sinov/hčera		Št. vnukov/vnukinj	
				Sl-reg	YU-reg	Sl-reg	YU-reg
Peter Mozart	US	1913	O Peter the Great, MO Moko, MOO Baron Wilkes	5			10
Plunger jr.	AT	1916	O The Plunger, OOO Wilkes, MOO Red Wilkes	11	1		59
Geldorados	HU	1921	O Sealskin Francisco, OO San Francisco	7			
Casanova	AT	1921	O Vandetta	1			1
Dregely	HU	1908	O Dillon Boy, OO Baron Dillon, OOO Baron Wilkes, OOOO George Wilkes	2			6
Re-contr	AT	1917	O Ernest Axtell, OO Axtell, OOO William L, OOOO George Wilkes	3			5
Elsö	HU	1923	O Granat, OO Caid	5			32
Baka	HU	1915	O Bohun, OO Caid	6	1		71
Ossi	AT	1928	O Baka, MO Peter the Great, OOO Caid	9			11
Olko	SI	1938	O Baka, MO Monte Christo, OOO Caid	47	1		41
Peter Pilot	YU	1931	O Peter Mozart, M Prima, OO Peter the Great	1			
Go-on	AT	1928	O Plunger jr., OO The Plunger, MO Lord Revelstoke	20			30
Lumpaci V.	HU	1925	O Jo-jo, OO The Plunger, MO Caid	7			16
Johnny	AT	1929	O Gordon Peter, OO Peter the Great	15		1	20
Pufin	SI	1937	O Baka, MM Pavlina, OOO Caid, MOO Gladiator, MMO Vaselin	1			5
Armaphon	AT	1929	OM Lilly Caid, OMO Caid, MOO Moko	5			15
Jon	AT	1924	OO Wig Wag, OOO Wiggins, OOOOO Hamblonian	3			1
Asso di Briscola	IT	1939	O Brevere, OO Peter the Brewer, OOO Peter the Great, OMO Guy Axworthy	44			40
Šejk	YU	1943	O Heia, OOO Dakota, MOO Lord Revelstoke, MMO Boreazelle	20			17
Ipoly	HU	1934	OO Lord Gayton, OOO Gayton, MMO Hamblerton	31			110
Diyjak	YU	1942	O Ipoly, MO Elsö, MMO Re-contr	4			
Nazor	YU	1941	O Ipoly, OOO Lord Gayton, MOO Dillon Boy	6			5
Naprej	YU	1942	O Ipoly, OOO Lord Gayton, MOO Dillon Boy	11		1	5
Ficzko	HU	1937	OO Dave Halle, OOO Peter the Great	68			107
Animo	YU	1946	O Ficzko, MOO Gordon Peter, OOOO Peter the Great	14			2
Ano	YU	1947	O Ficzko, MOO Gordon Peter, OOOO Peter the Great	3			1
Deauville II	FR	1947	OOO Peter Scott, OOOO Peter the Great	69	1		79
Doberdo	IT	1940	OOO Guy Axworthy, MMO Truax	53			77
Etrusker	DE	1949	OOO Guy Axworthy	24			46

Sl-reg – slovenski register, YU-reg – jugoslovanski register, X-reg – drugi ali neznan register

Tabela 16: Žrebci, ki so plemenili, in število njihovih potomcev v prvi in drugi generaciji (nadaj.)

Žrebec	Izvor	Leto roj.	Pomembnejši predniki v poreklu	St. sinov/hčera			St. vnukov/vnučinj		
				SI-reg	YU-reg	X-reg	SI-reg	YU-reg	X-reg
Lundič	SI	1958	O Doberdo, MMO Ipoly, OOOO Guy Axworthy	23			6	29	
Jagor	SI	1959	O Doberdo, MO Ipoly, OOOO Guy Axworthy	3				17	
Armal	SI	1959	O Doberdo, MO Ficzkó, MMO Ipoly, OOOO Guy Axworthy	5					
Navole	IT	1961	OO Spencer, MOO Peter Volo	113			37	130	
Speedy Attraction	US	1969	O Speedy Scott, OO Speedster, OOO Rodney, MOO Dillon Axworthy	153		1	229	120	3
Bartlett	US	1971	O Star's Pride, OO WorthyBoy, OOO Volomite, MO Hoot Mon, MOO Scotland	3			16	5	
Dingo	SI	1969	OO Star's Pride, OO WorthyBoy, MMO Ficzkó	51			50	55	1
Durbar II	FR	1969	OO Carioca II, MO Fandango	29			25	22	
Taiant II	FR	1971	O Grandvilliers II, OOO Sam Williams, OOOO Peter Scott	24		7	33		
Proud Lindy	US	1978	O Lindys Pride, OO Star's Pride, OOO Worthy Boy, OMO Spencer Scott, 29 MO Jamie	68			103	1	
Scurry Lobell	US	1987	O Joie De Vie, OO Super Bowl, OOO Star's Pride, MOO Star's Pride, MMO 88 Speedster				115		
Cowardly Lion	US	1981	O Nevele Pride, OO Star's Pride, OOO Worthy Boy, MOO Victory Song	45			28		
Dynamite Lobell	US	1984	O Speedy Crown, OO Speedy Scot, OOO Speedster, OMO Florican, MOO 203 Victory Song				237		
Cavendish Lobell	US	1984	O Speedy Crown, OO Speedy Scot, OOO Speedster, OMO Florican, MOO 67 Victory Song				46		
Meadow Meritme	US	1986	OOO Speedy Scott, OMO Super Bowl, MMO Nevele Pride	32			9		
Sparks Nevada	SE	1987	O Count's Pride, OO Speedy Count, OOO Speedster, OMO Star's Pride	25			5		
Keystone Tornado	US	1989	O Speed Bowl, OO Super Bowl, MO Speedster, OOO Star's Pride, OMO 35 Speedster				12		
On the Top	IT	1989	OOO Speedy Scott, OMO Star's Pride	59			18		
Benjamin C Lee	US	1990	O Worthy Bowl, OO Super Bowl, OOO Star's Pride, OMO Speedster, MOO 34 Speedy Count	34			23		
Call A Truce	US	1990	OO Speedy Crown, MO Florican, OOO Speedy Scot, OMO Star's Pride	56			33		
Mystical Crown	US	1990	O Crowning Point, OO Speedy Crown, MO Bonefish, OOO Speedy Scot, 50 MOO Nevele Pride				4		
Gerdt November	DE	1993	O Diamond Way, OO Super Way, MO Speedy Crown, OOO Super Bowl, 116 MOO Speedy Scot			1	29		
Victory Scream	US	1993	O Valley Victory, OO Baltic Speed, OOO Speedy Somolli, MOO Speedy 39 Crown				5		
Sierra Ranger	US	1995	O Sierra Kosmos, OO Nearly Perfect, OOO Songcan, MOO Speedster	23			5		
Duras	SI	1988	O Meadow Nevele, OO Nevele Pride, MO Dingo, OOO Star's Pride, MOM 18 Distinta				5		
Den MS	SI	1998	O Scurry Lobell, OO Joie De Vie, MO Dynamite Lobell, OOO Super Bowl, 34 OMO Nevele Pride				2		

SI-reg – slovenski register, YU-reg – jugoslovanski register, X-reg – drugi ali neznani register

V 70-ih in 80-ih letih so bili za plemenjake v Ljutomeru uporabljeni Navole (iz Italije), Speedy Attraction in Bartlett (oba ameriška kasača) ter domači Dingo (Mesarič, 2014). Speedy Attraction ima med temi v rodovniku ljutomerskega kasača največ potomstva, 154 otrok in čez 350 vnukov, pa tudi Dingo ima kot domači žrebec kar precej potomcev, 51 otrok in preko 100 vnukov (tabela 16). Speedy Attraction je med deset najvplivnejšimi predniki v populaciji ljutomerskega kasača v obdobju 1992–2013 (tabela 6), Navole je pri žrebcih med vplivnimi predniki na 29. mestu (tabela 12), pri kobilah pa na 14. mestu (tabela 13). V zadnjih 20 letih je v populaciji ljutomerskega kasača plemenilo kar nekaj žrebcev, v tabeli 16 se prično s Scurry Lobellom. Večinoma gre za ameriške kasače, Meadow Meritime je iz Švedske, On the Top iz Italije, Gerd November iz Nemčije ter dva domača žrebca Duras in Den MS. Dynamite Lobell, Gerd November in Scurry Lobell imajo v rodovniku največ potomcev, ostali bistveno manj. Gerd November in Scurry Lobell sta med vplivnimi predniki v obdobju 1992–2013 precej visoko, tako pri kobilah kot žrebcih (tabeli 12 in 13), medtem ko Dynamite Lobella sploh ni med vplivnimi predniki, saj je njegov genetski prispevek kompletno zajet v prispevku njegovega očeta Speedy Crowna in matere Darmiss. Speedy Crown je namreč med najvplivnejšimi predniki v obdobju 1992–2013 na prvem oz. drugem mestu, Darmiss pa je edina kobila med prvih deset vplivnih prednikov (tabela 6).

Sklepi

Ljutomerski kasač je kasaška pasma, za razvoj katere so zaslužni rejci - kmetje. Njihova želja po vse hitrejših konjih je bila vzrok za uporabo tujih žrebcev, predvsem ameriških kasačev. Zgodnji razvoj pasme ima vse »zasnove« nastanka sodobne standardizirane pasme, le da njene rodovniške knjige niso nikoli zaprli za vpis križancev, saj je med pogoji za vpis v register žrebet in kasneje v rodovniško knjigo ljutomerske pasme neprekinjena sorodstvena linija po ženski strani z eno od izvornih kobil. Eden od razlogov za to je na vsak način maloštevilnost pasme, drugi pa težnja po vedno boljših rezultatih na kasaški stezi.

Pasma ljutomerski kasač zaradi uporabe tujih kasaških žrebcev izgublja izvirne gene. Na osnovi analize porekla današnja populacija vsebuje le še 12 % izvornih genov in 86 % genov ameriškega kasača. Tako pri kobilah kot pri žrebcih je prvih deset najvplivnejših prednikov ameriških kasačev, ki skupaj prispevajo v sklad genov populacije blizu 60 % genetske raznolikosti. Med vplivnimi predniki se najdejo tudi kobile izvornih linij, a je njihov prispevek majhen.

Vendar pa pasma ni le njen sklad genov, temveč tudi njena interakcija z okoljem. Pasma ljutomerski kasač so na vsak način oblikovali kmečki rejci, ki so med tednom svoje konje uporabljali za delo, ob koncu tedna pa za zabavo tekmovali z njimi. V času avstro-ogrske monarhije so imele dobre uvrstitve ljutomerskih konj na dirkališču v Gradcu ali na Dunaju velik vpliv tudi na narodovo zavest. Reja hitrih konj ima na Murskem polju dolgo tradicijo, saj hitre konje s tega območja omenja že Valvazor v Slavi vojvodine Kranjske. Ljutomerski kasač tako nima le stoletje in pol dolgo zgodovino, temveč precej daljšo.

Viri

- Boichard D. 2002. PEDIG: a fortran package for pedigree analysis suited for large populations. V: Proceedings of the 7th World Congress on Genetics Applied to Livestock Production, Montpellier, 2002-08-19/23, Castanet-Tolosan, INRA, 32: 525–528.
- Boichard D., Maignel L., Verrier E. 1997. The value of using probabilities of gene origin to measure genetic variability in a population. *Genet. Sel. Evol.*, 29: 5–23.
- Bowling A.T., Ruvinsky A. 2007. Genetic aspects of domestication, breeds and their origin. V: The genetics of the horse. A. T. Bowling and A. Ruvinsky (eds.). Oxon, CAB International: 25–51.
- Jakelj G. 1952a. O zgodovini kasačev in razvoju kasaštva v okolici Ljutomera. *Živinorejec*, 2: 182–194.
- Jakelj G. 1952b. O zgodovini kasačev in razvoju kasaštva v okolici Ljutomera (nadaljevanje). *Živinorejec*, 2: 224–229.
- Jurkovič J. 1963. Ljutomerski kasač: prilog poznavanju razvitka i stanja uzgoja. Dokt. disert., Sarajevo, Univerza u Sarajevu, Veterinarska fakulteta, Zavod za zootehniko i zoohigijeno: 208 str.
- Lacy R.C. 1989. Analysis of founder representation in pedigrees: Founder equivalents and founder genome equivalents. *Zoo Biology*, 8: 111–123.
- Mesarič M. 2014. Razvoj reje ljutomerskega kasača. Ob 140. letnici kasaškega kluba Ljutomer. (tipkopis).
- Nepodpisano 1881a. Iz Ljutomera (naši konji). *Slovenski gospodar* 15, 19: 149. <http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-BSOYEEEEQ>.
- Nepodpisano 1881b. Iz Ljutomera (naši konji). *Slovenski gospodar* 15, 21: 164–165. <http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-I3GXHDWO>.
- Nepodpisano 1881c. Iz Ljutomera (naši konji). *Slovenski gospodar* 15, 22 : 170–171. <http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-ROTKBQN8>.
- Nepodpisano 1881d. Iz Ljutomera (naši konji). *Slovenski gospodar* 15, 24: 187. <http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-EYNShVDM>.
- Nepodpisano 1925. Kolo jahača in vozača v Ljutomeru 1875–1925. *Konjerejec* 1, 4: 1–6.
- Slavič A. 1936. Iz zgodovine reje kasaških konj v okolici Ljutomera. *Konjerejec dravske banovine*. Letno poročilo za leto 1935 in 1936: 38–52.
- Slavič J. 2011. *Traber-Zuchtbuch 1897–1909*. Ljutomer, 11. str. (tipkopis).
- Spontenberg D.P. 2007. Genetic resources and their conservation. V: The genetics of the horse. A. T. Bowling and A. Ruvinsky (eds.). Oxon, CAB International: 387–410.
- Valera M., Molina A., Gutiérrez J., Gómez J., Goyache F. 2005. Pedigree analysis in the Andalusian horse: population structure, genetic variability and influence of the Carthusian strain. *Livest. Prod. Sci.*, 95: 57–66.

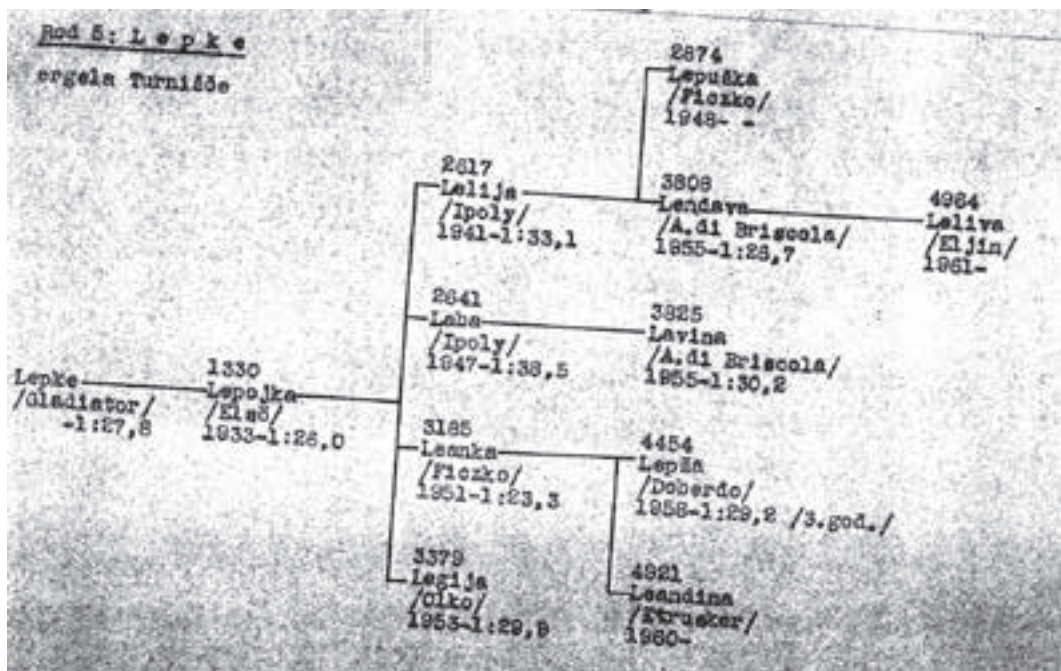
LJUTOMERSKI KASAČ – LINIJA LEPKE

Vlado Žnidarič, ing. kmet.

Uvod

Pasma Ljutomerski kasač praznuje 140-letnico. Tvorci ljutomerskega kasača so izvorni rodovi kobil. Dr. Jurkovič v svojem doktorskem delu navaja 29 rodov kobil iz kmečke reje in 12 rodov kobil iz kobilarne Turnišče, od katerih jih je danes žal ohranjenih le še 11.

Namen prispevka je predstaviti enega izmed trenutno najštevilnejših in tudi najuspešnejših rodov z oznako »L« oz. uradno je to rod »LEPKE«, katere začetnica je kobila Lepke (Gladiator, roj. 1916, slika 1) – jugoslovanski kasač, ki se po materini strani nadaljuje s potomkami LEPOJKA (Elsö, roj. 1933) – LABA (Ipoly, roj. 1947) – LABINA (Deauville II, roj. 1957). Imena omenjenih kobil nepoznavalcem ne povedo veliko, saj so te kobile in njih potomci živeli in dirkali pretežno v obdobju med vojnama oz. v 50. letih prejšnjega stoletja.

Slika 1: Rod kobile Lepke iz kobilarne Turnišče (vir: Jurkovič, 1963)

Izvor kobile Lepke

V zapisih – rodovnikih je razvidno, da bi rod LEPKE lahko kar preimenovali ali podaljšali s kobilo Marion A., ki je bila na območje nekdanje Jugoslavije uvožena v letih okrog 1900 iz Amerike. Marion A. je dosegla zavidljiv rekord 1:25,9, njen rodovnik pa sega do Hambletoniana (slika 3), ki ga smatramo kot začetnika kasaštva. Ime Marion A., kot matere kobile LEPKE, se namreč pojavi v rodovniku kobile Liboje (slika 2), katere mater – kobilo LEANKO je iz Turnišča odkupil rejec Joško Slavič iz Bunčan. V verodostojnost porekla ne gre dvomiti, izpisek iz matične knjige kasačev (poreklo), izdan za kobilo Libojko (potomko Leanke), je namreč lastnoročno podpisal dr. Veble, eden najbolj znanih rodovničarjev kasačev v Sloveniji (slika 2), v njem pa je kobila Marion A. navedena kot mati kobile Lepke.

Slika 2: Rodovnik kobile Liboje - izpis iz matične knjige kasačev

MARION A M. STANDARD BRED.

MARION A. STANDARD BRED.	WINDSOR OF 1887 STANDARD BRED.	ALBION OF 1887 STANDARD BRED.	AMERICAN OF 1887 STANDARD BRED.	AMERICAN OF 1887 STANDARD BRED.	AMERICAN OF 1887 STANDARD BRED.	AMERICAN OF 1887 STANDARD BRED.
			AMERICAN OF 1887 STANDARD BRED.	AMERICAN OF 1887 STANDARD BRED.	AMERICAN OF 1887 STANDARD BRED.	AMERICAN OF 1887 STANDARD BRED.
			AMERICAN OF 1887 STANDARD BRED.	AMERICAN OF 1887 STANDARD BRED.	AMERICAN OF 1887 STANDARD BRED.	AMERICAN OF 1887 STANDARD BRED.
			AMERICAN OF 1887 STANDARD BRED.	AMERICAN OF 1887 STANDARD BRED.	AMERICAN OF 1887 STANDARD BRED.	AMERICAN OF 1887 STANDARD BRED.

Slika 3: Rodovnik kobile Marion A. (vir: <http://allbreedpedigree.com>)

Potomke kobile Lepke so prehodile hleve od Đjundjerskega v Kulpinu (Vojvodina) do kobilarne Turnišče pri Ptuju in končale v hlevih ljutomerskih rejcev. Ti so v želji po uspešnejših rezultatih bili pripravljeni kar dobro plačati kakovosten kasaški material, ki je v Turnišču vsekakor bil. To je uspelo le redkim; poleg že omenjenega nakupa Leanke s strani Joška Slaviča, sta v Turnišču kupila kvalitetne kobilo še: Marko Slavič iz Ključarovcev – DISTINTO in Franc Osterc iz Križevca – LABO. V kobilarni Turnišče dobre kobile ni bilo zlahka kupiti.

Iz vzroka »kulaštva« (zaničljiva oznaka za kmeta) vodilni v kobilarni niso hoteli prodati konj ljutomerskim kmetom, čeprav so bili ti te konje pripravljeni preplačati, so jih vseeno v paketu preselili v Pik Tamiš – Pančevo, odplačevali pa so jih z odmaknjenim plačilom in možnostjo plačila s starimi kmetijskimi stroji (zapisano po ustnem izročilu ljutomerskih konjerejcev).

Pomembni potomci po rodu Lepke

Jurkovič v svojem doktorskem delu kot pomembno in kakovostno predstavnico rodu Lepke v Turnišču navaja kobilo Lepšo – potomko Leanke, ki pa je bila žal v letu 1962 prodana v Italijo. Kot triletnica je v Beogradu dosegla rekord 1:29,2. Kot pomembno plemensko kobilo Jurkovič navaja že omenjeno Leanko, ki je dosegla rekord 1:23,3, zmagala pa je tudi na kasaškem maratonu (4.000 m). Njeni rezultati v reji Joška Slaviča so bili boljši, kot jih je dosegala v kobilarni Turnišče.

Predhodnica največjega dela rodu LEPKE, ki še teče v Sloveniji, je kobila LABINA rejcev Franca in Antona Osterca iz Križevca, ki je v letih 1962-1971 dala pet odličnih potomcev.

1. Žrebec LASON (Armal), roj. 1967, ki je bil dober kasaški konj, s katerim je uspehe nizal voznik Pogačar iz Ljubljane.
2. Kobila LAVINICA (Etrusker), roj. 1962, leta 1964 tudi prvakinja Slovenije. S to kobilo je tekmovala Beba Marjanovič ob pomoči trenerja Jerneja Bolkoviča. Perspektivno kobilo je nato po odhodu na Švedsko s seboj vzela družina Kovačič iz Meljskega hriba (Maribor) in je sigurno kobila, ki je pustila največji pečat ljutomerskega kasača v Evropi. Kobila je namreč na Švedskem dala dva potomca, in sicer Lady Labino leta 1969 (oče Ego Hanover) in žrebca Lord Stepa. Lady Labina je pomembna predvsem iz razloga, da je ostala kot plemenska kobila na Švedskem, vpisana v švedski register, dala dvanajst potomcev, od katerih le eden ni prišel na stezo, vsi ostali so tekli in dosegli tistikrat za nas čas pod še magičnih 1:20. Najuspešnejši G.R.Liron je dosegel poleg časa 1:14,6 še zaslužek 612.000 SEK. Mimogrede v svetu je čas 1:14,6 pomenil magično mejo, kajti preračunan na miljo znaša 2:00,0. Pomembnost Lavinice preko Lady Labine je tako tudi v tem, da je na Švedskem kar pet njenih potomcev teklo pod 1:13,5; najhitrejši G.R.Lime (Mr. Novak) celo 1:12,4, kar je najhitrejši čas potomcev ljutomerskih kasačev. Omeniti velja še potomce: G.R.Bobby (Probe) 1:13,4 zaslužek čez 1 mio SEK, G.R.Lemon (Mr. Novak) 1:13,1, G.R.Agaton (Spotlite Lobell) 1:13,5, Fire Taff (Gidde Paloma) 1:13,1.

Kasaški potomec Lavinice, ob katerem se moram ustaviti, je Lord Step – vpisan v švedski in slovenski register. Dosegel je drugo mesto v slovenskem derbiju 1974 ob 100 letnici ljutomerskega kasača, kot pa dokazujejo sedanji dokumenti, je poleg slovenskega bogatil tudi švedski register. Lavinica se je po končani športni in plemenski poti skupno z novim lastnikom Lojzetom Špindlerjem vrnila v Slovenijo leta 1972, breja z žrebcom Persching (1:13), vendar je na žalost žrebe poginilo zaradi okužbe s tetanusom. Do tega časa še na slovenskem ni bilo pripuščene kobile s tako kakovostnim žrebcom. Tudi v Sloveniji je Lavinica dala kar nekaj prepoznavnih potomcev, med njimi Ladinga, Lavi, Lavinico A – iz te veje so danes poznani še L Quen, Labamba, Lariss, Lea Truce, Lemon Ice in Lucky Boy.

3. Kobila LABINKA (Dick Johnson), roj. 1967, je bila ena najboljših tekmovalnih kobil Konrada Hojsa – prleškega mesarja v Ljubljani, ki je v letih 1970 do 1985 pustil enega največjih pečatov kasaškemu športu v Sloveniji. Po uspehih z Labinko je uspehe nizal še z Labizono, Labinom in itd. Labinka se je po končani tekmovalni karieri vrnila v matični Osterčev hlev v Križevce, prvi potomec Labino pa je nadomestil njeno mesto v tekmovalnem hlevu g. Hojsa in kot triletnik leta 1977 postavil rekord Jugoslavije 1:21,4. Poleg šestih žrebcev je Labinka dala le eno kobilo LEOPOLDINO, ki je leta 1983 pristala v hlevu Žnidarič za namen razploda. Od osmih potomcev sta pečat kasaškemu športu pustili Lariosa kot tekmovalka in Lixa kot plemenska kobila. Iz te veje so znani potomci Legolas, Las Palmas in Lets go, od mlajše generacije pa kobili Lil Kim in Lotte.
4. Kobila LABI (Dick Johnson), roj. 1970, s katero je tekmoval in se dobro uvrščal sedanji štarter KK Ljutomer Branko Seršen. Labi je dala kot najboljšo potomko kobilo Lombardio, s katero se je ponašal voznik Jože Hercog. Ta veja sodeluje danes v dirkah preko potomcev kobile Lambrene, pomembne potomke pa so še kobile: La Luna, Lady Luna in Lenta (zmagovalka slovenskega derbija 1996)
5. Kobila LABIZONA (Bison), roj. 1971, je bila ena najboljših tekmovalnih kobil in zmagovalka derbija 1975. Prva generacija številnih potomcev Labizone je razočarala, vtis je popravila le kobila Lortina, ki je dala večkratno zmagovalko Leono II, ki je proslavila takrat začetke na kasaških poligonih - Slavka Makovca in Lassa Red, zmagovalko derbija 1993. Iz te veje so znani še Leona III, Leona IV, Leonidas OZ, Lary King, Lenny Joe.

Rod ljutomerskih kasačev Lepke je danes še prisoten v hlevih:

- Makovec – Ljutomer
- Žnidarič – Stara Nova vas
- Osterc – Križevci
- Hanžekovič – Veržej
- Heric – Kokoriči
- Moleh – Lukavci
- Murota – Bunčani
- Lovrenčič – Pernica
- Seršen – Banovci
- Sagaj – Ključarovci
- Sodec – Logarovci
- in rejci na področju Šentjerneja Novak, Antončič ...

Še najhitrejši konji rodu LEPKE:

• Leonidas OZ 1:14,4	• Larry King 1:15,4
• Las Palmas 1:14,8	• La Luna 1:14,9
• Lets go 1:15,7	• Lady Luna 1:14,8
• Lariosa 1:18,3	• Lariss 1:17,6
• Leona II 1:16,5	• Lucky Boy 1:15,2
• Leona III 1:16,3	• Lora 1:16,1
• Leona IV 1:18,6	• Lenta 1:16,3
• Lassa Red 1:19,6	

Zaključek

Rod Ljutomerskega kasača »LEPKE« je eden najštevilčnejših in tudi najhitrejših, ne le na območju Slovenije; najhitrejši konj s koreninami Ljutomerskega kasača izhaja iz tega rodu, G.R.LIME (1:12,4; 936.000 SEK) je uspehe dosegal na Švedskem.

V prispevku so v največji meri upoštevani konji, potomci kobile Labine (roj. 1957, Deauville II), saj so le-ti najštevilčnejši v Sloveniji. Ker je kobila potomka francoskega žrebca in se njeno potomstvo dobro kosa s konkurenco, je tudi to dokaz, da nam ni treba zanemariti lastnega plemenskega materiala in na vrat na nos uvažati povprečnih tujih kobil, pač pa lahko z uporabo domačih plemenskih kobil in z izbiro primernih žrebcev po nam dostopnih cenah, pričakujemo vrhunskega tekmovalnega konja.

Viri

- Koledarji in registri kasaških konj Kasaške zveze Slovenije
- Spletna stran ZDKCS
- Spletna stran Blodbanken
- Spletna stran UKSS
- Spletna stran KZS
- Osebni arhiv Vlado Žnidarič
- Ustno izročilo rejcev
- Arhiv Kasaškega kluba Ljutomer
- Doktorsko delo Jože Jurkovič, Ljutomerski kasač, Prilog poznavanju razvitka i stanja uzgoja

DOLGA POT UVELJAVITVE LJUTOMERSKE KONJEREJE

*Marija Hernja Masten, univ. dipl. zgodovinarica
Muzej Ljutomerski kasač, Kasaški klub Ljutomer*

Uvod

Pred letom 2012 in odprtjem muzeja Ljutomerski kasač, ki deluje v sklopu Kasaškega kluba Ljutomer, je bilo delo usmerjeno v zbiranje gradiva. Že desetletja pa je potekalo tudi proučevanje in zbiranje virov. Sedaj to delo opravljata raziskovalki, upokojena arhivistka Marija Hernja Masten in zgodovinarica Monika Čuš, ki strokovno ureja in skrbi za muzej. Muzej je ob odprtju slovenski javnosti predstavil tudi nekaj povsem novih, neznanih in neobjavljenih virov, ki sta jih odkrili v Štajerskem deželni arhivu v Gradcu v fondu Štajerske kmetijske družbe. Naj omenimo le dva. To sta dvojezična plakata dirk iz let 1874 in 1875, ki sta pojasnila številna vprašanja Angelosa Baša ob pisanju knjige o ljutomerskih konjskih dirkah.¹

Obe navedeni sta z raziskovalnim delom v Gradcu nadaljevali. Izkazalo se je, da so le prva leta delovanja Kasaškega društva Ljutomer bila vezana na Štajersko kmetijsko družbo.

V tem prispevku je avtorica osvetlila nekatera vprašanja, ki pojasnjujejo raznovrstnost virov in njihovih ustvarjalcev ter njihovo medsebojno povezanost, ki se nanašajo na vprašanje umeščenosti konjereje v kmetijsko in vojaško politiko. Pri tem se odpira tudi zanimivo vprašanje konjske pasme angleški ljutomerčan (englischer Luttenberger), ki pa ga bo potrebno v bodočnosti še natančneje raziskati.

Konjereja v pristojnosti vojske do 1868

Konjereja je bila do zemljiške odveze leta 1848 v rokah zemljiških gosposčin. Številne vojne, ki jih je Avstrija bojevala proti Turkom, Francozom in Prusom, so stanje konj v državi v cesarskih konjeniških regimentih, pri topništvu in pri pregah, kjer so bili konji nujno potrebni, zdesetkale na minimum. Kmečka konjereja je bila zaradi vojaških, priprežnih obveznosti in raznih epidemij v avstrijskih dednih deželah popolnoma izčrpana.²

¹ Angelos Baš, Ljutomerske konjske dirke, Maribor.

² Franz Josef Schopf, Die Landwirtschaft in den deutschen, Bömischen und Galizischen Provinzen des österreichischen Kaiserstaates in ihrer gesetzlichen Verfassung dargestellt. Für Behörden und Landwirthe, Wien, 1835. Theil I, II, III: <http://books.google.si/books> (dalje Schopf, Landwirtschaft). Uporabljena so poglavja z raznimi gesli konj, podkovske šole, vojaški konji, veterina in zaščita konjev, pospeševanje konjereje, konjski sejmi, prodaja in izvoz, promet in drugo, kjer je navedena tudi zakonodaja, uporabljena v tem članku.

Zakonsko je prve konkretnejše ukrepe na področju konjereje začel izvajati cesar Karel VI. (1711–1740). Vojaške potrebe po konjih so bile velike, konjenica izčrpana, zato je bil izvoz konj z zagroženo kaznijo strogo prepovedan. 5. januarja 1736 je bila izdana odredba, s katero je bila skrb za dvig in pospeševanje konjereje prenesena na dežele, ki so morale nabaviti dobre plemenske žrebce in močne kobile – matere, ki naj bi dajale dober prirastek za opremo vojaških konjeniških enot (Remonten). Po tej odredbi so se vojaške enote s konji preskrbovale na deželni ravni. Odredba iz leta 1755 pa je zahtevala od gosposčin, da so glede na njihovo velikost nabavile določeno število komisijsko pregledanih in izbranih plemenskih žrebcev, ki so bili namenjeni za potrebe podložnikov.³

13. avgusta 1763 je cesarica Marija Terezija izdala generalni patent o dvigu in pospeševanju konjereje.⁴ Odredba je vodstvo v konjereji postavila pod enotno vojaško upravo, urejena je bila nabava in oddaja dobrih plemenskih žrebcev za kmečka okolja. Izvedena je bila vzreja in selekcija dobrih kobil, ki so bile vpisane v register, ter evidence, da so jih pripuščali le k žigosanim žrebce. Ozemlje monarhije je bilo razdeljeno na tako imenovane kobilarniške distrikte (Gestütsdistrict).

Pri nekaterih vojaških konjeniških odredih so sprva imeli lastne plemenske žrebce. Pripust so opravili v mesecu marcu, kjer so pripustili 30 do 40 najlepših kobil, ki so ostale v vojaški enoti še vse do desetega meseca brejosti. Žrebeta so ostala z materami pri vojaških enotah do enega leta. Potem so jih odbrali in odpeljali v deželne kobilarne; najlepše žrebce so v tretjem letu dodelili v deželne konjušnice, najboljše kobile in konje so dodelili regimentom, slabše pa so bile za prodajo. Te tako imenovane vojaške kobilarne pri konjeniških regimentih (Militärgestüte bei Cavallerie Regimenten) so leta 1870 ukinili. Razlogi so bili pogosto obolela žrebeta, pomanjkanje hlevov in nezadostna nega.

Da bi olajšali prodajo konj in nabavo za vojaške namene ter pospešili konjerejo, je bil leta 1767 sprejet dekret o uvedbi konjskih živinskih sejmov (Rossmarkt). Ljutomer je imel štiri letne sejme (10. marec, 7. april, 9. junij in 22. september), ki so v mesto pripeljali številne kupce in prodajalce.⁵

Cesar Jožef II. je leta 1789 imenoval komisijo, ki je v deželah monarhije opravljala kontrolo in popis vseh pripustne – plemenitnih postaj pri zasebnikih. Sposobne žrebce za razplod so izbrali in označili z vžganim trikotnikom pod grivo, nesposobnim pa so v stegno vžgali nulo. V deželah je bilo nastavljenih 400 deželnih plemenskih žrebcev. V korist zasebnih rejcev so bile določene fiksne odkupne cene. Od leta 1788 so bili v vseh deželah monarhije ustanovljeni vojaški plemenilni in konjeniški depoji (Beschäl-und Remontierungsdepots). Deželne vojaške ustanove so vodili Remontierungsoficire, častniki in določeno število pri vojski zaposlenih hlevarjev.

Znani teoretik konjereje in ustanovitelj veterinarske fakultete na Dunaju Johann Gottlieb Wolstein je napisal več del o vzreji konjev, leta 1780 o vzreji žrebet in leta 1788 o vojaškem

3 Prepoved pripuščanja k nežigosanim žrebce je določalo več cesarskih odredb (23. 8. 1755, 14. 6. 1756 in 24. 4. 1760).

4 StLA, Patent zur Hebung der Pferdezzucht, 13. August 1763.

5 Schopf, Die Landwirtschaft, Wien 1835, Dritter Theil, pogl. 1134 Pferdemarkt. Primerjaj Carl Schmutz, Historisch-topographisches Lexicon von Steiermark, Gratz 1822, s. 471–472, Luttenberg.

in meščanskem konju.⁶ Njegova navodila o reji žrebet so prevedli v druge jezike monarhije ter jih razdelili med privatne konjerejce. Vsi okrožni uradi pa so dobili navodilo o ravnanju z žrebci in o selekciji kobil.

Vse do tega časa se cesarska vojska ni oskrbovala s konji iz državnih konjušnic, temveč je konje kupovala pri zasebnih kmečkih konjerejcih ali na gosposčinah. Plemenjake so razdelili k privatnim rejcem, ki so na leto dobivali pavšalno plačilo v višini 30 goldinarjev. V letu 1764 je bilo na območju monarhije že 4.000 državnih žrebcev.⁷

Od leta 1783 naprej so bile na območju habsburške monarhije ustanovljene številne državne kobilarne (Berky, Babolna, štajerska kobilarna Piber je bila ustanovljena leta 1798, Mezöhegyes, Radautz). Lipica (ustanovljena leta 1580) je imela kot cesarska kobilara poseben status, čeprav je kot ostale kobilarne oskrbovala vojsko s kobilami in žrebci.

Vse kobilarne so bile vojaške kobilarne in njihova najpomembnejša vloga je bila reja žrebcev, ki so jih nato razdeljevali na deželne plemenilne ustanove. Delo v kobilarnah je bilo poslej osredotočeno tudi na zunanji videz konjev in njihove delovne zmožnosti.

Po končani francoski okupaciji je bila leta 1815 izvedena reorganizacija v vojaških kobilarnah. Avstrija je v letih 1816, 1825, 1827, 1833, 1836, 1843 in 1852 kupila odlične arabske žrebce. Angleške plemenjake so kupili delno na severu Nemčije, delno iz Anglije. Ob pripustu je bil vpeljan skok na povodcu. V kobilarnah so posebno pozornost posvečali kopitom in njihovi negi ter vzgoji podkovačev. Posebej pomembna je bila odredba ljubljanskega gubernija 25. februarja 1820 o plemenitenu v deželi Iliriji z instrukcijo in podukom nižjih častnikov in vojakov.⁸

Marčna revolucija 1848/49 je v konjereji pomenila veliko cezuro. Večina kobilarn je v hudi zimi morala konje preseliti, pri tem so nekatere izgubile skoraj ves vzrejni material, saj so konje morale oddati cesarski vojski.

Po revoluciji se je ponovno začela obnova konjereje. Leta 1858 je bilo registriranih že 2.388 državnih žrebcev. Leta 1857 je bil ustanovljen konjerejski depo v Zagrebu za Hrvaško in Slavonijo, ki je imel tudi velik vpliv na Štajersko. Hiter razvoj v konjereji kaže statistika, po kateri je bilo na Štajerskem leta 1820 zabeleženih 44.752 konjev, v letu 1834 pa že 52.680; povečala sta se tudi izvoz in uvoz konj.⁹

24. marca 1868 so bile vse vojaške kobilarne, vojaški konjeniški depoji za žrebce izvzeti iz uprave vojnega ministrstva in je njihovo delovanje preneseno med civilne upravne organe.

1. januarja 1869 je prevzelo c.-k. kmetijsko ministrstvo prevzelo tudi uradno vse vojaške kobilarne med njimi Radautz, Piber, in vojaške konjeniške depoje za žrebce v Gradcu, na Češkem in drugod, ki so postale državne konjerejske ustanove, vendar so še naprej delovale po vojaških predpisih.¹⁰ Kmetijsko ministrstvo je leta 1898 porabilo za konjerejo (brez Madžarske) 1,7 milijonov goldinarjev.

6 J.G. Wolstein, Von der Zucht der Kriegs-und Bürgerpferde, Wien 1788.

7 Schopf, Die Landwirtschaft, Wien 1835, str. 166.

8 Schopf, Die Landwirtschaft, Wien 1835, Erster Theil, str. 173.

9 Landwirtschaftliche Mittheilungen für Steiermark. Organ für Landwirtschaft und Landeskultur, hrsg LWG für Steiermark, Graz (1821–1935).

10 1784 je bil sprejet predpis, pogoji in način sprejema častnikov, ki delajo v konjerejskih ustanovah.

Konjereja v pristojnosti ministrstva za kmetijstvo

Cesarsko kraljeva štajerska kmetijska družba (ustanovljena 1819)¹¹ je v sklopu deželne kmetijske politike namenjala konjereji posebno pozornost. Na območju današnjega, slovenskega dela Štajerske je pri tem izstopala konjereja v Ljutomeru, saj so zanjo vodili znotraj administracije lastno dokumentacijsko šifro z oznako »Ljutomer; kasaško društvo«. Kakor smo že opisali v prejšnjem poglavju je bila konjereja nivojsko strukturirana in sta ga urejali tako Ministrstvo za kmetijstvo kot Ministrstvo za vojaške zadeve. V sklopu in nadzoru obeh so delovale vse državne deželne žrebčarne, ki so vzrejale čistokrvne plemenske žrebce.

Na nivoju dežele je v okviru namestništva delovala Deželna komisija za konjerejo v Gradcu (Landeskommission für Pferdeezucht), ki je koordinirala delo med ministrstvi, kmetijsko družbo, političnimi okraji ter drugimi organizacijami.

V sklopu štajerske kmetijske družbe je delovalo Konjerejsko društvo za Štajersko (Pferdezucht Verein Steiermark). Član tega društva je bila tudi podružnica c.k. kmetijske družbe v Ljutomeru in Društvo za dirkanje s kobilami v kasu v Ljutomeru (Stuttentrab-Renn-Verein in Luttenberg), registrirano pri štajerskem deželnem namestništvu v Gradcu 26. maja 1875.

Zato so v sklopu arhiva Štajerske kmetijske družbe znotraj skupine »konjereja« registraturne zadeve razvrščene v štiri skupine:

- A. Deželna komisija za konjerejo
- B. Štajersko konjerejsko društvo Gradec
- C. Konjereja – splošno
- D. Ljutomer – Društvo za dirkanje s kobilami v kasu v Ljutomeru

Društvo za dirkanje s kobilami v kasu v Ljutomeru

Začetke dela kasaškega društva Ljutomer je vodstvo naslonilo na kmetijsko družbo. Športno tekmovalni del je združilo z rejskim. Nagrade je prva leta reševalo tudi s podeljevanjem premij za kobile ljutomerskega rejskega okoliša. Na ta način so rešili vprašanje udeležbe na dirkah, hkrati pa je društvo izkoristilo začetni entuziazem novega športa, ki je dajal zagon domači konjereji.

Ohranjena je prošnja kasaškega društva Ljutomer naslovljenega na štajersko kmetijsko družbo za dodelitev sredstev v letu 1876 za izvedbo dirke, v kateri je predsednik Schenkel zapisal:

»Velecenjeni visoki odbor, društvo me je 25. junija tega leta ponovno izvolilo za predsednika in mi naložilo nalogo, da zaprosim pri visoki centrali za vašo naklonjenost, da mlademu društvu priskočite na pomoč, kakor ste mu lani. Vljudno prosimo, da bi nam namenili podporo v obliki subvencije. Zavezuje se, da vam pošljemo vabilo in po končani tekmi tudi obračun ter poročilo. Ljutomer, 7. 7. 1876, Schenkel, predsednik.«

11 Die Feyer des Ersten Decenniums-festes des k.k. Landwirthschafts Gesellschaft in Steiermark im Jahre 1829, Grätz 1829. Slovesni govor ustanovitelja družbe, nadvojvode Janeza navaja potek ustanovitve in namen dela družbe.

V obrazložitvi vloge pa navaja: »S skupno podporo centralnega odbora štajerske kmetijske družbe in privatne iniciative prebivalcev bomo tudi letos pripravili kasaško tekmovanje kobil. Lanskoletno tekmovanje (1875) je dalo razveseljive rezultate. Kmetje so začeli ceniti in spoznavati zmožnosti svojih živali. Opravljenih je bilo več nakupov, vojaški erar je že pred nekaj časa pri nas uredil nakupno postajo konjev za opremo vojaških konjeniških enot. Udeležba vseh razredov je živahna. Toda ni le šport tisti, ki dviguje nivo, temveč ga dviga uporabnost naših konj. Na zadnji seji 25. junija 1876 smo z zavidljivo soglasnostjo sprejeli to spoznanje, da je potrebno z začetim delom vztrajati in nadaljevati z dirkami. To je enkraten poduk za našega kmeta, da spozna in začne ceniti doma vzgojenega, lastnega konja, pa naj gre za težke, jahalne, vprežne, tiste, ki orjejo, vlačijo in se učijo voziti. Posrečilo se nam je že več skromnih poskusov, žal moramo sprejeti dejstvo in resničnost, da živimo v groznem času in smo revni.«¹²

Odbor štajerske kmetijske družbe je kasaškemu društvu 13. julija 1876 odobril 20 goldinarjev v srebru. Društvo je sredstva smelo porabiti le kot državno premijo za najboljše kobile iz rejskega okoliša Ljutomer. Po opravljeni tekmi je moralo društvo na sedež družbe poslati poročilo z rezultati, ki so bili posredovani časopisu in objavljene pogoje ter uradni račun o prejeti vsoti, ki je moral biti po zakonu opremljen in kolkovan, s podpisom predsednika in blagajnika. Društvo je denar prevzelo pri okrajni blagajni v Ljutomeru. Tako je bila tudi to leto zagotovljena izvedba dirke.¹³

Predsednik Schenkel je 13. avgusta 1876 v Gradec poslal natiskan plakat, oziroma vabilo za kasaško dirko, ki je tudi odlično uspela, kakor so kasneje poročali časopisi.¹⁴

Vsakoletna skupščina Štajerske kmetijske družbe je dala pregled dela družbe za preteklo leto. 1876 je bila v Gradcu od 28. in 29. marca 52. redna skupščina c.k. štajerske kmetijske družbe za Štajersko. Poročilo za področje konjereje v letu 1875 navaja: »Skrb za razvoj konjereje, te zelo pomembne proizvodne veje, deluje v okviru c.k. ministrstva za kmetijstvo in c.k. deželne komisije za konjerejo ter Društva za dvig konjereje na Štajerskem s katerima sodeluje centralni odbor Štajerske kmetijske družbe. Družba je prejela od c.k. ministrstva za kmetijstvo in deželnega namestništva določena sredstva za razvoj konjereje. 200 goldinarjev je namenila Društvu za dvig konjereje na Štajerskem, za potujoča predavanja o konjereji, iz deželne dotacije pa je bilo za premije v konjereji namenjenih 360 goldinarjev. Društvu za dirkanje s kobilami v kasu v Ljutomeru je centralni odbor dodelil subvencijo 20 goldinarjev v srebru za premije za vzrejno sposobnih kobil iz konjerejskega okraja Ljutomer.«¹⁵

Leta 1877 je dirkalno društvo Ljutomer v sklopu velike regionalne razstave sodelovalo z nagrado 60 goldinarjev v rejski dirki.¹⁶

12 Steiermärkische Landwirtschafts Gesellschaft (dalje LWG), K 94, H 114, F XXI D, Ljutomer, spis 726–1876, 7.7.1876.

13 StLA, LWG, K 94, H 114, XXI, spis 726–1876, 11.7. in 30.7.1876.

14 StLA, LWG, K 94, H 114, XXI, spis 856 – 1876, 13.8.1876.

15 StLA, LWG, K 93, H 113, XIV, poročilo 52. letne skupščine za leto 1875.

16 StLA, LWG, K 95, H 115, spis 563, tiskan plakat za dirke (glej prispevek M. Čuš v tej publikaciji).

Štajerska kmetijska družba – Deželna komisija za konjerejo na Štajerskem – Društvo za dvig konjereje na Štajerskem

Vsako leto je kmetijska družba že maja obvestila vse svoje kmetijske podružnice, med njimi tudi Ljutomer, o razporedu in poteku premiranja konj, ki so bila nato izvedena v jesenskem terminu.¹⁷ Nato je c.k. namestništvo v Gradcu 7. junija 1876 z dopisom obvestilo centralni odbor štajerske kmetijske družbe v Gradcu o poteku razdeljevanja državnih premij. Družba je prejela 40 okrožnic, ki so se nanašale na letno razdeljevanje državnih premij. Razdelitev v konjereji se je opravila po objavi, občine pa so zastopali njihovi predstavniki.¹⁸

Odbor štajerske kmetijske družbe je deželni komisiji za konjerejo v Gradcu za tekoče leto sporočil imena članov. V konjerejsko komisijo za ocenjevanje konj in razdeljevanje premij so bili za leto 1876 imenovani: za okraj Irding, J. Gabriel predstojnik okrajnega zastopa Irding, za Dobl Max baron Waschington, veleposestnik iz Pölsa, za okraj Ilz dr. Karl Bayer, posestnik v Welsdorfu, in za okraj Ljutomer Jožef Steirer, Ljutomerski župan.

Istčasno je kmetijska družba pisno obvestila člane komisij o njihovem imenovanju s prošnjo, da potrdijo in sprejmejo kandidaturo in da so pripravljeni opravljati delo člana komisije.¹⁹

»Spoštovani gospod Steirer, obveščamo Vas, da ste bili s strani Štajerske kmetijske družbe imenovani v komisijo za konjerejo in podelitev državnih nagrad - premij. Razdelitev državnih nagrad za konjerejo je bila v Ljutomeru za težke-vozne in jahalne konje 9. septembra 1876.²⁰ V komisiji delujete kot član ocenjevalne žirije štajerske deželne družbe, zato vas prosimo, da zastopate prejeta navodila in nam po končanem premiranju in razstavi nemudoma pošljete poročilo.«²¹

Premije v konjereji so se podeljevale za najboljše in najlepše konje v raznih kategorijah. Ob uvedbi v 18. stoletju so bile namenjene izključno kmetom in bogati kmetje, graščine in veleposesti se zanje niso smeli potegovati.

Pri premiranjih je sodelovalo tudi Društvo za dvig konjereje na Štajerskem, ki je imelo sedež v Gradcu. Društvo se je financiralo iz dotacij dežele in države. V letu 1876 jim je bilo odobrenih 360 goldinarjev, ki so jih namenili za premije v konjereji.²² Društvo za dvig konjereje je na svoje letne skupščine vabilo tudi predstavnike kmetijske družbe. V letu 1876 se je kot predstavnik družbe skupščine udeležil Oskar baron von Ciker.²³ Leta 1876 je društvo izdalo zanimivo ilustrirano brošuro z dodano hipološko karto o izvedenem popisu rejskih kobil na Štajerskem v letu 1875.²⁴

Štajersko deželno namestništvo je moralo za področje konjereje upoštevati in izvajati zakonodajo in odredbe ministrstva za kmetijstvo in ministrstva za vojaške zadeve. Aprila

17 StLA, LWG, K 93, H 113, XXI, spis 641, 13. 6. 1876.

18 StLA, LWG, K 93, H 113, XXI, spis 8224, 7. 7. 1876.

19 StLA, LWG, K 93, H 113, XXI, spis 8224, 7. 7. 1876.

20 StLA, LWG, K 94, H 114, XXI, tiskan razpis za 1876.

21 StLA, LWG, K 93, H 113, XXI, spis 781, 26. 7. 1876.

22 StLA, LWG, K 93, H 113, XXI, spis 82-44/1, 3. 2. 1876.

23 StLA, LWG, K 93, H 113, XXI, spis 126, 19. 2. 1876.

24 V spisu 1101, 23. 11. 1876 je brošura navedena z imenom: *Durchführung der Zuchtstuten Conscription in Steiermark im Jahre 1875, illustriert durch eine hippologische Karte*. Do sedaj nam brošure še ni uspelo najti.

1876 je kmetijsko ministrstvo odločilo, da je pooblastilo Društvo za dvig konjereje na Štajerskem, da bo odkupilo za žrebčarno v Neudauu iz štajerskih državnih plemenskih depotnih konjušnic vse enoletne žrebce, ki bodo namenjeni za nadaljnjo rejo. Seveda so morali biti žrebci dobre kvalitete, brez vsakih telesnih napak, močnih kratkih nog, plemenitega težkega jahanja in vlečnega porekla z dobrih hodom in dokazljivega porekla s pedigrejem.²⁵

V pristojnost štajerskega deželnega namestništva in deželne komisije za konjerejo je spadala tudi kontrola plemenskih žrebcev pri privatnih rejcih. Z okrožnico je kmetijska družba svoje podružnice obvestila o datumih pregledov v posameznih okrajih.²⁶ Letni obvezni pregled je bil opravljen po odredbi ministrstva za kmetijstvo iz leta 1874,²⁷ na podlagi katerega so bile za plemenske žrebce podeljene licence. Deželno namestništvo je seznam in razpored objavilo tudi v časopisu štajerske kmetijske družbe, Landbote.²⁸

V letu 1877 je bil pregled v Lipnici (Leibnitz) 13. januarja, v Mariboru 15. januarja, v Celju 16. in v Ljutomeru 20. januarja 1877.²⁹

Slika 1: Okrožnica z navodili, časovnimi termini ter pogoji premiranj konj v letu 1876

Ljutomersko angleška konjska pasma

Društvo za dirkanje s kobilami v kasu v Ljutomeru in konjerejska sekcija sta bili med bolj dejavnimi sekcijami ljutomerske podružnice štajerske kmetijske družbe. Zato so razna pereča vprašanja in tudi anomalije, ki so jih doživljali konjerejci, poskusili urejati preko centrale v Gradcu. Iz manjših incidentov in dogodkov se začuti zapostavljanje in šikaniranje slovenskih podružnic. Toda Ljutomerčani so vztrajno sodelovali s pobudami, pa naj je šlo

25 StLA, LWG, K 93, H 113, F XXIC 540-1876, spis 6004, 1. 5. 1876.

26 StLA, LWG, K 93, H 113, XXI, spis 1161, 12. 12. 1876.

27 RGBL, št. 76, 1874, Ministerial Erlaß von 15. Mai 1874.

28 Der steirische Landbote. Organ für Landes- und Landeskultur-Interessen, Graz. Revija Štajerske kmetijske družbe, ki je izhajala od 1868 do 1884; dalje kot Landwirtschaftliche Mitteilungen für Steiermark (1884–1935).

29 Vereinsgesetz – Zakon o društvih iz leta 1867; StLA, LWG, K 93, H 113, XXI, spis št. 1372 (1161), 12. 12. 1876.

za nove načine obdavčevanja kmetov, za dodeljevanje nagrad svojim članom ali za poskuse diskreditacije njihovih konj.

Naj navedemo primer, ko je okrajno glavarstvo Ljutomer na birokratski način leta 1877 prepovedalo kmetijski podružnici Ljutomer izvedbo letne skupščine na Cvenu. Ko so Ljutomerčani uradno prijaviili zborovanje, je okrajno glavarstvo zborovanje prepovedalo z obrazložitvijo, da sme ljutomerska podružnica imeti skupščino le v Ljutomeru. Okraj je nasprotoval zasedanju v Cvenu, saj so taka zborovanja na vasi dobila predznak slovenskega narodnega zborovanja. Udeležili so se ga povečini slovenski kmetje in verjetno je le nekaj članov odbora razpravljalo v nemškem jeziku, vsi ostali so govorili v slovenščini.

Zato je okrajno glavarstvo skupščino okarakteriziralo kot potujoče zborovanje, sklicujoč se na 4. člen in 21. odstavek zakona o društvih.³⁰

Razburjeni člani kmetijske podružnice so o tem obvestili centralni odbor v Gradcu. Mnenja so bili, da se morajo kot kmetijska podružnica čim bolj približati kmečkemu prebivalstvu, če želijo z njim obdržati stik, in ga seznanjati z novitetami ter izvajati izobraževanje. Od centrale so zahtevali, da jim pridobi dovoljenje pri Deželnem namestništvu v Gradcu. Centrala v Gradcu je zahtevala pravno tolmačenje, ki ga je podal sam Pairhuber. Strokovnjak je ugotovil, da sme imeti podružnica štajerske kmetijske družbe Ljutomer svoje zasedanje kjer želi, saj zakon v tej smeri ni omejeval delo društev. Zato so kasneje na okrajnem glavarstvu Ljutomer podružnici izdali dovoljenje za izvedbo skupščine na Cvenu.

Nek drug neljubi dogodek se je pripetil, ko je ljutomerska podružnica predlagala Jakoba Nemca in Antona Bežana, oba iz Šalincev, da se jima podelijo društvene medalje. Oba sta bila vzorna kmetovalca, imela vzorno urejene kmetije, bila sta odlična konjerejca in vzor za številne kmetovalce ter imela velik vpliv v svojem okolju. Centralni odbor se je odločil, da obema podeli le priznanje. Ko je predsednik ljutomerske podružnice Janez Kegl izvedel za odločitev, je gladko zavrnil tak predlog. V ostrem dopisu je okrenil tiste tam v Gradcu, da menda sami v Ljutomeru najbolje vedo, kdo in kakšno nagrado si zasluži in koga podružnica predlaga ter da jim bodo pri teh zadevah pač morali prepustiti lastno presojo in odločanje.

Vedeti pa je dal tudi, da bodo na naslednji skupščini oba imenovana ponovno predlagali za najvišje priznanje.³¹

Podružnica Ljutomer je za 53. skupščino štajerske kmetijske družbe predlagala nekaj točk, za katere so želeli, da jih centrala obravnava kot njihovo pobudo, skupščina kot najvišji organ pa obravnava. Zato naj centralni odbor družbe prosi za razlago Deželno komisijo za pospeševanje konjereje, da odgovori na naslednja vprašanja:

- a.) zakaj so izključili žrebce ljutomersko angleške konjske pasme iz premiranja in odkupov;
- b.) zakaj konjerejci tukajšnje okolice ne dobivajo subvencij za krmo za vzrejo žrebet.

Obrazložitev se je glasila:

30 StLA, LWG, K 98, H 118, XVI, 37 – 1877, spis 603, 2. 7. 1877.

31 StLA, LWG, K 94, H 114, XIV, spis 37-1877, 7. 1. 1877; 7. 3. 1877.

»Glede prvega vprašanja, ki se nanaša na tako imenovano ljutomersko-angleško konjsko pasmo, so tukajšnji konjerejci diskreditirani. Poprej je bilo po ljutomerskih žrebičkih v okolici veliko povpraševanje, danes pa se je le-to znatno zmanjšalo, kar pripisujemo dejstvu, da ste jih skoraj povsem obsodili, kar zelo negativno vpliva na konjerejce našega okraja.

Prav tako so naši konjerejci zapostavljeni s tem, ko jim je bil odtegnjen dodatek za prehrano za vzrejo žrebcev. S tem je bila našim konjerejcem odvzeta možnost, da bi vzrejo dvignili na višji nivo. Če bi našim kmečkim konjerejcem odobrili premije in dodatek za hrano za vzrejo žrebcev, bi svoje žrebičke prav tako obdržali, kakor to naredijo s kobilami in ne bi bili prisiljeni prodati polletnega žrebička za nizko ceno, kakor to morajo delati sedaj.

Razlog, ki ga očitajo našim kmečkim konjerejcem, češ da nimajo znanja, da bi vzrejali žrebce, je povsem neutemeljen. Če znajo naši kmetje vzgojiti odlične kobile, znajo zagotovo vzgojiti tudi dobre žrebce.«

Kot drugo pa je Ljutomerska podružnica vložila interpelacijo, ker je bil spremenjen sklep, da se na deželnem nivoju sprejeta in v obtoku uveljavljena goveja pasma na južnem Štajerskem spremeni.

Za to leto so za referenta na skupščini določili barona von Schenkla.

Predlogi so bili poslani 2. julija leta 1877 s podpisom predsednika Ljutomerske podružnice Janez Kegla.³²

Po obravnavi dopisa kmetijske družbe za Štajersko in vprašanj, ki jih je postavila Ljutomerska podružnica, je štajerska Deželna komisija za konjerejo pripravila naslednje odgovore:

»Deželna komisija je ljutomerskemu konjerejskemu območju vedno posvečala veliko pozornost, ne le da bi ji dvigovala vrednost zaradi izvoznega materiala, temveč, da bi dvignila nivo reje žrebcev. Tam je opravila tudi večino nakupov za lastne potrebe, za plemenitenje pa jih je oskrbela z najboljšimi plemenskimi žrebci.

V ta namen so dolga leta za to konjerejsko okolje poslali za reprodukcijo najboljše žrebce, ki so jih imeli. Vsa leta pa so jim bila dodeljena tudi sredstva in nagrade za premiranja, ki bi naj povečala prizadevnost rejcev in prireji žrebcev.

Ob premiranjih pa smo ugotovili, da s premijami za rejo žrebcev nismo dosegli nobenega napredka. Nasprotno, pokazalo se je, da je reja vedno slabša, tako da v zadnjem času celo nismo mogli priznati nobene premije. Zato smo bili prisiljeni premije za žrebce opustiti.

Glede nakupa žrebcev iz tamkajšnjega rejskega okoliša, pa je zadeva naslednja. Samo po sebi je umevno, da če na premiranjih ni bilo zadovoljivih in primernih žrebičkov na razpolago, zato ni moglo biti odkupov za državno žrebčarno.

Kar pa se tiče odraslih plemenitnih žrebcev, pa je bil pred dvema letoma v območju Ljutomera z vsestranskimi prizadevanji nabavljen žrebec, ki je veljal za najboljšega. Toda ko smo ga dostavili v njihov konjerejski okoliš, ga v naslednji plemenitni periodi prav noben rejec ni hotel uporabiti in tako smo bili prisiljeni, da smo ga od tam odpeljali.

V zadevi subvencioniranja žrebčarn in dodatka za prehrano so bila pravila vlade javno objavljena, vendar se iz konjerejskega okoliša Ljutomera ni prijavil noben konjerejec.

*V Gradcu 1. maja 1877, predsednik Naintler.»*³³

za obravnavo vprašanj na 53. skupščini kmetijske družbe za Štajersko v letu 1877.

Ob premiranjih konj so bile premije razpisane za ljutomerskega težkega voznega konja in jahalnega konja, pri katerem gre verjetno za ljutomersko angleško pasmo lahkega kasača.³⁴ Pasma je bila znana, saj jo omenja poročevalec dirke na Cvenu leta 1877: »Ob 3. uri popoldne, ko je bil dotični odbor vse priredil, dalo se je s trompeto znamenje inu ponosno se je prvi dirjalec s svojim konjičem v dir podal; vsako 2. minuto mu je sledil drug. Kaj lepo je bilo gledati, kako hitro so urne noge vzdigovale lične živalice Ljutomerske (konji Angleškega plemena).«³⁵

Kakšna je bila reakcija pri Ljutomerčanih lahko le ugibamo. Da je ljutomerska trdoživost zmagala, pa kažejo tukajšnji rejci in dirke, ki jih še danes prirejajo.

EINLADUNG
zum
Stuten-Trabwettsfahren
für Einspänner.

Donnerstag den 4. September 1877, zweite 2 Uhr Nachmittags.
Schicksal auf der Kaiserin Gertrude-Weide. Preis 2000 Heller = 1/2 Flott.

1. Course 20 K. Züchten.		2. Course 10 K. Züchten.	
II.	25 - -	VII.	2 - -
III.	20 - -	VIII.	2 - -
IV.	14 - -	IX.	2 - -

Die dritte Course ist eine sehr interessante Zucht wettsfahrt.
Wichtiges bei Wettsfahrten: Wettsfahrten im Voraus auf der Weide, unter dem Namen der Weide, die in 1877 mit 1000 Heller für die Wettsfahrten bestimmt.

Wichtige Vorschriften:

1. Die Wettsfahrten sind nur auf der Weide, die in 1877 mit 1000 Heller für die Wettsfahrten bestimmt.
2. Die Wettsfahrten sind nur auf der Weide, die in 1877 mit 1000 Heller für die Wettsfahrten bestimmt.
3. Die Wettsfahrten sind nur auf der Weide, die in 1877 mit 1000 Heller für die Wettsfahrten bestimmt.
4. Die Wettsfahrten sind nur auf der Weide, die in 1877 mit 1000 Heller für die Wettsfahrten bestimmt.
5. Die Wettsfahrten sind nur auf der Weide, die in 1877 mit 1000 Heller für die Wettsfahrten bestimmt.
6. Die Wettsfahrten sind nur auf der Weide, die in 1877 mit 1000 Heller für die Wettsfahrten bestimmt.
7. Die Wettsfahrten sind nur auf der Weide, die in 1877 mit 1000 Heller für die Wettsfahrten bestimmt.
8. Die Wettsfahrten sind nur auf der Weide, die in 1877 mit 1000 Heller für die Wettsfahrten bestimmt.
9. Die Wettsfahrten sind nur auf der Weide, die in 1877 mit 1000 Heller für die Wettsfahrten bestimmt.
10. Die Wettsfahrten sind nur auf der Weide, die in 1877 mit 1000 Heller für die Wettsfahrten bestimmt.

Wettsfahrten im Voraus auf der Weide, die in 1877 mit 1000 Heller für die Wettsfahrten bestimmt.

Donnerstag den 4. September 1877, zweite 2 Uhr Nachmittags.

POVABILO
k odlikovalni
dirki s kobilami
z eno vprego

v petek 5. septembra t. l. točno ob dveh popoldne.

Priznana na vprego je na Cvenom prireditelju in 1877 1000 Heller = 1/2 Flott.

1. Course 20 K. Züchten.		2. Course 10 K. Züchten.	
II.	25 - -	VII.	2 - -
III.	20 - -	VIII.	2 - -
IV.	14 - -	IX.	2 - -

Vsi odlikovalni dirki, tudi odlikovalni dirki, so v 1877 s 1000 Heller za vprego.

Wichtiges bei Wettsfahrten: Wettsfahrten im Voraus auf der Weide, unter dem Namen der Weide, die in 1877 mit 1000 Heller für die Wettsfahrten bestimmt.

Wichtige Vorschriften:

1. Die Wettsfahrten sind nur auf der Weide, die in 1877 mit 1000 Heller für die Wettsfahrten bestimmt.
2. Die Wettsfahrten sind nur auf der Weide, die in 1877 mit 1000 Heller für die Wettsfahrten bestimmt.
3. Die Wettsfahrten sind nur auf der Weide, die in 1877 mit 1000 Heller für die Wettsfahrten bestimmt.
4. Die Wettsfahrten sind nur auf der Weide, die in 1877 mit 1000 Heller für die Wettsfahrten bestimmt.
5. Die Wettsfahrten sind nur auf der Weide, die in 1877 mit 1000 Heller für die Wettsfahrten bestimmt.
6. Die Wettsfahrten sind nur auf der Weide, die in 1877 mit 1000 Heller für die Wettsfahrten bestimmt.
7. Die Wettsfahrten sind nur auf der Weide, die in 1877 mit 1000 Heller für die Wettsfahrten bestimmt.
8. Die Wettsfahrten sind nur auf der Weide, die in 1877 mit 1000 Heller für die Wettsfahrten bestimmt.
9. Die Wettsfahrten sind nur auf der Weide, die in 1877 mit 1000 Heller für die Wettsfahrten bestimmt.
10. Die Wettsfahrten sind nur auf der Weide, die in 1877 mit 1000 Heller für die Wettsfahrten bestimmt.

Wettsfahrten im Voraus auf der Weide, die in 1877 mit 1000 Heller für die Wettsfahrten bestimmt.

Donnerstag den 4. September 1877, zweite 2 Uhr Nachmittags.

Slika 3: Državne premije za konje so v Ljutomeru podeljevali dan pred ali po dirki na Cvenu.

34 Na vseh tiskanih razpisih za podeljevanje premij so navedene za posamezne rejske okraje tudi pasme konj, ki se smejo uvrstiti v ocenjevanje. Glej op. 32. tiskan razpis za premije za leta 1876.

35 Kmetijske in rokodelske novice, letnik 35, št. 39, 26.09.1877, Dirjanje konj na Cvenu pri Ljutomeru na Štajarskem, <http://www.dlib.si/URN:NBN:SI:DOC-TJ46RQXS/>

Zaključek

V prispevku objavljeni viri dodajajo nekaj novih spoznanj predvsem k zgodovini ljutomerske konjereje, ki odpirajo vprašanja ljutomerske pasme in njegove uveljavitve. Naslednje odločitve bo potrebno iskati na deželni ravni in odločitvah ministrstva za kmetijstvo, ki sta le počasi sprejemala »ljutomersko pasmo konj«, zato je bila pred njo še dolga pot do uveljavitve. Delo dirkalnega društva se je po letu 1884 vedno manj naslanjalo na Štajersko kmetijsko društvo, zato je v fondu te družbe vedno manj podatkov, saj sta športna in rejska pot konjenišтва ubrali vsaka svojo pot, čeprav sta ostali vedno trdno povezani. Vire za športno dejavnost društva lahko za konec 19. stoletja nadomestimo s časopisnimi viri. Selekcija in reja pa sta se umestili v delu dveh zadrug (Zadruga za rejo kasačev 1907–1943; Zadruga za rejo žrebet 1909–1959), ki sta prevzeli skrb za dvig konjereje na Ljutomerskem.

KONJEREJSKE DRUŽINE LJUTOMERSKEGA OBMOČJA NA KMETIJSKI RAZSTAVI V RADGONI LETA 1877

*Monika Čuš, univ. dipl. zgodovinarica
Muzej Ljutomerski kasač, Kasaški klub Ljutomer*

Ena izmed pomembnih nalog Štajerske kmetijske družbe in njenih podružnic je bila prirejanje kmetijskih razstav. Na centralnem odboru v Gradcu so sprejeli sklepe in določili, kje se bodo izvajale velike deželne in regionalne razstave. Pri tem so bile manjše podružnice priključene h kakemu večjemu okraju. Ljutomer je bil običajno vključen v okraj Radgona, Ptuj ali Maribor.

Podružnica v Ljutomeru je samostojno izvedla vsakoletno premiranje konj, kar je bil velik kmetijski in gospodarski dogodek. Za večje razstave, kjer bi se lahko predstavili domači kmetje, je običajno zmanjkalo sredstev.

Velika priložnost se je ponudila na regionalni razstavi v Radgoni leta 1877.¹

Tam so se Ljutomerčani predstavili v vseh kmetijskih panogah. Posebej je izstopalo Vinogradniško društvo Ljutomer, ki je bilo ustanovljeno že leta 1872 in mu je predsedoval baron Schenkel. Leta 1876 je po statističnem pregledu društvena posest merila 1600 johov. Med sorte, ki jih največ gojijo, pa so zapisali laški rizling, gutedel, silvanec in zierfelder.²

V letu 1877 je Štajerska kmetijska družba priredila veliko kmetijsko regionalno razstavo v Radgoni. Obsežen program je zajemal vse kmetijske dejavnosti od konjereje, govedoreje, rejo malih živali, drobnice, kokošereje, vinogradništva, sadjarstva, čebelarstva, raznih kmetijskih pridelkov, kmetijske in gozdarske stroje ter pripomočke, industrijske rastline, gojenje sviloprejk ter učno-vzgojne pripomočke za pouk kmetijskih predmetov. Med razstavljavci je bil celo Matija Štuhec iz Ljutomera, ki je izdeloval vrtno pohištvo, narejeno iz lesa vinske trte. Iz slovenskega dela dežele so na razstavi sodelovale kmetijske podružnice Ljutomer, Sv. Lenart v Slovenskih goricah, Ptuj, Ormož, Gornja Lendava in Murska Sobota.

V soboto, 29. septembra 1877, je bila slovesna otvoritev ob 9. uri. Razstavišče je bilo v Radgoni ob meščanski šoli za mestnim grabnom. Takoj po odprtju so bile imenovane posamezne ocenjevalne komisije.

Zastopnik štajerskega konjerejskega društva v glavnem odboru je bil Alojz Rother. V odboru za ocenjevanje konj pa je kot zastopnik podružnice v Ljutomeru sodeloval baron Karl von Sekkendorf.

1 Steiermärkisches Landesarchiv Graz (StLA), Steiermärkische Landwirtschafts Gesellschaft (LWG), Karton (K) 95, Heft (H) 115, vabilo tiskano, plakat in katalog k razstavi.

2 StLA, LWG, K 93, H 113, spis F XIV, 315-1876.

Program razstave

11h – predstavitev konjev pred komisijo,

15h – predavanje o konjereji, dr. Klingan, c.k. deželni živinozdravnik,

16h – predstavitev nagrajenih konjev, podelitev nagrad in medalj.

Nagrade za konje

a. Državne nagrade za kobile z žrebičkami

1. nagrada 50 srebrnih goldinarjev

2. nagrada 25 srebrnih goldinarjev

3. nagrada 25 srebrnih goldinarjev

b. Plemenski žrebci z licenco

1. nagrada Društva za dvig konjereje na Štajerskem 50 fl

2. nagrada okrajnega glavarstva Mureck 30 fl

3. nagrada okrajnega glavarstva Radgona 30 fl

4. nagrada iz razstavljalškega fonda 30 fl

V sklopu razstave so priredili velike konjske dirke.

Dirke so bile v nedeljo, 30. septembra 1877, na Mitterlingerjevem pašniku. Proga je bila dolga 3793 metrov ali 2000 klafter ali pol milje.

Tekmovanje je imelo tri dirke:

Prva dirka: Enovprežna dirka kobil

1. nagrada 25 gld, 2. nagrada 20 gld, 3. nagrada 10 gld, 4. nagrada 6 gld,

5. nagrada 4 gld, 6. nagrada 2 goldinarja, vse v srebrnih kovancih.

K tej tekmi je ljutomersko dirkalno društvo prispevalo 60 goldinarjev v nagradah za 20, 15, 15 in 10 srebrnih goldinarjev. Nagrado so lahko dobile le kobile iz ljutomerskega rejskega okoliša.

Druga dirka: Konkurenčna tekma

Tekmovali so lahko vsi konji brez omejitev.

Tekmo so izpeljali, saj je bilo prijavljenih več kot pet tekmovalcev. Štartnina je znašala 5 gld. Celotna vsota od štartnin je bila namenjena za nagrade. Višine nagrad so objavili pred začetkom tekme, določila pa jih je komisija glede na število prijav.

Tretja dirka: Kmečka tekma z neosedlanimi konji

1. nagrada 2 dukata, 2. nagrada 1 ducat, 3. nagrada 3 tolarje, 4. nagrada 2 in zadnja en tolar.

Slika 1: Katalog za kmetijsko razstavo v Radgoni 1877, del seznama razstavljalcev

Glede na veliko deželno razstavo v Radgoni leta 1877 je centrala v Gradcu menila, da na našem območju ni več potrebno pripraviti razstav. Vendar so v Ljutomeru na zadevo gledali drugače; kljub sklepom central so sklenili pripraviti razstavo v lastni režiji in v domačem okolju.

Podružnica Ljutomer je centralo Štajerske kmetijske družbe v Gradcu z dopisom obvestila, da bo v lastni režiji v letu 1878 pripravila razstavo, ne glede na to, da je v centrali niso predvideli. V obrazložitvi so zapisali:

»Po nekaj zelo slabih letinah v ljutomerskem okraju smo se na okrajnem zastopstvu in ljutomerski podružnici Štajerske kmetijske družbe odločili, da namenimo za okrajno razstavo 200 goldinarjev.

Razstavo je potrebno prirediti, če nočemo, da bo tukajšnje prebivalstvo popolnoma obubožalo in zapadlo v krizo. Spoznali pa smo tudi, da se moramo nasloniti na nacionalno živinorejo. Zato bomo organizirali razstavo goveje živine in premiranj, ki jo bomo izvedli po priloženem programu 16. 9. 1878. Tako bomo vzpodbudili rejo domačih sort goveda.«

V ta namen je bil natiskan velik dvojezični razglas že 14. julija 1878 z objavo programa. Predsednik razstavnega odseka je bil Jožef Kryl, razstavo pa je vodil predsednik ljutomerske podružnice Štajerske kmetijske družbe J. Kukovec.

Deželni odbor Štajerske kmetijske družbe je 22. avgusta 1878 obvestil razstavni odbor, da jim je za pripravo okrajne razstave iz deželnih sredstev namenil 50 goldinarjev, ki pa jih smejo porabiti le za premije goveda in ga lahko dvignejo pri davčnem uradu Ljutomer.³

Sklepna ugotovitev predstavljenih virov dokazuje, da je Ljutomerska podružnica Štajerske kmetijske družbe združevala vse vrste kmetijskih dejavnosti, od katerih je izstopala konjereja, ki je zelo pridobila na veljavi in popularnosti zaradi svojih športnih in dirkaških aktivnosti. Večina konjerejskih družin je sodila tudi med velike vinogradnike, saj se le iz ene kmetijske panoge ni dalo živeti in sta se konjereja in vinogradništvo odlično dopolnjevala. Predsednik obeh največjih društev Društva za dirkanje s kobilami v kasu v Ljutomeru in Vinogradniškega društva je prva leta bil baron Schenkel.

Podatki o razstavi leta 1877 v Radgoni

Št.	Priimek	Ime	Kraj	Okraj	Žrebec	Kobila	Žrebičke	Žrebički
1	Kirbus	Jožef	Stara Nova vas	Sv. Lenart		1		
9	Razlag	Jožef	Sitarovci			1 kobila mati		1
10	Skuhala	Jakob	Banovci	Ljutomer		1 kobila mati	1	1
12	Prelog	Matija	Šalinci	Ljutomer		1		2
15	Golob	Martin	Pristava	Ljutomer		1	1	
16	Babič	Blaž	Branoslavci	Ljutomer		1		1
18	Rajner	Matija	Krapje			1		1
20	Mislea	Jakob	Hrastje-Mota			1	1	
21	Nemec	Janez	Mota			1		
22,23	Štuhec	Anton	Logarovci	Ljutomer		1	2	
24	Rossi	Lovrenc	Zgornje Krapje	Ljutomer		1		
25	Krajnc	Franc	Mota			1		
26	Himmelreich	Martin	Radenci			1 breja		
27	Dervarič	Janez	Cankova			1 kobila		
28	Osterc	Matija	Bodislavci	Ljutomer		1 kobila		
29,30	Zimerman	Jožef	Stročja vas	Ljutomer		1 kobila mati	1 žrebička	
31,32	Filipič	Bartolomej	Ob. Krašing	Ljutomer	1	1 kobila mati	1 žrebička	
33,34	Semlič	Matija	Gederovci			1 kobila mati	1 žrebička	
35	Bračko	Janez	Gederovci		1			
36	Belec	Tomaž	Grlava		1			
37	Ferenc	Barholomaus	Grabonoš		1			
38	Belec	Marko	Krištanci	Ljutomer	1			
40	Knaflič	Tomaž	Ivanjševci ob Ščavnici				1 žrebička	
41,42	Holc	Matija	Ivanjševci ob Ščavnici			1	1 žrebička	
43	Fekonja	Josef	Stavešinci		1			
44	Thomažič	Mihael	Negova		1		1	
45	Schnittegg	Josef	Cankova		1			
46	Weberitsch	Anton	Zgornja Gorica		1			
47-49	Domainko	Franz	Spodnji Ivanjci				1	1
50	Semlitsch	Andreas	Radenci		1		1	
51	Klemenčič	Franz	Zgornji Ivanjci					1
52	Klemenčič	Jožef	Ivanjci		1		1	
54	Markovič	Johann	Gederovci				1	
55	Semlič	Mathisa	Šratovci					1
56	Šafarič	Martin	Bodislavci	Ljutomer			1	
57	Magdič	Matija	Ključarovi				1	
58	Klofl	Martin	Zgornja Gorica				1	
59	Bežan	Anton	Šalinci				1	

Št.	Priimek	Ime	Kraj	Okraj	Žrebec	Kobila	Žrebičke	Žrebički
60	Rozman	Jakob	Cankova				1	
61	Slana	Jožef	Šratovci					1
62	Šantl	Alojz	Biserjane				1	
63	Trstenjak	Matija	Ivanjševci ob Ščavnici					1
64	Jurkovič	Blaž	Očeslavci				1	
65,66	Satler	Jožef	Stavešinci				1	1
67-69	Križan	Johann	Ščavnica				2	1
70	Satler	Anton	Grabonoš				1	
71	Jagerič	Lovrenc	Ščavnica				1	
72	Satler	Franc	Spodnji Ivanjci					1
73	Nedok	Matija	Očeslavci			1 kobila		
74	Klobasa	Jožef	Gederovci				1	
75	Kolamanič	Janez	Gederovci				1	
76	Pinterič	Matija	Dedonci				1	
77	Cagran	Matija	Hrastje Mota			1	1	
78	Novak	Mihael	Cankova				1	
79	Slavič	Matija	Bodislavci	Ljutomer				1
80	Stibler	Franz	Bodislavci	Ljutomer			1	
81	Lubi	Alojz	Bodislavci	Ljutomer			1	
82	Korošec	Jakob	Radenci				1	
83	Fras	Jernej	Mota				1	
84	Krajnc	Franc	Mota				1	
85	Cajnko	Franc	Babinci				1	
86	Drobnič	Janez	Babinci		1			
87	Vračko	Franc	Orehova vas					1
88	Nedog	Jakob	Grabonoš				1	
89	Kreft	Alojz	Očeslavci				1	
90	Zorko	Franc	Grabonoš					1
91	Šupman	Franc	Ščavnica				1	
92	Trstenjak	Martin	Spodnji Ivanjci				1	
93	Vurcer	Simon	Ivanjševci ob Ščavnici					1
94	Škerlec	Matija	Ivanjševci ob Ščavnici					1
95	Fekonja	Anton	Ivanjševci ob Ščavnici					1
96	Domajnko	Matija	Dedonci					1
97	Kodolič	ed.von Richard		Radgona			2	
100	Polič	Jakob	Brengova	Sv. Lenart				
101	Pečovik	Karl	Gočova	Sv. Lenart				
103-105		Druzovič	Alojz	Drbetinci				1
123	Perša	Franc	Erjavci	Ptuj	1			
124	Kosar	Marija	Maribor		1	1		
135	Zemljič	Alojz	Podgorje				1	1
15b	Ferenz	Jakob	Gederovci		1			
21 b c	Radič	Peter	Rihtarovci		1		1	

Od 151 razstavljalcev jih je iz slovenskega območja sodelovalo 86 in iz avstrijskega področja 64 ter dva Madžara. Slovenski rejci so imeli na razstavi 17 žrebcev, 18 kobil, 46 žrebičk in 24 žrebičkov.

[illegible]

This image shows a single sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

POSVET LJUTOMERSKI KASAČ

12. septembra 2014 ob 10. uri
v Kulturnem domu Križevci pri Ljutomeru

Na posvetu Ljutomerski kasač bo predstavljen razvoj reje kasaških konj in prirejanja kasaških dirk od začetkov v 19. in 20. stoletju z naslednjo vsebino:

1. Zgodovinski viri o slovenski pasmi ljutomerski kasač (napisano do leta 1945)

Zaslужni prof. dr. Andrej Šalehar, Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za zootehniko

2. Razvoj reje ljutomerskega kasača

Morfološke značilnosti ljutomerskega kasača

dr. Matjaž Mesarič, Univerza v Ljubljani, Veterinarska fakulteta

3. Vplivni predniki pri pasmi ljutomerski kasač

dr. Špela Malovrh, Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za zootehniko

dr. Janko Slavič, Univerza v Ljubljani, Fakulteta za strojništvo

dr. Matjaž Mesarič, Univerza v Ljubljani, Veterinarska fakulteta

4. Ljutomerski kasač – maternalna linija LEPKE

rejec Vlado Žnidarič, ing. kmet.

5. Dolga pot uveljavitve ljutomerske konjereje

Marija Hernja Masten, univ. dipl. zgod., strokovna sodelavka v Muzeju Ljutomerski kasač

Konjerejske družine ljutomerskega območja na kmetijski razstavi v Radgoni leta 1877

Monika Čuš, univ. dipl. zgod., strokovna sodelavka v Muzeju Ljutomerski kasač

Dirke na Cvenu leta 1903, Karel Grossman

Dirke na Cvenu leta 1903, Karel Grossman

**KASAŠKI KLUB
LJUTOMER**

Cesta 1. Slovenskega tabora 16
SI - 9240 Ljutomer
tel.: 02/581.18.59, fax: 02/584.15.00
kasaskiklub.ljutomer@siol.net